

Forslag om opprettelse av
SYLAN LANDSKAPSVERNOMRÅDE
med
SANKKJØLEN NATURRESERVAT

Høringsdokument

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 2005
Rapport 3 - 2005

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Miljøvernavdelingen

Statens Hus

7468 Trondheim

Tlf. 73 19 90 00 Telefaks 73 19 92 30

Rapport

Nr. 3 - 2005

TITTEL	DATO
Forslag om opprettelse av Sytan landskapsvernområde med Sankkjølen naturreservat	Mars 2006
FORFATTER/SAKSBEHANDLER	ANTALL SIDER
Terje Domaas	70
ANSVARLIG SIGNATUR	OPPLAG
Stein-Arne Andreassen	200
EKSTRAKT	
I rapporten legges fram et verneforslag for Sytan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat. Verneforslaget er en oppfølging av "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge", St.meld. nr. 62 (1991-92). Det foreslås etablert et landskapsvernområde på 166,8 km² og et naturreservat på 24,2 km², til sammen 191 km². Deler av Sytan er tidligere vernet som plantefredningsområde (1917). Området har store natur- og friluftslivsfaglige verdier. Enkeltlokaliteter er vurdert i forbindelse med verneplanarbeidet for myr og verneplanarbeidet for kvartærgeologi i Sør-Trøndelag.	

STIKKORD

KEYWORDS

- Sytan - Verneforslag - Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge (St.meld. nr. 62 (1991-92))	- Sytan - Proposed protected area - New plan for National Parks
---	---

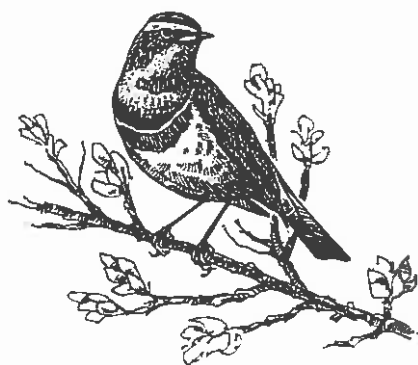
Forslag om opprettelse av

SYLAN LANDSKAPSVERNOMRÅDE MED SANKKJØLEN NATURRESERVAT

Høringsdokument

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 2005

*Bilde foregående side: Sylph i måneskinn. Foto: Jon Østeng Hov.
Alle tegninger: Trond Haugskott*

FORORD

Arbeidet med vern av Sylan er ikke av nyere dato. Allerede i 1917 ble Nedalen fredet som "botanisk naturpark", et av de første større verneområdet i Norge. Det ble samtidig uttalt at det også skulle taes initiativ for å få området fredet som "zoologisk naturpark".

Statens Naturvernråd foreslo i NOU 1986:13, Ny landsplan for nasjonalparker, å sikre Sylan som nasjonalpark for å verne om et storslått høyfjellsområde med spesiell flora og fauna. Med bakgrunn i forslaget fra Statens Naturvernråd og innkomne høringsuttalelser utarbeidet regjeringen St.meld. nr. 62 (1991-92) – Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Ved behandlingen av stortingsmeldingen fastslår Stortinget at forslaget om etablering av et større verneområde i Sylan skal videreføres.

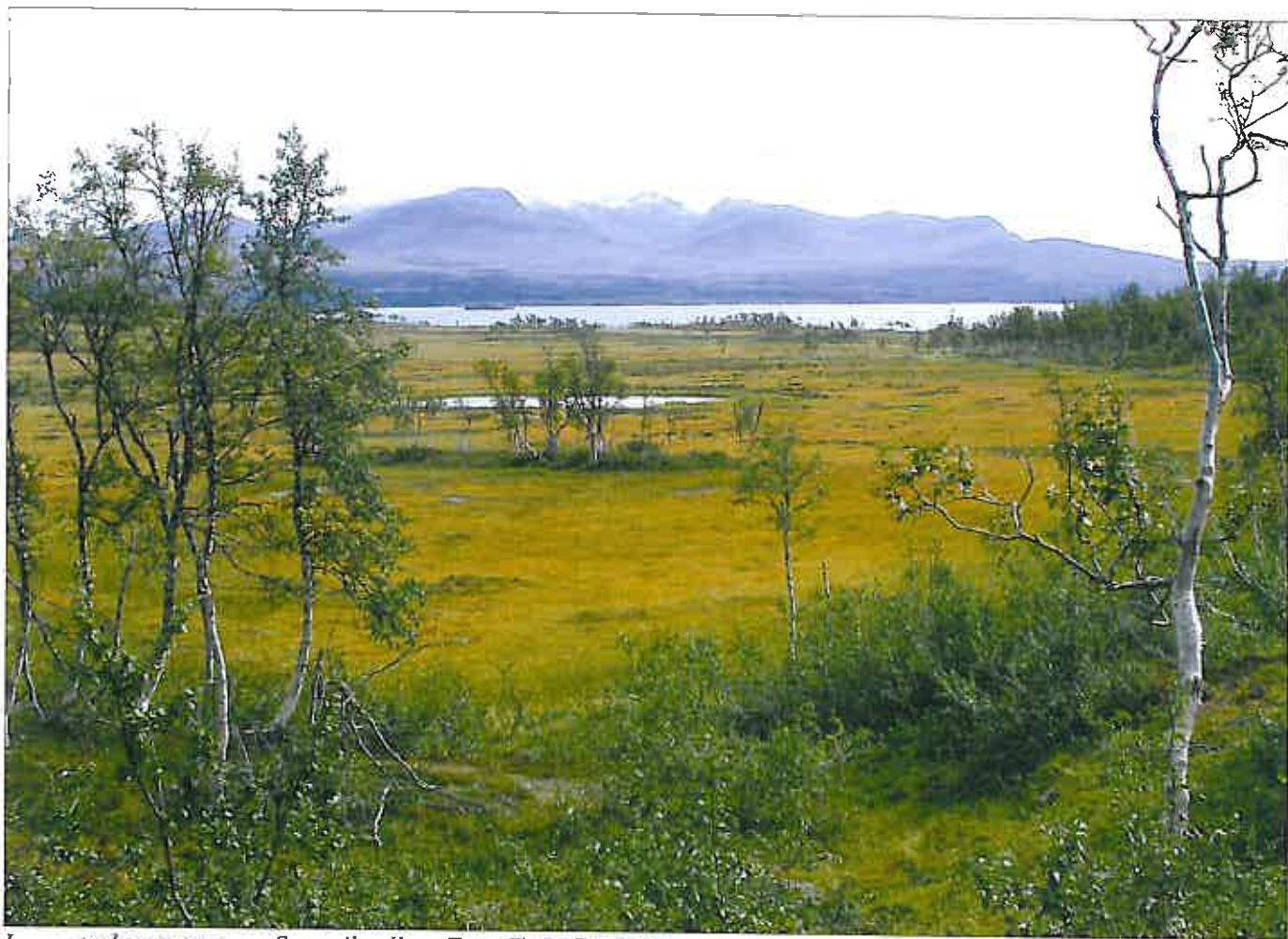
Med bakgrunn i St.meld. nr. 62 (1991-92) har Fylkesmannen i Sør-Trøndelag utarbeidet et forslag til opprettelse av Sylan landskapsvernområde med

Sankkjølen naturreservat. Det er holdt møter i forbindelse med verneprosessen for interesserte i Tydal underveis i prosessen. Det rettes en takk til alle som har bidratt med innspill til og som har deltatt i diskusjonen fram mot det foreliggende verneforslaget.

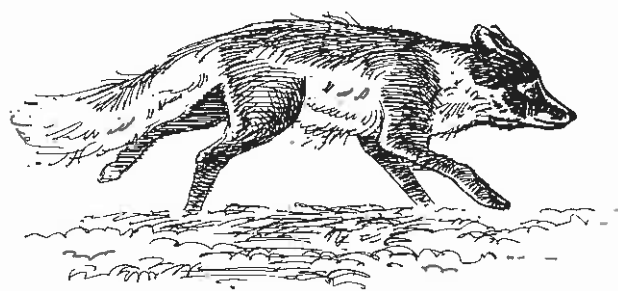
Forslaget om vern av Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat gir en samlet framstilling av verneverdier og ulike brukerinteresser. Forslaget gir et godt grunnlag for den lokale høringen.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag vil etter den lokale høringen oppsummere høringsuttalelsene. Det utarbeides så en tilrådning som sendes videre til Direktoratet for naturforvaltning som har ansvar for den sentrale høringen før et verneforslag sendes Miljøverndepartementet for behandling.

Høringsrapporten er skrevet av Terje Domaas og Trond Haugskott har stått for layout-arbeidet

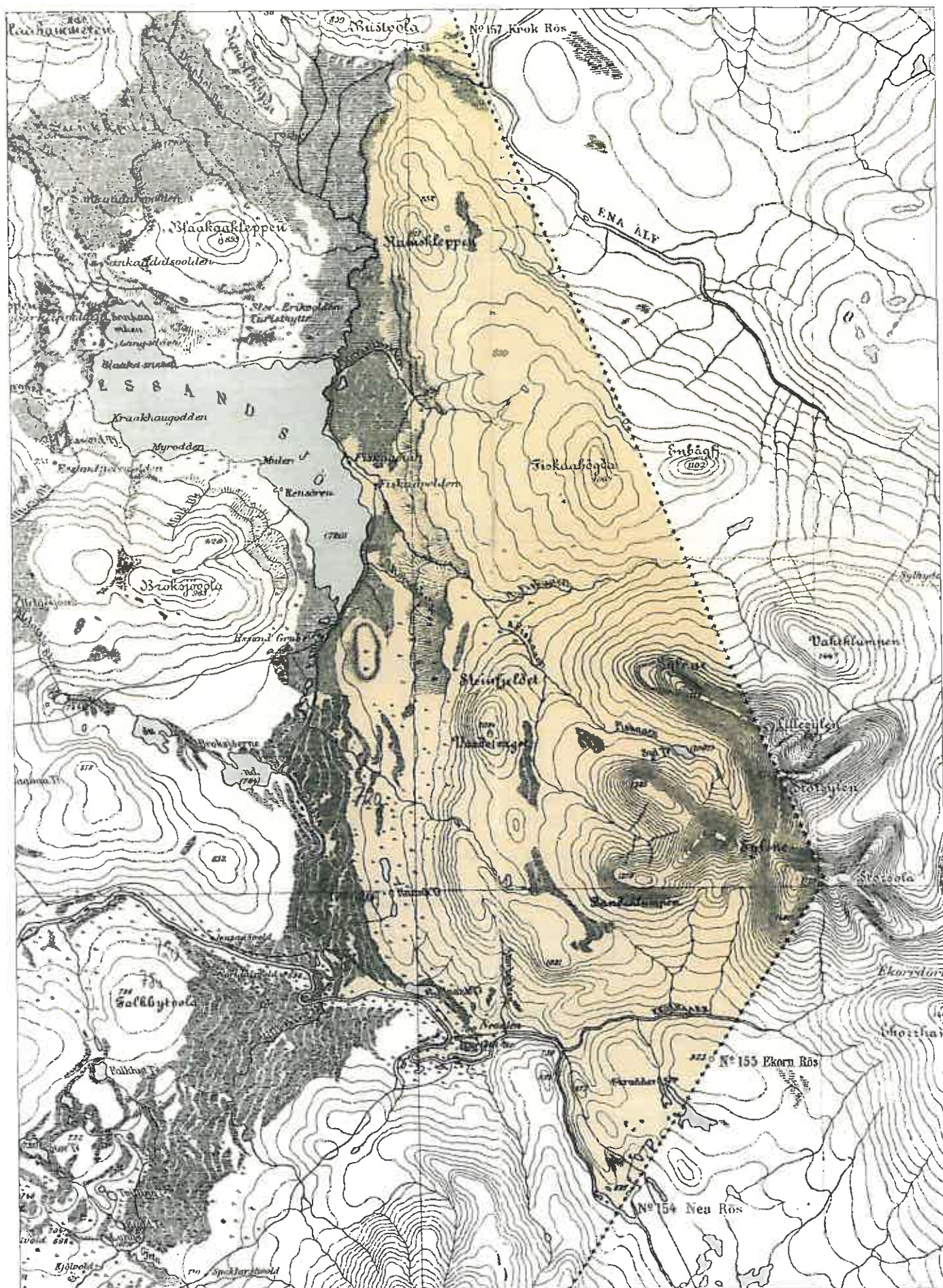

Langs traktorvegen mot Storerikvollen. Foto: Terje Domaas.

INNHOOLD

1. Innledning	9
2. Avgrensning og områdebeskrivelse	11
2.1 Vurdering av mandat gitt i St.meld. nr. 62 (1991-92), fastsetting av arbeidsgrense	11
2.2 Avgrensning	11
2.3 Justering av områdets avgrensning i forhold til tidligere arbeidsgrense	11
2.4 Grunneierrepresentanters forslag til avgrensning av verneområdene	13
2.5 Landskap	17
2.6 Klima	17
2.7 Naturgeografiske regioner	17
2.8 Inngrepsfri Natur (INON)	17
2.9 Tilstøtende områder	18
3. Sammendrag av områdets naturfaglige og kulturvernaglige kvaliteter	19
3.1 Flora og vegetasjon	19
3.2 Fauna	23
3.3 Geologi og landskap	28
3.4 Kulturminner	30
3.5 Verdifulle områder i Sylan	32
3.6 Verdier knyttet til arealene i Sankådalen og på Sankkjølen	34
4. Brukerinteresser	35
4.1 Grunneiere og bruksberettigede	35
4.2 Eksisterende bygg og anlegg	35
4.3 Planlagte / ønskede bygg og anlegg	37
4.4 Vassdragsregulering	37
4.5 Vegutbygging og parkering	38
4.6 Jord- og skogbruk	38
4.7 Reindrift	40
4.8 Jakt og fiske	42
4.9 Friluftsliv og turisme	43
4.10 Motorferdsel	45
4.11 Brukerinteresser knyttet til arealene i Sankådalen og på Sankkjølen	45
5. Mål, utfordringer og strategier i forvaltningen	46
5.1 Overordnet målsetting ved opprettelse av større verneområder	46
5.2 Overordnede retningslinjer for forvaltningen av større verneområder	46
6. Forslag til forskrifter for Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat	47
6.1 Forskrift om vern av Sylan landskapsvernområde	47
6.2 Forskrift om fredning av Sankkjølen naturreservat	49
7. Kommentarer til forslaget til forskrift for Sylan Landskapsvernområde	51
7.1 Formålsparagraf – forskriftens § 2	51
7.2 Vernebestemmelser – forskriftens § 3	52
7.3 Forvaltning – forskriftens § 4 til § 8	60
8. Kommentarer til forslaget til forskrift for Sankkjølen naturreservat	63
8.1 Formålsparagraf – forskriftens § 2	63
8.2 Vernebestemmelser – forskriftens § 3	63
8.3 Forskriftens § 4, hva bestemmelsene ikke er til hinder for	64
8.4 Forskriftens § 5, hva som kan tillates etter søknad	64
9. Oppsyn	66
Litteratur	67
Vedlegg	68
Brev og kartskisse fra grunneierrepresentanter	
Kart med verneforslag	

1. INNLEDNING

I dette dokumentet fremmes et konkret verneforslag for **Sylan landskapsvernområde med Sankkjølen naturreservat**. Verneforslaget inneholder en beskrivelse av området med dokumentasjon av verneverdiene. I tillegg presenteres et forslag til forskrifter med kommentarer for det foreslåtte landskapsvernområdet og naturreservatet i Sylan.

Nedalen ble fredet som "botanisk naturpark" ved kongelig resolusjon av 6. juli 1917 (kartskisse s. 6). I forbindelse med vannkraftutbygginga i Nedalen, opphevet Stortinget i 1968 denne fredningen for det området som skulle neddemmes. Fredningen av de arealene som ikke ble berørt av neddemmingen står fortsatt ved lag. Arealet av gjeldende plantelivsfredningsområde i Sylan er ca. 125 km².

I 1986 fremmet Statens Naturvernråd NOU 1986:13 – Ny landsplan for nasjonalparker. Den inneholdt forslag både om utvidelse av en del av de eksisterende nasjonalparker og etablering av nye større verneområder, både nasjonalparker og landskapsvernområder. Et av de nye områdene i denne planen var Sylan. Med bakgrunn i NOU 1986:13 og høringsuttalelsene til denne utarbeidet regjeringen St.meld. nr. 62 (1991/92) – Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. I stortingsmeldingen konkluderer Miljøverndepartementet slik:

Departementet er innstilt på å videreføre forslaget om vern av Sylan. Departementet vil primært arbeide videre med et verneforslag som omfatter landskapsvernområde for det sentrale Sylanmassivet og naturreservat for myrområdene nord for Esandsjøen i samsvar med Fylkesmannens opprinnelige forslag.

Stortingsmeldingen ble lagt fram for Stortinget i Inst. S. nr. 124 (1992/93) – Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Innstillingen ble enstemmig vedtatt i Stortinget 19. april 1993.

Landsplanen inneholder ca. 50 områder og Miljøverndepartementet laget derfor tidlig på 1990-tallet en framdriftsplan for gjennomføring av planen. Seks områder i Sør-Trøndelag er med i landsplanen (Forollhogna, Dovrefjell, Femundsmarka, Roltdalen, Hyllingsdalen og Sylan). Verneprosessen i Sylan er den siste i Sør-Trøndelag, og denne startet opp på slutten av 2002.

Med bakgrunn i vedtaket i Stortinget, utarbeidet miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag en **arbeidsgrense** for hva som bør vurderes vernet etter naturvernloven i Sylan og områdene nord for Esandsjøen. Arbeidsgrensen omfattet et areal på 188 km² i Tydal kommune. Gjennom prosessen med utarbeidelse av et verneforslag er grensene justert noe, bl.a. en utvidelse av området mot nordvest i Sankådalen, og forslaget som sendes på høring omfatter et areal på 191 km².

I forbindelse med verneplanarbeidet er det etablert en **referansegruppe** i Tydal. Referansegruppens rolle er bl.a. å være en kommunikasjonskanal mellom Fylkesmannen og berørte grunneiere / organisasjoner. Gruppen skal være behjelpelig med å påpeke konsekvenser av ulike avgrensninger og restriksjonsnivåer ved et verneforslag. Referansegruppen har vært rådgivende ovenfor Fylkesmannen i verneprosessen, slik at Fylkesmannen er ansvarlig for verneforslaget.

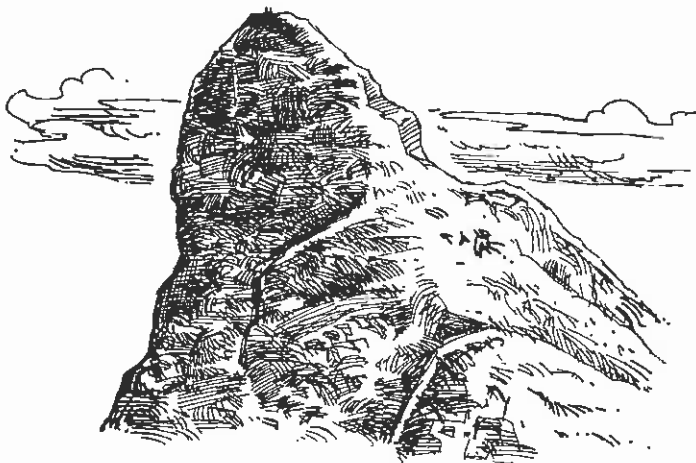
Følgende personer har vært med i referansegruppen:

Lars Græsli, Svein Unsgård, Hilde R. Kirkvold og Knut Selboe (Tydal kommune)
Odd Ivar Flakne (Aune privatallmenning)
Ketil Nilsen (Øyfjellet grunneierlag)
Ola Kulseth (Thomas Angells Stiftelser)
Idar Bransfjell (Essand reinbeitedistrikt)
Marie Louise Anker og Tove Gaupset (Sør-Trøndelag Fylkeskommune)
Frode Støre Bergrem (Trondhjems Turistforening)
Dagfinn Ekker (Trondheim Energiverk, Neaverkene, Tydal)

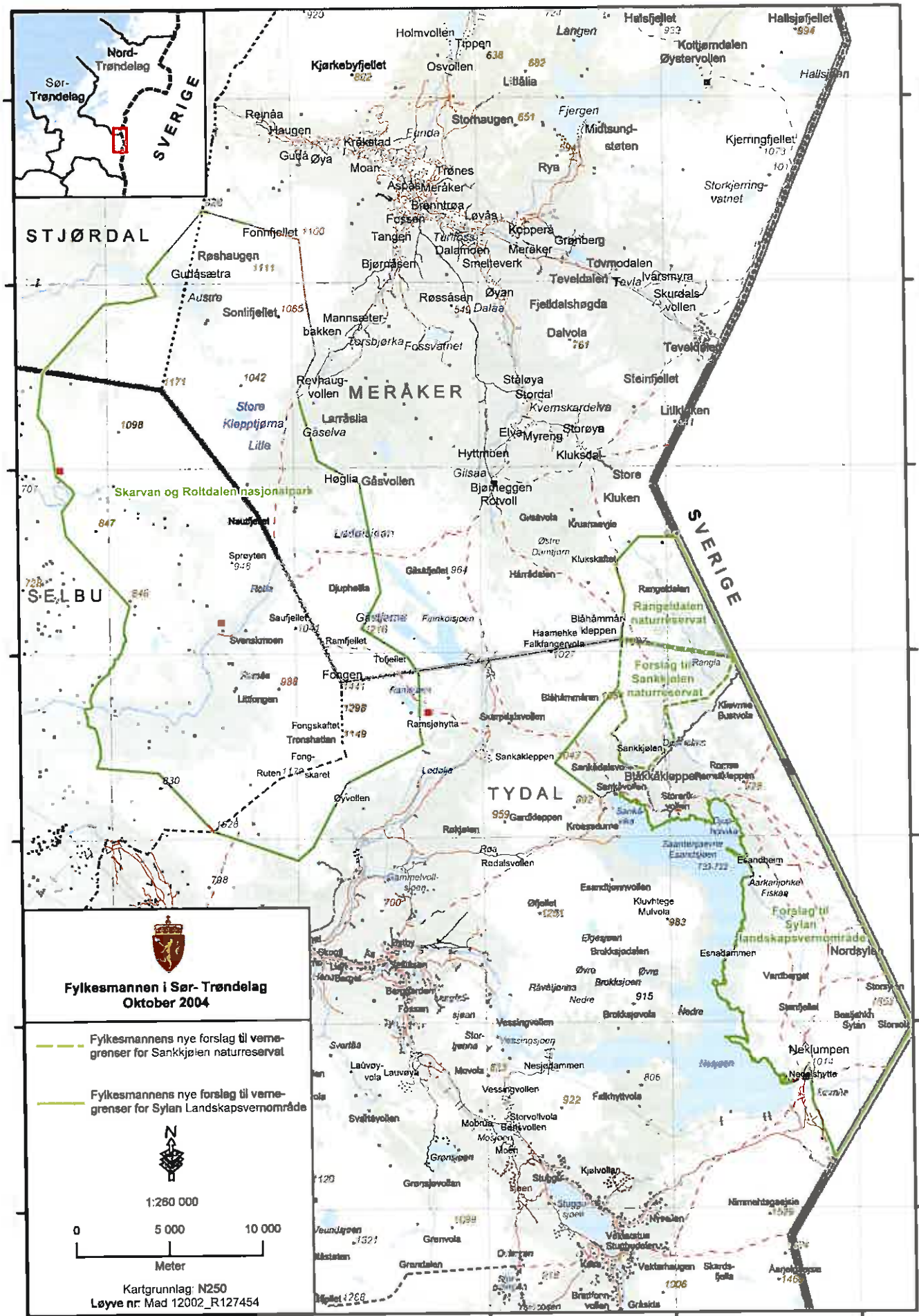
I tillegg stiller Fylkesmannen sekretariat for referansegruppen.

Kapittel 7 i verneforslaget, "Kommentarer til forslaget til forskrift for Sylan landskapsvernområde", vil være basis i en forenklet **forvaltningsplan**, som utdyper virkningen av vernebestemmelsene for en del brukerinteresser. Dette er tatt med for at høringsinstansene bedre skal kunne vurdere konsekvensene av verneforslaget i forhold til de ulike interesser i området.

Fylkesmannen har i dette verneforslaget forsøkt å balansere forholdet mellom bruk og vern på en slik måte at brukerinteresser som ikke nevneverdig innvirker negativt på vernekvalitetene skal kunne utøves. Denne balansen mellom bruk og vern, herunder avgrensning av området, vil være et sentralt punkt i denne høringen.

Figur 1. Kartskisse som viser beliggenheten av Sylan.

2. AVGRENSNING OG OMRÅDEBESKRIVELSE

2.1 VURDERING AV MANDAT GITT I ST.MELD. NR. 62 (1991-92), FASTSETTING AV ARBEIDSGRENSE

Arbeidsgrensen for verneprosessen, kunngjort i brev datert 20.02.2003 "Melding om igangsetting av planarbeid", ble fastsatt ut fra den naturfaglige kunnskapen som var kjent på det tidspunkt prosessen med utarbeiding av et verneplanforslag startet opp.

Den arbeidsgrensen som ble foreslått for det videre arbeidet samsvarte med de foreløpige arbeidsgrenser for lokaliteten Sylan utarbeidet av Fylkesmannen i mai 1993, i samsvar med vurderingene i St.meld. nr. 62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge". Dette forslaget omfattet et areal på ca 188 km².

I Stortingsmeldingen er det gitt et mandat for å vurdere en korridor mellom områdene i Sylan og Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Under beskrivelsen av de enkelte verneforslagene i meldingen er det i kapittel 9.2.4.3, "Roltdalen", kommentert at departementet er innstilt på å se nærmere på muligheten for en utvidelse mot nord og øst for å sikre en øst-vest sammenhengende korridor med inngrepsfri natur (jf. figur 4, s. 17).

En sammenheng mellom verneområdene i Roltdalen og Sylan er diskutert med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Ut fra inngrepstatus og tilgjengelig dokumentasjon av naturfaglige verdier ble det vurdert som mindre aktuelt å trekke arbeidsgrensen for området slik at den også omfattet en korridor nord for Finnkoisjøen, mellom Sylan og Skarvan og Roltdalen nasjonalpark, i Meråker kommune (jf. figur 1, s. 10)

I forkant av melding om igangsetting av planarbeid ble det også tatt kontakt med lokal forvaltningsmyndighet, Tydal kommune. Her ble kjente brukerinteresser og ulike verneverdier i Sylan gjennomgått. Med bakgrunn bl.a. i vurderinger fra møtet med Tydal kommune fastsatte Fylkesmannen i Sør-Trøndelag en arbeidsgrense for verneprosessen.

2.2 AVGRENSNING

Området i Sylan som foreslås vernet etter naturvernloven ligger i Tydal kommune i Sør-Trøndelag, inn mot riksgrensen til Sverige (se kartskisser s. 10, 12 og kartvedlegg i A3-format).

Verneforslaget er utarbeidet av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, ut fra en vurdering av de verdiene som ligger til grunn for vernet og en avveining av de ulike brukerinteressene i Sylan. Avgrensningen samsvarer i stor grad med foreløpige planområdegrenser for Sylan fra mai 1993, i forbindelse med oppfølgingen av St.meld. nr. 62 (1991-92).

Avgrensningen av verneforslaget er i hovedsak som følger: Fylkesgrensa mellom Nord- og Sør-Trøndelag fra Riksgrensen til Blåhåmmårkleppen. Derfra sørover i ei

linje til høyde ved Djupholma, vest for Sandtjønna. Videre ei rett linje til Blåhåmmåren. Fra Blåhåmmåren, ei rett linje som krysser Storsanka, sørover til Sankåkleppen. Dette er områdets vestligste punkt. Fra Sankåkleppen ei rett linje sørover til bilveg vest for Sankåvika. Vegen følges til den krysser bekk øst for Sankåvollen. Bekken følges til Esandsjøen. Langs Esandsjøen og Nesjøen følger grensa høyeste regulerte vannstand, helt sør til vika rett nord for Neas utløp i Nesjøen. Derfra ei rett linje til Neklumpen. Vider sørover til Ekornåas utløp i Nea. Derfra følges Nea gjennom Styggdalen til riksgrensen, som avgrenser området i sørøst. Det foreslåtte verneområdet dekkes av kartbladene 1720 I (Stuggusjøen) og 1721 II (Esandsjøen).

Arealet av det foreslåtte verneområdet er ca 191 km². Dette inkluderer et landskapsvernområde på 166,8 km² og et naturreservat på 24,2 km². Sørligste punkt ligger i sørenden av Falksjøen på riksgrensen (UTM : UK 543 820). Østligste punkt ligger på toppen av Storsola (UTM: UK 591 886). Nordligste punkt ligger på toppen av Blåhåmmårkleppen (UTM: PR 475 105). Vestligste punkt ligger på Sankåkleppen (UTM: PR 439 040). Høyeste punkt er toppen av Storsylen på 1762 moh. (UTM: UK 582 909). Laveste strekning er linjen for høyeste regulerte vannstand i Nesjøen/Esandsjøen på 733 moh.

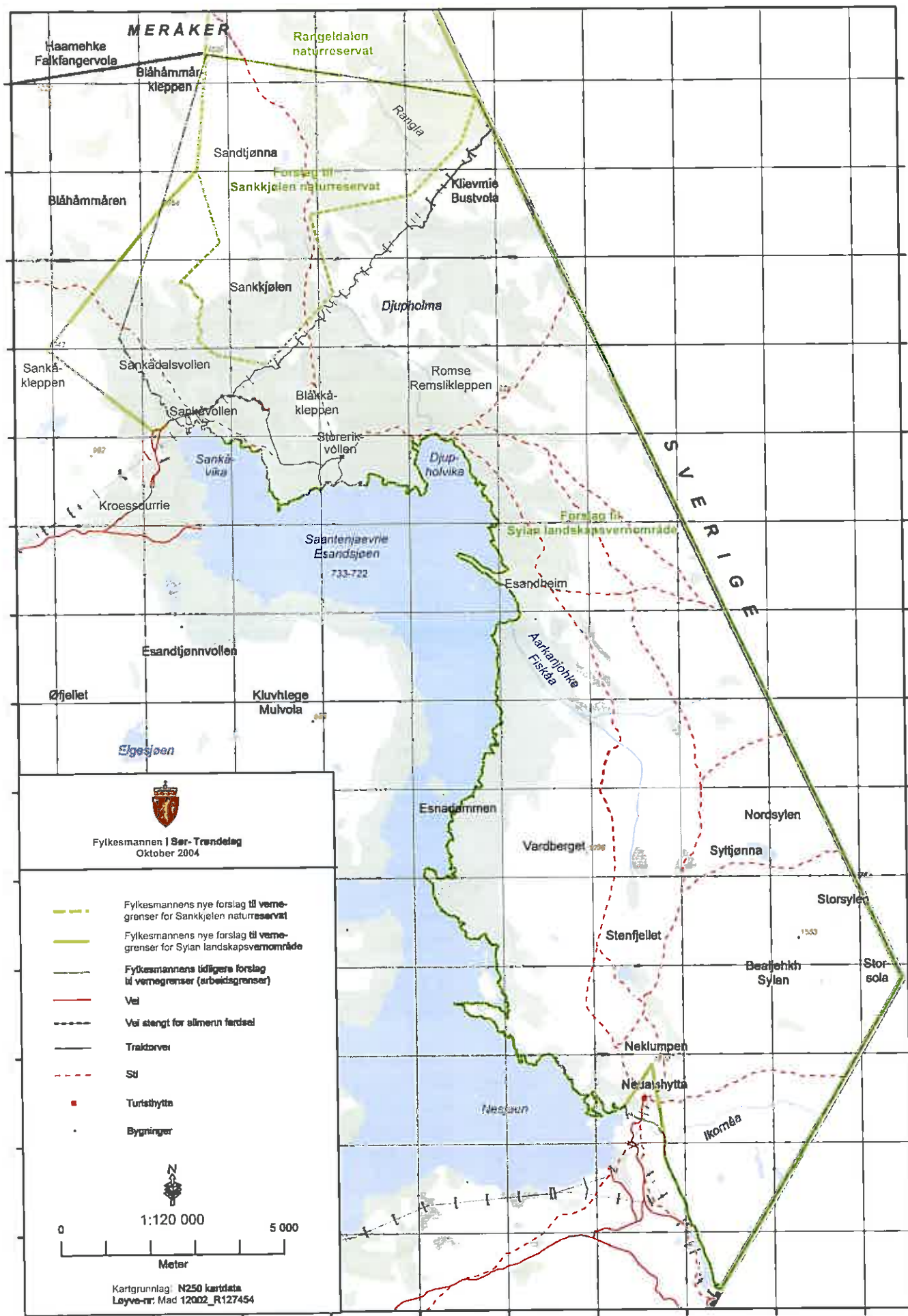
Vedlagt verneforslaget følger et forslag til avgrensning som er fremmet av grunneierrepresentanter i referansegruppen for verneprosessen i Sylan. Det foreslås et landskapsvernområde sør for kraftlinjetraseen fra Sankåvika til riksgrensen, i tråd med tidligere innspill til Statens Naturverninspektør for Midt- og Nord-Norge 1973, i forbindelse med revisjon av Nedalsfredningen av 1917. I tillegg til landskapsvernområdet, foreslås et naturreservat nord for kraftlinjetraseen som omfatter Rangeldalen og deler av Sankkjølen. Alternativet beskrives i kapittel 2.4., og er vist på kartskisse i vedlegg.

2.3 JUSTERING AV OMRÅDETS AVGRENSNING I FORHOLD TIL TIDLIGERE ARBEIDSGRENSE

Foreslåtte avgrensning av Sylan landskapsvernområde skiller seg noe ut fra arbeidsgrensa som ble kunngjort i forbindelse med oppstart av verneplanprosessen. Den største endringen fra arbeidsgrensa er gjort helt nord i Sylan. Her er det foreslått tatt med et område vest for Storsanka i Sankådalen, opp til Sankåkleppen (~ ca 4 km²).

Nord i Sylan er også et mindre område nord for Blåhåmmåren, over tregrensa, tatt ut av verneforslaget. I tillegg er det foretatt en mindre reduksjon av arealet i Sankåvika, ved Esandsjøen. Her er adkomstveg fram til bommen, med parkeringsplassen, tatt ut av det området som foreslås som landskapsvernområde.

Figur 2. Kartskisse Sylan, verneforslag.

Sør i Sylan foreslås også en mindre reduksjon ved å trekke grensa slik at Nedalshytta med adkomstveg og parkering og blir liggende utenfor verneområdet.

Verneforslaget omfatter totalt et areal på ca 191 km², og medfører samlet sett en **utvidelse på ca 3 km²** i forhold til tidligere arbeidsgrense. Endringene er vist på kartskisse side 14.

Bakgrunn for endringsforslagene

Det foreslås nå en utvidelse av landskapsvernområdet til også å omfatte et areal vest for Sankådalen, med bakgrunnen i kartleggingsarbeidet i forbindelse med verneplanprosessen i 2003. Området i Sankådalen og liene vestover mot Sankåkleppen har store verdier i forhold til botanikk, samisk kulturminnevern og kvartærgeologi (jf. kapitlene 3.1, 3.3 og 3.4). I tillegg er området attraktivt for friluftsliv og det går en merketursti gjennom dalen. Sankådalen har store verneverdier, både øst og vest for Storsanka. Elva danner et unaturlig skille av områdene langs vassdraget. Med den foreslåtte utvidelsen tilføres verneområdene areal med store verneverdier. Ut over denne endringen er det kun foreslått noen mindre justeringer langs bilvegene ved Sankåvika i nord og ved Nedalshytta i sør. Den delen av vegnettet som er offentlig tilgjengelig, inkludert parkeringsplassene, foreslås tatt ut av det området som foreslås vernet etter naturvernloven. Nord for Blåhammåren er et mindre område over tregrensa tatt ut av verneforslaget med bakgrunn i at foreslåtte naturreservat på Sankkjølen skal konsentreres om de arealene med høyest verneverdi.

2.4 GRUNNEIERREPRESENTANTERS FORSLAG TIL AVGRENSNING AV VERNEOMRÅDENE

Grunneierrepresentanter i Referansegruppen for Sylan (representanter for Thomas Angells Stiftelser, Aune privatallmenning og Øyfjellet grunneierlag) fremmer i brev av 29.04.2004 til Fylkesmannen i Sør-Trøndelag et alternativt forslag til avgrensning av verneområdene Sylan Landskapsvernområde og Rangeldalen/Sankåkjølen naturreservat. Forslaget innebærer en reduksjon av arealet som vernes med ca 50 km² i forhold til verneforslaget fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Forslaget er vedlagt høringsutkastet etter ønske fra referansegruppen, men er ikke en del av Fylkesmannens verneforslag. Brevet fra grunneierrepresentantene med kartskisse følger som vedlegg.

I den sørlige delen av Sylan er avgrensningen av **landskapsvernområdet** i alternativet fra grunneierne sammenfallende med verneforslaget fra Fylkesmannen. I nord foreslås avgrensning av området fra Esandsjøen i vika sørøst for Storerikvollen, for så å gå i nordvestlig retning, øst for Storerikvollen ei rett linje over høyeste punkt på Blåkkåkleppen og i samme retning til kraftlinja. Videre følges denne til riksgrensen.

Det foreslås i tillegg et **naturreservat** nord for kraftlinja, fra kraftlinjas knekkpunkt nord for Blåkkåkleppen, langs kraftlinja nordøst til riksgrensen, fra

riksgrensen langs kommunegrensen mot Meråker til Blåhammårkleppen, videre derfra sørover til utgangspunktet ved kraftlinja.

Samlet areal av de foreslåtte verneområdene i grunneieralternativ er ca 141,7 km². Dette inkluderer et landskapsvernområde på 121,1 km², og et naturreservat på 20,6 km².

Her gjengis kort argumentasjonen fra grunneiere for det alternative avgrensningsforslaget:

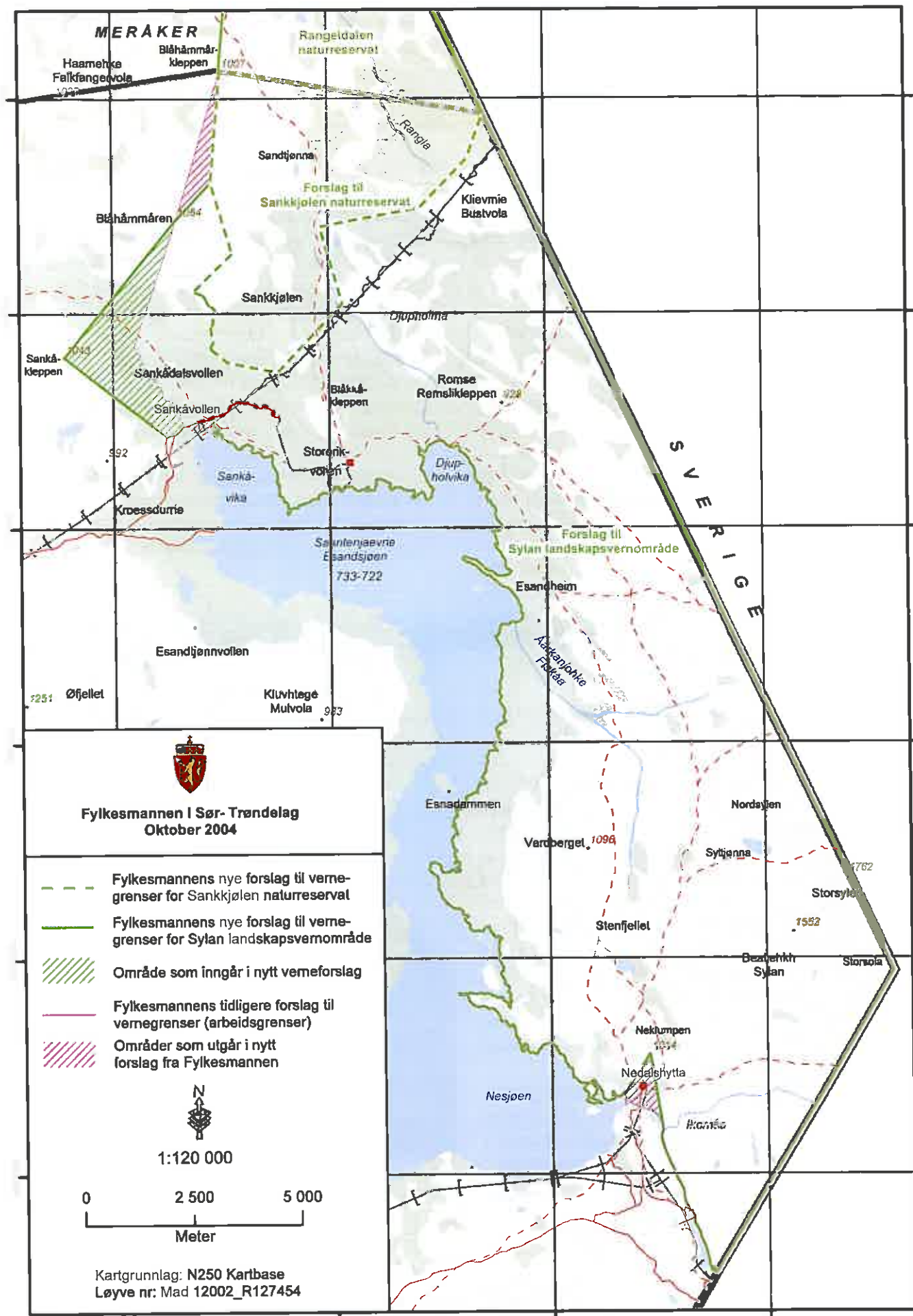
Landskapsvernområdet

- Forslaget er mer naturlig og logisk i forhold til verneverdiene. Forslaget bygger på en helhetsvurdering av intensjonene bak verneformålet og planlagte framtidige inngrep (oppgradering av overføringslinje til Sverige).
- Forslaget er i samsvar med tidligere forslag til revisjon av naturparken i Sylan fra 1973.
- Forslaget er mer i tråd med mandatet gitt av Stortinget og Regjeringen med fokus på et landskapsvernområde for det *sentrale Sylmassivet*.
- Forslaget omfatter de urørte områdene, bestående av inngrepsfri natur med villmarkspreg, i samsvar med forslag til forskrift for verneområdet. Veger, kraftlinje og turisthytter blir liggende utenfor området.

En pust på Sylryggen. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

Figur 3. Kartskisse, endringer i avgrensningene av verneområdene.

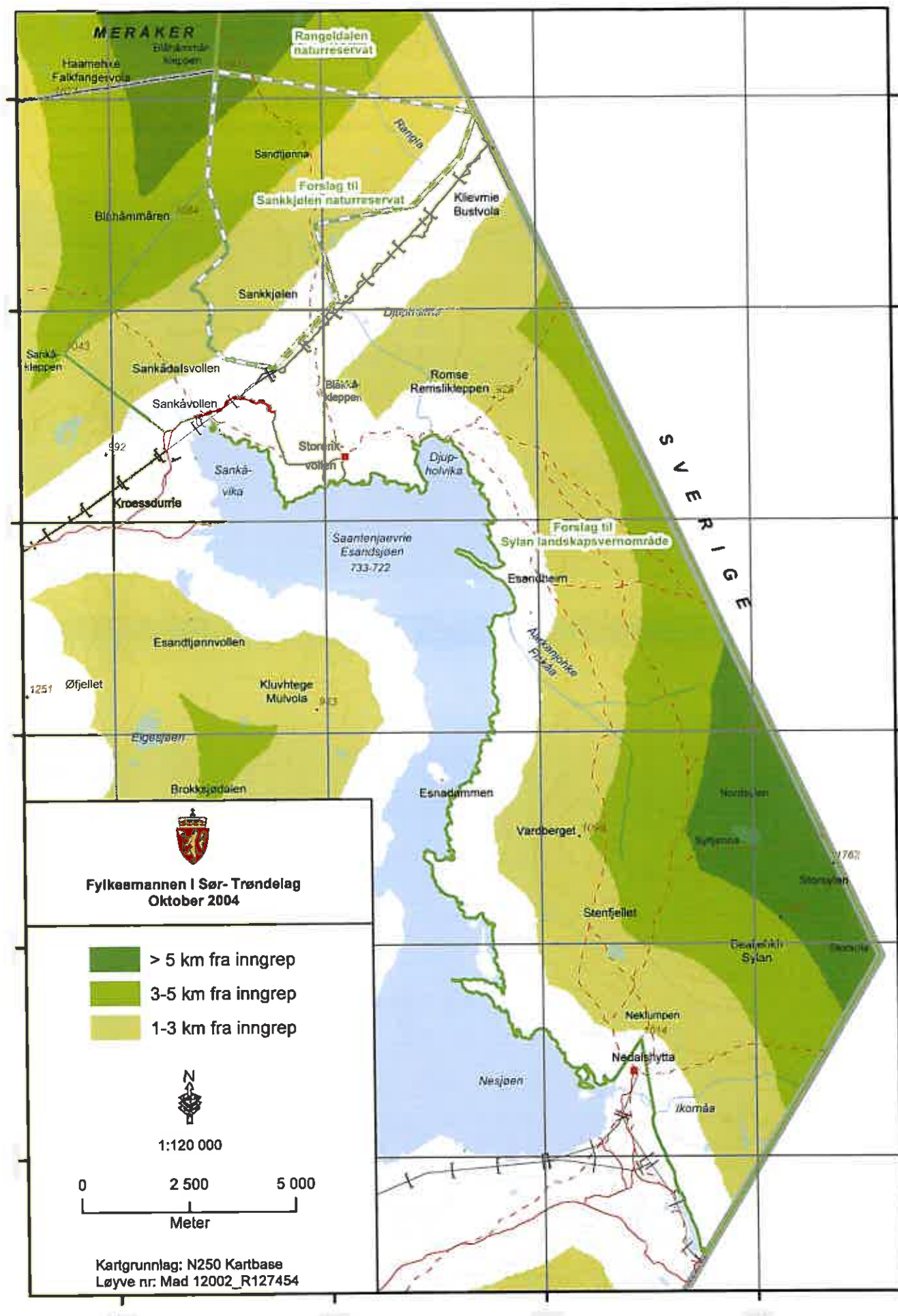

Storsylen reiser seg majestetisk bak Syltjønna. Med sine 1762 meters høyde over havet er Storsylen det mest ruvende landemerket på norsk side av Sylan. Bare Oppdal i Trøndelag har høyere topper enn dette. Helagsfjället på svensk side er enda litt høyere med 1796 moh. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

På Storsylen. Turen opp til Storsylen fra Nedalshytta gir en fantastisk utsikt over Sylan. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

Figur 4. Utsnitt av kart over inngrepsfrie naturområder (INON) i det foreslåtte verneområdet.

- Utvidelser vest for kraftlinja har ikke rotfeste i noe faglig dokumentasjon. De viktigste naturkvalitetene blir ivaretatt innenfor grunneiernes forslag.
- Naturkvaliteter utenfor verneområdet vil bli ivaretatt gjennom plan- og bygningsloven.

Naturreservatet

- Fylkesmannens forslag tøyes langt ut over hjemmel gitt fra Stortinget, der det heter at verneforslaget skal omfatte et naturreservat for myrområdene nord for Esandsjøen. Den foreslåtte avgrensningen ivaretar de viktigste verdiene i et slikt myrreservat.
- Forslaget er mer logisk og gir en naturlig avgrensning som grunneierne i praksis kan leve med.
- De mest verdifulle kvalitetene ligger i nordre deler av området.
- Fylkesmannens planutkast bygger i alt for stor grad på antagelser og vage vurderinger.

I diskusjonene videre i verneforslaget er det forslaget fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag som legges til grunn. Dette er det mest omfattende alternativet, og beskrivelsene om både verneverdier og brukerinteresser kan overføres til områdene som omfattes av alternativet fra grunneierne presentantene.

2.5 LANDSKAP

Det foreslåtte verneområdet kan oppvise mange landskapskvaliteter fra større former til små enkelt-elementer. Store deler av områdets nordre del kjennetegnes av store åpne myrstrekninger, oppbrutt av enkelte høyere fjellformasjoner som Blåhammåren, Blåkkåkleppen, Bustvola og Remskeppen. De flater myrpartiene er også brutt opp av mange mindre tjern og elver/bekker som Sandtjønna, Trolltjønna, Rangla, Djupholma og Fiskåa. I søndre del reiser Sylmassivet seg majestetisk, vilt og ruvende, opp over de flate og avrundede formene rundt. Områdets store rikdom på løsmasser gjenspeiler seg i eskere, dødislandskap og andre morenetyper som er med på å øke landskapskvalitetene i området.

2.6 KLIMA

Tydal har innlandsklima med lange, kalde vintre og korte somre. Dette er mest typisk i de østlige områdene hvor det foreslåtte verneområdet ligger. Nærmeste meteorologiske værstasjon i Stugudal, har en årsmiddel på 689 millimeter nedbør, og hvor juli er den våteste måneden (89 millimeter) og mai den tørreste måneden (34 millimeter). Årsmiddel for temperatur i Stugudal ligger på 1,5 °C, og hvor januar er den kaldeste måneden (- 7,5 °C) og juli den varmeste måneden (12,3 °C). I Stugudal er marka snødekt gjennomsnittlig 202 dager per år med største midle snødybde på 89 cm i mars (Habberstad 1984). I det foreslåtte verneområdet vil den snødekte perioden være noe lengre i og med at området ligger høyere enn Stugudal.

2.7 NATURGEOGRAFISKE REGIONER

Sylanområdet tilhører to naturgeografiske regioner (St. meld. nr. 62 1991-92): 1) "Bar- og fjellbjørkeskogområdet nord for Dovre til Vest-Jämtland" (region 34), med underregion "Skogen nord til Hattfjelldal i Nordland" (underregion 34a), og 2): "Fjellregionen i søndre del av fjellkjeden" (region 35), med underregion "Fjellområdene i nordre Dalarna – søndre Jämtland" (underregion 35i).

2.8 INNGREPSFRI NATUR (INON)

Direktoratet for naturforvaltning publiserte i 1995 rapporten "Inngrepsfrie naturområder i Norge" (DN 1995). Rapporten er utarbeidet som et virkemiddel i arbeidet med å forebygge og begrense inngrep i hittil inngrepsfrie naturområder.

Inngrepsfrie naturområder er definert som alle områder som ligger mer enn 1 km fra tyngre tekniske inngrep. Inngrepsfrie naturområder er videre inndelt i soner etter avstand til nærmeste inngrep (DN 1995);

- inngrepsnære områder ligger mindre enn 1 km fra tyngre tekniske inngrep
- inngrepsfri sone 2 ligger 1-3 km fra tyngre tekniske inngrep
- inngrepsfri sone 1 ligger 3-5 km fra tyngre tekniske inngrep
- villmarkspregede områder ligger mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep.

Statens kartverk og Direktoratet for naturforvaltning gir ut kart med status over inngrepsfrie naturområder. Kartene viser også bortfall av inngrepsfrie naturområder i perioden 1988-98 og perioden 1998-2003. Statusen i de foreslåtte verneområdene i Sylan har vært uendret siden 1988.

Figur 4 side 16 viser at de foreslåtte verneområdene inneholder både inngrepsnære områder og villmarkspregede områder. Villmarkspregede områder finnes i selve Sylmassivet inn mot Riksgrensen mellom Fiskåhøgda og Storsola i øst, samt i et område mellom Blåhammårkleppen og Blåhammåren i nord.

En oversikt over arealet av inngrepsfrie naturområder (INON) innenfor de foreslåtte verneområdene i Sylan:

INON-sone	Areal	% av totalt areal (191,0 km ²)
Villmarkspregede områder (>5 km)	16,8 km ²	8,8 %
Inngrepsfri sone 1 (3-5 km)	44,0 km ²	23,0 %
Inngrepsfri sone 2 (1-3 km)	75,9 km ²	39,7 %
SUM	136,7 km²	71,5 %

Som oversikten viser ligger 71,5 % av de foreslåtte verneområdene i Sylan mer enn 1 km unna tyngre tekniske inngrep. De inngrepene som påvirker utstrekningen av INON-sonene er reguleringen av Nesjøen-Esandsjøen og en kraftlinje mellom Sankåvika og riksgrensen. Reguleringen av Nesjøen-Esandsjøen påvirker ikke kvalitetene i de områdene som nå foreslås vernet slik at arealene øst for sjøen oppleves inngrepsfrie. Et unntak er den mektige Stormælen, en esker fra siste istid, som stikker ut i Esandsjøen ved Essandheim. Her er det store erosjonsproblemer som forsterkes av reguleringen av sjøen.

2.9 TILSTØTENDE OMRÅDER

Det er i St.meld. nr. 62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge" for Sylan understreket at området, sammen med Rangeldalen i Nord-Trøndelag og Blåhammarmyran i Jämtland, utgjør et stort sammenhengende myrområde med store variasjoner i myrtyper. Det er også pekt på at Sylan har stor verdi for friluftslivet, og at det er et felles turistløypenett som knytter fjellområdene i Nord- og Sør-Trøndelag sammen med det svenske turistnettet på jämtlandsk side av grensen. Det er derfor naturlig å gi en kort orientering om status for arealforvaltningen i de tilstøtende områdene.

Rangeldalen

I Meråker kommune i Nord-Trøndelag ble Rangeldalen naturreservat etablert 26.08.1988. Naturreservatet har et areal på 26 km². Formålet med fredningen er:

å bevare et stort og intakt fjellmyrlandskap, med mange naturtyper representert, inkludert bl.a. rikmyr og mulig palsmyr. Dessuten å bevare et verdifullt område for en rekke våtmarksfugler. (Fra forskriftens formålsparagraf.)

Det ble i forbindelse med verneplanarbeidet for myr i de to trøndelagsfylkene sagt at myrene nord for Esandsjøen i Sør-Trøndelag taes ut av verneplanen i forbindelse med "den pågående revisjonen av Nedalsfredningen fra 1917" (fra utkast til verneplan for myrer i Sør-Trøndelag fylke, 1986).

Jämtland

I "Nationalparksplan för Sverige, Naturvårdsverket, 1989" er Jämtlandsfjellene et av de områdene som foreslås vernet som nasjonalpark. I vurderingen av området heter det:

Området inneholder et varierat fjäll- och fjällnära landskap med mycket höga naturvärden. Terrängformerna är ovanligt storslagna och har särskild dramatik i de västliga spetsiga fjällen"

I den svenske nasjonalparkplanen er et 2.300 km² stort område vurdert som nasjonalpark.

Etter kontakt med Länsstyrelsen i Jämtlands län opplyses det at etableringen av Jämtlandsfjällens nationalpark foreløpig er utsatt. Den svenske nasjonalparkplanen er under revisjon, og Länsstyrelsen vil prioritere at området også taes med i den reviderte nasjonalparkplanen.

Det er etablert et større naturreservat i Vålådalen, 12-15 km øst for riksgrensen. Det tillates noe tilrettelegging for turisme i området, men skogsdrift er ikke tillatt. Fjellområdene langs riksgrensen i Sverige er statlig grunn, satt av for reindrift. Snøscooterkjøring er i prinsippet forbudt på statlig grunn. Hele området mellom riksgrensen og Vålådalens naturreservat er satt av som "Forbudt område for terrenggående motorkjøretøy". Det er imidlertid tilrettelagt for snøscooterleder gjennom området.

Ekornåa. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

3. SAMMENDRAG AV OMRÅDETS NATURFAGLIGE OG KULTURVERNFAGLIGE KVALITETER

NOU 1986:13 – Ny landsplan for nasjonalparker inneholdt forslag om utvidelse av en del av de eksisterende nasjonalparker og etablering av nye større verneområder, både nasjonalparker og landskapsvernområder. Et av de nye områdene i planen er Sylan. Her følger et utdrag fra Statens Naturvernråds vurdering og tilrådning angående Sylan:

Et storslått høgfjellsområde, et vakkert og variert landskap med spesiell flora og fauna gir etter rådets oppfatning Sylan nasjonalparkverdier. Området er også mye brukt som utfartsområde. Det går flere turiststier gjennom området som knytter turistløypene i Sør- og Nord-Trøndelag sammen med det svenske turistnettet på jämtlandsk side av grensen.

Fagrapporter

I forbindelse med verneplanprosessen er det utarbeidet rapporter innenfor ulike fagområder. Samtidig med verneprosessen i Sylan er det gjennomført en tilsvarende verneprosess i Hyllingsdalen i Tydal og Røros kommuner. Noen av fagrapportene er felles for Sylan og Hyllingsdalen. Her følger en oversikt over fagrapporter som er utarbeidet i forbindelse med utredningsarbeidet.

Gjennomgangen er i hovedsak hentet fra fagrapportene. For mer utførlig dokumentasjon vises til de enkelte rapportene.

3.1 FLORA OG VEGETASJON

Her presenteres utdrag fra rapporten "Botaniske verneverdier i Sylan", Moen og Lyngstad, NTNU Rapport botanisk serie 2003-5.

Botaniske verneverdier i Sylan er undersøkt i forbindelse med utarbeidelse av en verneplan for området. Arbeidet har bestått i å gå gjennom eksisterende litteratur, feltarbeid og sammenfatting av gammel og ny informasjon om flora og vegetasjon. Rolf Nordhagens arbeider i Sylan har vært sentrale. Feltarbeidet er konsentrert om de mest interessante og/eller dårligst undersøkte delområdene, og Sankådalen, Essandheim-Fiskådalen, Sylmassivet, Nedalshytta-Pik-haugan og nordskråningen av Skardsfjella ned til Nesjøen er prioritert. Det undersøkte området omfatter ca. 210 km² og ligger 733-1743 moh. i nordboreal til høyalpin vegetasjonssone innen svakt oseanisk vegetasjonsseksjon og overgangsseksjon. Myrlandskap med flatmyr, bakkemyr, strengmyr og øyblandingsmyr dekker store areal i nordboreal og

TEMA

Sylan

- Naturfaglig statusrapport
- Brukerrapport, inklusiv reindrift (status)
- Botaniske verneverdier
- Ornitologiske registreringer

Felles for Sylan og Hyllingsdalen

- Samiske kulturminner og kulturlandskap
- Kulturminner
- Berggrunnsgeologi, kvartærgeologi og mineralressurser

Ansvarlig

Tydal kommune

Tydal kommune

NTNU, Museet

Ekstern konsulent (Erik Torp)

Sametinget, miljø- og kulturvern avdelingen

Fylkeskommunen, enhet for regional utvikling

Norges Geologiske Undersøkelse

Djupholma er et verdifullt område, både i botanisk og zoologisk sammenheng. Store, interessante myrområder fins flere steder i Sylän, bl.a. i området Remslikleppen-Essandheim og i Sankådalen. Nord for Esandsjøen fins store, åpne myrlandskap som har høy internasjonal verneverdi, og som er foreslått som myrreservater. Foto: Terje Domaas.

lavalpin sone, og myrvegetasjonen er variert. Det er registrert små palser på Sankkjølen og i Rangeldalen. Myrene nord for Esandsjøen har internasjonal verneverdi. Skogvegetasjonen er dominert av fattig fjellbjørkeskog, men noen steder fins rikere skoger, også høgstaudekog. Bjørk (*Betula pubescens*) er det helt dominerende treslaget. Den klimatiske skoggrensa i Sylmassivet ligger ca. 900 moh., og ved Fiskåa når skogen opp i 915 moh. Nordiområdet ligger skoggrenså lågere. Fjellvegetasjonen er oftest fattig, men rike områder fins i Sankåklæppen, Remslikleppen, Bandaklumpen og flere andre steder. Det er registrert 331 karplantearter (366 karplantetaksoner) i Sylän. Sylän har vært lite brukt til setring, utmarksslått og husdyrbeite (med unntak av reindrift), og det er ikke vanlig å finne et så stort og, relativt sett, lite kulturpåvirket fjellområde i Sør-Norge. Kombinasjonen av store areal med godt utvikla utforminger av en rekke vegetasjonstyper og verdien som referanseområde for lite påvirket fjellvegetasjon gir Sylän høy botanisk verneverdi. Sett i sammenheng med den sentrale posisjonen Sylän har for friluftsliv i Norge og Sverige ser vi nasjonalpark som den naturlige verneform.

Sylän har stor variasjon

De laveste delene av Sylän ligger i nedre del av nordboreal vegetasjonssone (med svake mellomboreale trekk), og innen området fins betydelige arealer av nordboreal,

lavalpin, mellomalpin og høyalpin vegetasjonssone. Spesielt har Sylmassivet denne sonale variasjonen godt utvikla og synlig.

De geologiske forholdene bidrar også sterkt til den store naturvariasjonen i fjellområdet. Innen det alpine området er de baserike og floristisk varierte fjellområdene i Bandaklumpen, Storsola og Sankåklæppen spesielt interessante. I nordboreal vegetasjonssone fins store arealer med rik vegetasjon flere steder, blant annet ved Reimslikleppen.

Nord for Esandsjøen fins store, åpne myrlandskap som har høy internasjonal verneverdi, og som er foreslått som myrreservater. Store, interessante myrområder fins også flere andre steder i Sylän, bl.a. i området Remslikleppen-Essandheim og i Sankådalen.

Fra Storerikvollen og vestover Sankådalen fins seter-voller og kulturpåvirket vegetasjon. Dette er med på å øke variasjonsbredden innenfor et framtidig verneområde, og i dette området må en vurdere framtidige skjøtselstiltak for å verne om kulturpåvirket natur og kulturminner.

Kulturpåvirkning

For å studere endringer og prosesser i naturen som skyldes klimaendringer, er det fint om menneskets påvirkning er minimal. Sylän er klart ett av de fjellområdene i Sør-Norge som ble minst brukt til seter- og slåttebruk i tidligere tider. Dette har sammenheng med

de store arealene av nordboreal og alpine vegetasjonssoner som dekker Sylan, og at det er store avstander til dalområder med gode jordbruksmuligheter. Det har også i Sylan vært sparsom gardsdrift (Nedalen gard) og setring, og utmarksslått har vært drevet av bøndene i Tydal og samer (Nordhagen 1928). Men spesielt i de østlige delene har nok utnyttingsgraden vært liten sammenlignet med de fleste andre høgereliggende områder med frodig vegetasjon. Det var derfor et godt valg naturvernere og biologer gjorde tidlig på 1900-tallet gjennom argumentasjon og gjennomføring av vern (av den botaniske naturparken i Sylan) i et minst mulig påvirkta område.

Fjellfloraen i Sylan

I botanisk litteratur beskrives ofte to områder (senter) i Norge som spesielt interessante når det gjelder fjellfloraen. Området i sør omfatter hovedsakelig fjellstrøkene fra Jotunheimen til Trollheimen, og det andre strekker seg fra Saltdalen til Vest-Finnmark. Innen disse sentrene fins mange plantearter som mangler utenfor, og det fins mange arter som er bundet til ett av sentrene (unisentriske). Sylan ligger mellom disse kjerneområdene for norsk fjellflora, og knapt noe fjellområde i "luken" er mer interessant enn Sylan. Artene som regnes til sentrene har noe varierende grenser, og en del arter som regnes som sentriske fins også i Sylan. To sørlig unisentriske arter er myrtust og gullmyrklegg (*Kobresia simpliciuscula*, *Pedicularis oederi*), arter som er nær nordgrensa i Skandinavia, og som er vanlige i de mest baserike deler av Sylan. Flere arter som regnes som bisentriske (finnes både i nord og sør) fins i Sylan, som reinmjelt og smalnøkleblom (*Oxytropis lapponica*, *Primula stricta*), se ellers avsnitt 5.4 og artslista i vedlegg A i den botaniske rapporten.

Vegetasjonstyper og naturtyper

I Sylan er det gjennom Nordhagens arbeid dokumentert et stort spekter av vegetasjonstyper, og som tidligere omtalt (avsnitt 5.3 i rapporten) er flere truede vegetasjonstyper vanlige.

Myrene dekker store areal i Sylan, og de varierer sterkt både med hensyn på utforming og vegetasjon. Spesiell interesse knytter det seg til palsmyrene som er sårbare både med hensyn på direkte menneskelig påvirkning og klimaendringer. Palsmyrene som Nordhagen (1928) beskrev fra Nedalen er borte, men de initialer og rester av palsmyr som fins i områdene nord for Essand (Sankkjølen, Moen 1983a; Rangeldalen, Moen 1983b) har stor verneverdi. Det er ikke skarpe grenser mellom palsmyr og øyblandingsmyr, og sistnevnte type fins i fin utforming innen de nevnte områdene for palsmyr, og ellers på store, flate myrer. Også strengmyrer og bakkemyrer er velutvikla i mange deler av Sylan, og spesielt mosaikken av mange myrtyper i store myrlandskap har verdi.

Vegetasjonsmessig er myrene i Sylan svært varierte. Nordhagen (1928) beskrev hele 44 myrsamfunn, i tillegg kommer overgangstyper mot sumpvegetasjon og

Sveve ved Syltjønnna. Kombinasjonen av store areal med godt utvikla utforminger av en rekke vegetasjonstyper og verdien som referanseområde for lite påvirkta fjellvegetasjon gir Sylan høg botanisk verneverdi. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

kildevegetasjon. Myrene spanner over alle rikhetsgrader fra ombrotrof til ekstremrik, og betydelige arealer av rikmyr tilhører truede vegetasjonstyper.

Skogene er helt dominert av bjørk, og det fins alle overganger mellom fattige og rike, og fuktige og tørre bjørkeskoger. Høgstaudebjørkeskog fins spredt innen områdene med baserik berggrunn, blant annet i Reimslikleppen og i liene ved Nedalshytta. Fjellvegetasjonen er svært variert, både regionalt og lokalt.

Moselyng. Foto: Anders Lyngstad.

Fjelleveronika. Fjellvegetasjonen er svært variert, både regionalt og lokalt. Foto: Anders Lyngstad.

Størst areal har fattig vegetasjon, ofte med fine soneringer fra rabb til snøleie. Rik fjellvegetasjon fins i de baserike områdene (vanligst i Bandaklumpen, Storsola og Sankåklæppen), og her fins betydelige arealer med den truede vegetasjonstypen rikt våtsnøleie. Etter som Sylan har flere store høgfjellsområder og mange flerårige snøfonner, er det sannsynlig at denne vegetasjonstypen, som trues av opptørking på grunn av klimaforbedring, vil kunne bestå i Sylan.

Kunnskap og overvåking

Sylan er et av de best undersøkte fjellområdene i Norge; først og fremst gjennom arbeidet til Nordhagen (1928), men også gjennom andre norske og ikke minst svenske undersøkelser. Sylan er et godt dokumentert område, og deteregnet som et referanseområde for naturvitenskapelige studier og langtidsstudier/overvåking. Nordhagens grunnleggende studier gjør det spesielt aktuelt og attraktivt å knytte langtidsstudier til området.

NTNUs vurdering av vernegrenser i forhold til botaniske verdier

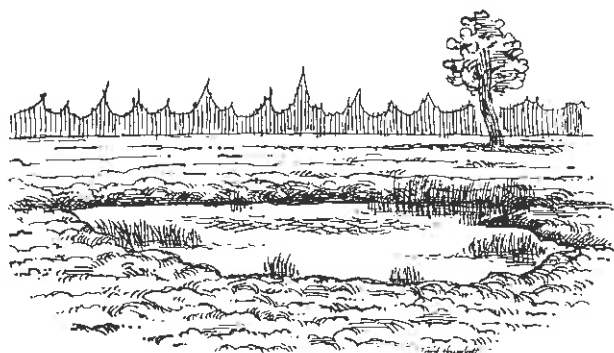
Kjernen i det framtidige verneområdet vil være Sylmassivet, dessuten resten av den botaniske naturparken. Områdene nord for Esandsjøen er inkludert i planområdet, og utgjør en meget viktig del av det framtidige verneområdet; spesielt viktige er de store myrlandskapene. Rangeldalen i Meråker er allerede fredet, og dette reservatet vil bety at det sammenhengende verneområdet strekker seg ut over grensene til Sør-Trøndelag. I Meråker, vest og nord for Rangeldalen naturreservat bør det utredes om større områder bør inkluderes i verneområdet. Vår undersøkelse er begrensa til Sør-Trøndelag, og vi har ikke vurdert områdene øst og nord for Finnkoisjøen, et område som kunne ha laget et sammenhengende verneområde mot Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Også på svensk side er verneverdiene store, og et stort, sammenhengende verneområde mellom landene bør kunne realiseres. Nasjonsgrensa danner ingen naturlig vernegrense i dette tilfellet.

Vestgrensa for planområdet går fra Blåhåmmårkleppen via Blåhammåren til Storsanka. Her mener vi at

Kongsspir. Foto: Terje Domaas.

vernegrensa bør flyttes vestover, slik at hele nedbørfeltet til Storsanka inkluderes. Vårt forslag er vist i figur 1, og går fra Blåhåmmårkleppen til Falkfangarvola, sør til toppen av Sankåklæppen, videre til Gardkleppen, og tilbake til Sankåvika. Ved denne beskjedne utvidelsen vil en få med dalføret til Storsanka, inkludert myrlandskapet på vasskillet mot Nørder Sanka. På denne måten vil det og bli med et område innafor verneområdet som har berggrunn tilhørende Trondheimsdekket (kalkrik fyllitt, røsskifer etter Grenne & Sveian 2003). Like vest for planområdet, både sør og nord for Nesjøen dominerer kalkrik fyllitt slik det geologiske kartet er tegnet. Denne bergarten gir grunnlag for et rikt planteliv, og betydelige arealer med rik fjellvegetasjon i øst- og nordhellingen av Sankåklæppen vil bli verna. Vi har og vurdert å trekke grensa i vest ned til Skarpdalsvollen. Dette kan være aktuelt, og da vil også en større del av dalføret til Nørder Sanka bli inkludert. Vegetasjonen her er som i resten av Sankådalen, men det viktigste argumentet for også å verne dette arealet er etter vår mening å sikre en typisk og lite påvirkta fjelldal i sin helhet.

3.2 FAUNA

Opplysningene er i hovedsak hentet fra "Naturfaglig statusrapport for Sylan", 2003 og "Ornitologiske registreringer i det foreslåtte verneområdet i Sylan", 2003.

3.2.1 Virvelløse dyr

Faunaen av virvelløse dyr i ferskvann innenfor det foreslåtte verneområdet er svært dårlig undersøkt. Kun tilfeldige registreringer er gjort i noen av vassdragene. I den forbindelse kan nevnes et funn av tusenbeinkreps (*Polyartemia forcipata*) i Sandtjønna i 1995 (Aasen 2001). Dette er ett av de sørligste funnene av arten i Norge. Fra Nesjøen og Esandsjøen, utenfor det foreslåtte verneområdet, finnes en god del data om virvelløse dyr, og da særlig fra perioden etter neddemmingen av Nedalsmyrene (Sivertsen 1947, Haabesland 1973, Koksvik 1974, Jensen 1993). I forbindelse med planene om tilleggsreguleringer i Neavassdraget (utenfor foreslått verneområde), ble det gjort vurderinger av biologiske forhold i Nea/Tyavassdraget, og her finnes bl.a. data om ferskvannsfaunaen (Reinertsen & Langeland 1978). Det er også gjort en del biologiske undersøkelser hvor data om virvelløse ferskvannsdyr i Skarddørsjøene finnes (Schartau m.fl. 1994). Skarddørsjøene ligger sør for det foreslåtte verneområdet, men drenerer til Sylsjøen og Nesjøen. En del av de artene som er påvist i Nesjøen, Esandsjøen, Tya og Skarddørsjøene vil også kunne finnes i de bekker/elver og tjern som ligger innenfor det foreslåtte verneområdet.

Faunaen av landinsekter og edderkopper i det foreslåtte verneområdet er ikke kartlagt, men det er rimelig å anta at faunaen er dominert av arter med hovedutbredelse i fjellstrøk, og arter med nordlig og østlig utbredelse i Norge. Andelen av arter med preferanse for åpne hei og myrområder er sannsynligvis også relativt høy.

3.2.2 Fisk

I Nesjøen og Esandsjøen finnes røye, ørret, lake og ørekyte. Røya gyter både i Esandsjøen og i de vassdragene i det foreslåtte verneområdet som renner ut i Esandsjøen. Fiskåa har vært kjent som den viktigste gyteelva for røye (Sivertsen 1947). Gyting av ørret i sidevassdragene til Nesjøen og Esandsjøen er ikke påvist i noen særlig grad, selv om de fysiske forutsetningene tilsynelatende er gode (Sivertsen 1947, Tydal kommune 1985). Bestanden av røye og lake i Esandsjøen og Nesjøen er stor, og produksjonen av røye er sagt å være av "Nord-Europas beste". Bestanden av ørret er imidlertid liten. I Falksjøen, like utenfor det foreslåtte verneområdet, finnes røye og ørret, men bestanden av begge arter er svært tynn (Tydal kommune 1985). I Skreddarsjøen finnes ørret og lake, og bestanden av ørret er angitt som middels (Tydal kommune 1985). I Syltjønna finnes ørret, men bestanden er svært tynn (Tydal kommune). I Trolltjønna finnes ørret, og her er bestanden stor med små fisk (Tydal kommune 1985). Sandtjønna er antatt å være fisketom (Tydal kommune

1985, Aasen 2001). I forbindelse med reguleringen av Nesjøen og Esandsjøen er det gjort en god del fiskebiologiske undersøkelser i disse vassdragene (Sivertsen 1947, Haabesland 1973, Koksvik 1974, Jensen 1993). I Skarddørsjøene er det også gjort en del fiskebiologiske undersøkelser (Schartau m.fl. 1994).

3.2.3 Amfibier og krypdyr

I Tydal kommune er frosk, firfisle og hoggorm påvist (Tveite 1996), men i det foreslåtte verneområdet er kun frosk med sikkerhet påvist. I 2002 ble frosk observert i lisen av Stenfjellet og på Sankkjølen (Tore Reinsborg). I følge Dag Dolmen ved Vitenskapsmuseet i Trondheim er frosk og firfisle trolig normalt utbredt i kommunen. Hoggorm er neppe vanlig.

3.2.4 Pattedyr

Det er ikke foretatt noen systematiske registreringer av pattedyrfaunaen i det foreslåtte verneområdet. Likevel finnes en god del data om denne dyregruppen i kommunens viltkartverk. I forbindelse med "Nedalsundersøkelsene" i 1967-72 og 1985 ble det foretatt en del fellefangst av smågnagere og spissmus (Moksnes 1973, Cyvin & Frafjord 1985), men ellers foreligger svært få data om disse dyregruppene.

For hjortevilt og rovdyr foreligger det en god del data i kommunens viltkartverk. Hvert år gjennomføres sporinger på snø av store rovdyr inkl. fjellrev hvis forholdene tillater det, og disse registreringene blir samlet i en egen database ("Natur 2000") i kommunen. Også kadaverfunn og tilfeldige pattedyrobserverasjoner blir samlet i denne basen. For alle mårdyr, unntatt jerv, er det imidlertid sparsomt med opplysninger. Det er for øvrig laget en hovedfagsoppgave på fjellrev som inkluderer undersøkelser i det foreslåtte verneområdet (Frafjord 1984).

Det er observert totalt 23 arter av pattedyr innen det foreslåtte verneområdet (tab. 6). Av disse har 17 arter mer eller mindre permanent tilhold i området eller deler av området. 6 arter forekommer mer eller mindre regelmessig som streifdyr.

Fjellrevvalp. Sylan, Helagsfjella og Skardørsfjella er i dag å anse som en av de viktigste skansene for den utrydningstruede fjellreven i hele Skandinavia. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

Fjellrevbakker. Det foreslåtte verneområdet inneholder flere gamle hibakker fra fjellrev. En best mulig bevaring av disse større sammenhengende fjellområdene er svært viktig for å ivareta leveområder for fjellreven.
Foto: Ingebrigt Kirkvold.

Innen det foreslåtte verneområdet er det observert 5 pattedyrarter som står på nasjonal rødliste (DN 1999). Av disse er 2 arter oppført som direkte truet, 1 art som sårbar, 1 art som sjelden og 1 art som bør overvåkes. De samme 5 artene står også på rødlista for Sør-Trøndelag (Myklebust 1996). I tillegg er det observert 1 norsk ansvarsart som ikke er rødlistet innenfor området (DN 1999).

Rødlistekategoriene for Sør-Trøndelag er noe ulik kategoriene brukt i de nasjonale rødlistene. Dette har sammenheng med at rødlistekategoriseringen for Sør-Trøndelag ble lagt opp etter systemet i den forrige nasjonale rødlista (Størkersen 1992).

Fjellrev forekommer mer eller mindre permanent i

Sylan-området. Yngling er ikke registrert på norsk side av Sylan siden 1989, men på svensk side i Sylan-Helagsfjella er flere ynglinger blitt registrert de siste åra. Enkeltobservasjoner og spor av fjellrev blir regelmessig rapportert fra det foreslåtte verneområdet. Sylan, Helagsfjella og Skardørsfjella er i dag å anse som en av de viktigste skansene for fjellreven i hele Skandinavia. Forsvinner fjellreven fra dette fjellmassivet vil det bli svært langt mellom populasjonene i den nordlige og sørlige del av Skandinavia og faren for total utryddelse vil bli større. Det foreslåtte verneområdet inneholder flere gamle hibakker fra fjellrev. En best mulig bevaring av disse større sammenhengende fjellområdene er svært viktig for å ivareta leveområder for fjellreven.

Tabell 1. Nasjonal status og status i Sør-Trøndelag for truede pattedyrarter som er observert innen det foreslåtte verneområdet. Inndelingen i kategorier følger DN (1999) og Myklebust (1996)
A = ansvarsart (ikke rødlistekategori).

Forkortelser brukt i tabellen tar utgangspunkt i de nasjonale rødlistene fra Direktoratet for naturforvaltning (DN 1996): Ex-utryddet, E-direkte truet, V-sårbar, R-sjelden, DC-hensynskrevende, DM-bør overvåkes. For nærmere forklaring vises til "Naturfaglig statusrapport for Sylan", rapport 3-2003.

Art	Latinsk navn	Nasjonal status	Status i Sør-Trøndelag
Ulv	Canis lupus	E/A	Ex
Fjellrev	Alopex lagopus	E	V
Bjørn	Ursus arctos	V/A	Ex
Jerv	Gulo gulo	R/A	V
Gaupe	Lynx lynx	DM/A	R
Lemen	Lemmus lemmus	A	

Fjellrypa og rutevalget. Fjellrypa er en karakterfugl for de høyereliggende områdene. Flere av delområdene innenfor det foreslåtte verneområdet er verdifulle fuglelokaliteter. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

3.2.5 Fugl

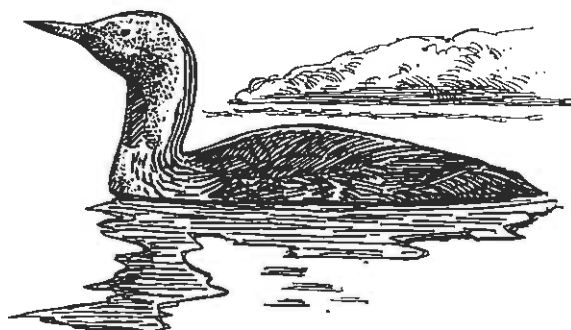
Det er observert totalt 117 fuglearter innen det foreslåtte verneområdet (fra Naturfaglig statusrapport for Sylan, 3-2003). Av disse er 64 arter konstatert hekkende, 15 arter sannsynlig hekkende, 8 arter mulig hekkende mens 30 arter er observert uten indikasjon på hekking. Til sammen 21 av fugleartene som er observert i området, står på nasjonal rødliste (DN 1999) og/eller på rødlista for Sør-Trøndelag (Myklebust 1996), og av disse er 8 konstatert hekkende. I områdene nord for Esandsjøen er det observert til sammen 65 fuglearter, mens på og rundt selve Sylmassivet øst for Esandsjøen/Nesjøen er det observert 115 fuglearter.

Fuglelivet på Nedalsmyrene ble godt undersøkt i perioden 1967-72 i forbindelse med oppdemmingen av Nesjøen (Moksnes 1972, 1973), men nesten alle takseringsfeltene som ble brukt i disse undersøkelsene ble oversvømt under oppdemmingen. Ingen av disse takseringsfeltene ligger innenfor dagens foreslåtte verneområde. Ett av de gjenværende takseringsfeltene ble fulgt opp i 1983 og 1985 for å se på mulige "demningseffekter" av Nesjøereguleringen (Cyvin 1987, Cyvin & Frafjord 1988). Videre ble det i 1985 foretatt linjetakseringer på de deler av myra som er igjen sørvest for Nesjøen, samt at det ble utført båttakseringer på Nesjøen og Esandsjøen.

På midten av 1980-tallet ble det også gjort en del næringsøkologiske og adferdsøkologiske studier av fugl på Nedalsmyrene hvor bl.a. gjøk, sandlo, temmincksnipe og heipiplerke har vært modellarter (Moksnes 1987, 1988, Moksnes & Røskaft 1989). De fleste registreringene

fra "Nedalsundersøkelsene" før og etter oppdemmingen av Nesjøen er overførbare til det foreslåtte verneområdet, og flere registreringer er gjort direkte innenfor det foreslåtte verneområdet. En må forvente at et stort flertall av artene som ble registrert på takseringsfeltene og på restene av Nedalsmyrene også vil forekomme i det foreslåtte verneområdet. Tallmessig vil nok forekomsten imidlertid være lavere for flere arter.

Etter oppdrag fra Utvalget for viltbiologisk forskning, og senere Miljøverndepartementet, ble det i 1954 og 1974 gjort ornitologiske undersøkelser i områdene rundt Esandsjøen (Haftorn 1954) og myrområdene nord for Esandsjøen og inn i Rangeldalen (Haftorn 1974). Etter oppdrag fra Regionplanrådet i fjellregionen er det utarbeidet en rapport over fuglefaunaen og en del våtmarker av ornitologisk betydning i fjellregionen, Sør-Trøndelag (Suul 1977), samt at det ble gjort en verddivurdering av områdene. Rangeldalen ble i denne rapporten vurdert til å ha regional verneverdi.

Truete fuglearter

Innen det foreslåtte verneområdet er det observert 20 fuglearter som står på nasjonal rødliste (DN 1999) (fra Naturfaglig statusrapport 3-2003). Av disse er 1 art oppført som direkte truet, 3 arter som sårbar, 5 arter som sjelden, 6 arter som hensynskrevende og 5 arter som bør overvåkes. Det er observert 21 arter som står på rødlista for Sør-Trøndelag (Myklebust 1996). I tillegg er det observert 7 norske og nordiske ansvarsarter som ikke er rødlistet innenfor området (DN 1999).

Rødlistekategoriene for Sør-Trøndelag er noe ulike kategoriene brukt i de nasjonale rødlistene. Dette har sammenheng med at rødlistekategoriseringen for Sør-Trøndelag ble lagt opp etter systemet i den forrige nasjonale rødlista (Størkersen 1992).

Nye fugleregistreringer

Sesongen 2003 ble det registrert til sammen 55 fuglearter, hvorav 29 arter vannfugl i det undersøkte området nord i

Sylan (Ornitologiske registreringer i det foreslåtte verneområdet i Sylan, 4-2003).

Det var relativt høy tetthet av hekkende ender, måker og vadefugl i den nordlige og sentrale delen av undersøkelsesområdet. Høyst sannsynlig gjorde mellom 218 og 256 par vannfugl hekkforsøk i 2003. Av disse utgjorde lommer og ender 34 til 37 par, vadefuglene 148 til 177 par og måker, joer og terner 35 til 41 par.

Områdets kvantitative funksjon som hekkeområde for vannfugl var relativt høy. Områdets kvalitative funksjon som hekkeområde for rødlistede vannfugler var høy, områdets beliggenhet og generelle beskaffenhet tatt i betraktning. Det ble også registrert høy tetthet og forholdsvis rikt artsutvalg hos spurvefugl i forhold til områdets beliggenhet og høyde over havet.

Den nordlige delen av undersøkelsesområdet fra og med Sankkjølen, Sandtjørn-komplekset og Remslihøgda nordover til og med Rangelmyra ved fylkesgrensa hadde stor ornitologisk verneverdi.

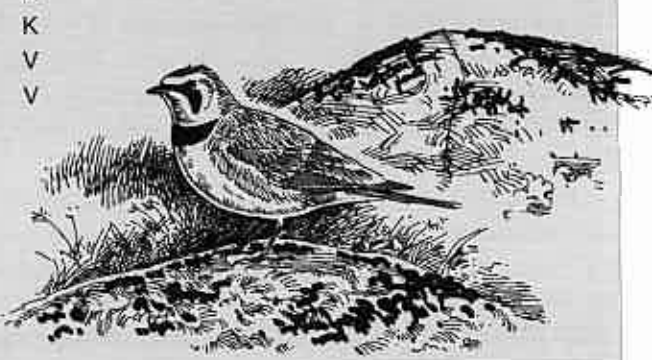
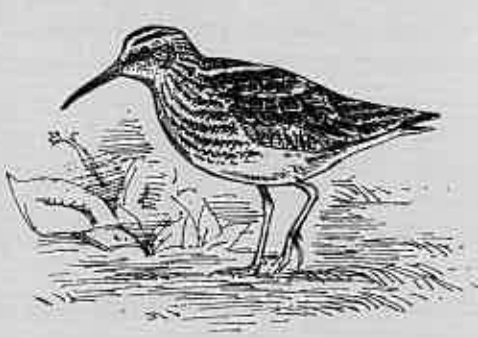
Tabell 2. Nasjonal status og status i Sør-Trøndelag for truete fuglearter som er observert innen det foreslåtte verneområdet. Inndelingen i kategorier følger DN (1999) og Myklebust (1996)

A = ansvarsart

K = utilstrekkelig kjent (ikke rødlistekategorier).

Forkortelser brukt i tabellen tar utgangspunkt i de nasjonale rødlistene fra Direktoratet for naturforvaltning (DN 1996): Ex-utryddet, E-direkte truet, V-sårbar, R-sjelden, DC-hensynskrevende, DM-bør overvåkes. For nærmere forklaring vises til "Naturfaglig statusrapport for Sylan", rapport 3-2003.

Art	Latinsk navn	Nasjonal status	Status i Sør-Trøndelag
Sildemåke*	Larus fuscus	E	E
Jaktfalk	Falco rusticolus	V/A	V
Snøugle	Nyctea scandiaca	V	R
Fjellerke	Eremophila alpestris	V	K
Stjertand	Anas acuta	R	R
Skjeand	Anas clypeata	R	R
Myrhauk	Circus cyaneus	R	R
Kongørn	Aquila chrysaetos	R	V
Fiskeørn	Pandion haliaetus	R/A	V
Smålom	Gavia stellata	DC	K
Storlom	Gavia arctica	DC	K
Sædgås	Anser fabalis	DC	
Fjellmyrløper	Limicola falcinellus	DC/A	V
Dobbeltbekkasin	Gallinago media	DC	V
Dvergspett	Dendrocopos minor	DC	K
Bergand	Aythya marila	DM/A	R
Havelle	Clangula hyemalis	DM	R
Svartand	Melanitta nigra	DM	K
Sjørre	Melanitta fusca	DM	K
Trane	Grus grus	DM/A	V
Storskarv	Phalacrocorax carbo	A	V
Siland	Mergus serrator	A	
Fjellrype	Lagopus mutus	A	
Fjæreplytt	Calidris maritima	A	
Myrsnipe	Calidris alpina	A	
Rødstilk	Tringa totanus	A	
Svartbak	Larus marinus	A	

* Det er usikkert hvilket underart av sildemåke som er observert i området

Sandtjønna. Området med størst ornitologisk interesse omfatter et sammenhengende areal på ca. 24 km². Innen dette området er lokalitetene Rangemyra, Sandtjørna med omkringliggende tjørner og Sankkjølen svært viktige områder. Foto: Terje Domaas.

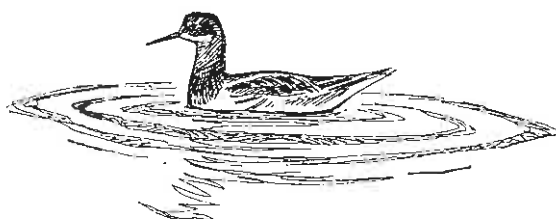
Vurdering av ornitologiske verneverdier

Den nordlige delen av undersøkelsesområdet fra og med Sankkjølen, Sandtjønne-komplekset og Remsliehøgda nordover til fylkesgrensa var utvilsomt det rikeste med hensyn til hekkende vannfugl. Området hadde høy tetthet av vannfugl i forhold til antall vannforekomster og myrareal. Dette området hadde også over 80% av de hekkende parene med rødlistearter. Høyst sannsynlig hekket et par smålom, et par havelle, to par svartand, et par trane, et par fjellmyrløper og et par dobbeltbekkasin i dette området. Av ansvarsarter hadde rødstilk en stor hekkebestand med trolig over 26 hekkende par og myrsnipe hekket med tre til fire par. I tillegg var det gode bestander av krikkand, heilo, vipe, gluttsnipe, småspove, enkeltbekkasin, svømmesnipe, fiskemåke og rødnebbterne. Arter som toppand, grønnstilk, brushane, fjelljo og makrellterne hekket fåtallig.

Av vannfugl bør spesielt de seks rødlisteartene og de to ansvarsartene fremheves, men også arter som brushane, fjelljo og makrellterne øker områdets ornitologiske verneverdi ettersom dette for øvrig er fåtallige arter i fylket. I tillegg bør det nevnes at det var høy tetthet av hekkende spurvefugler i bjørkeskogbeltet langs Djupholma. Det var relativt høy tetthet av lappspurv på Rangemyra og på Sankkjølen. Området med størst ornitologisk interesse omfatter et sammenhengende areal på ca. 24 km². Innen dette området fremheves lokalitetene

Rangemyra, Sandtjønna med omkringliggende tjørner og Sankkjølen som svært viktige områder.

Myrområdene og tjørnene rundt Blåkkåkleppen og sør for Bustvola hadde i forhold til resten av undersøkelsesområdet lave indvidtall av vannfugl. Bortsett fra noen tjørner rett sør for Krokrøset, sør for Remsliehøgda og ei tjørn like øst for Storerikvollen var det ingen områder av stor ornitologisk interesse i dette området. Området var dessuten preget av tekniske inngrep. Blant annet fremstår kraftlinjen fra Sankåvika over til riksgrensen med tilhørende vegtrase opp til Remsliehøgda og driftsvegen til Storerikvollen med tre forskjellige traseer vest for Blåkkåkleppen som skjemmende inngrep. Området rundt Blåkkåkleppen og Storerikvollen så ut til å være et mye benyttet turterreng og det var tallrike kjørespor etter terrenggående kjøretøy i dette området. Summen av inngrepene og forstyrrelsene i dette området virker trolig negativt for fugleforekomstene.

3.3 GEOLOGI OG LANDSKAP

Fra NGU-rapport 2003.034, "Berggrunnsgeologi, kvartærgeologi og mineralressurser i Sylan".

3.3.1 Berggrunn

Berggrunnen i de lavere deler består i hovedsak av grunnfjellsgranittoghardeprekambriskesparagmittskifer. Bl.a. Vardeberget og Nedalsklumpen er bygd opp av granitt. Sylmassivet som hviler på denne grunnfjells-sokkelen har en mer interessant geologisk oppbygning. De nedre deler av Sylmassivet er bygd opp av lett forvitrende skiferbergarter. Disse består av kvartsskifer, leirglimmerskifer, hornblendeskifer og øverst kalkholdige glimmerskifer. Øverst består Sylmassivet av hard og tungt forvitrelig amfibolitt (metadiabas). Grensa mellom skiferlaget og amfibolitten er konkav og synker inn mot Sylans sentrale del. Nord for Sylmassivet dominerer et lag av meatarkose med noe ren sandstein over Fiskåhøgda og nord mot grensa til Meråker i det såkalte Remskleppdekket. Metarkosen består mest av kvarts, feltspat og noe glimmer. Et lite område vest for Remskleppen består av serpentinit. I de nordvestre deler rundt Blåkkåkleppen finner en igjen amfibolittlaget med rike glimmerskifer. Helt vest ved Sankåvika får en innslag av garbenskifer (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1985, Rø 2001, Grenne & Sveian 2003).

3.3.2 Kvartærgeologi

I tiden omkring Vukutrinnet lå isen 3-400 m tykk, og smelte vann kunne ledes på eller langs isoverflata fra to retninger mot Essand: Sørfra gjennom Sylsjø-dalen og forbi Nedalen, østfra over passene langs riksgrensa ved Ena. Dagens avløp fra Essand (mot sør) var blokkert, og smelte vannet måtte finne videre avløp over passene vest eller nordvest for Essand. Det var en isdirigert drenering over pass. Denne situasjonen vedvarte inntil isen ble temmelig tynn. De mange breelvavsetningene, mest eskere og terrasser, tyder på at det aller meste av smelte vanns dreneringen foregikk subglasialt, dvs. mens

is fremdeles dekket mye av området. I sluttfasen må det ha vært stagnerende is (dødis) i Essand.

De eldste smelte vannssporene ligger 900-1000 moh. i området ved Fiskåa. Sørfra kom det vann langs Søndre Fiskåa og samtidig østfra gjennom pass fra Ena og ned langs Nordre Fiskåa. Omkring sammenløpet ca. 850 moh. har vi et haugete og småkupert landskap som ble dannet i kontakt med isen, trolig av breelvmateriale. Terrasser med dødisgroper 780-790 moh. på nordsiden av Fiskåa ble dannet mellom isen og dalsida på et litt senere stadium, samtidig som vannet fortsatte inn i en bretunnel hvor vi fikk avsatt den store eskeren Stormælen som strekker seg ut i sjøen i nordvestlig retning.

I høyde korresponderer disse terrassene omtrent med passhøyden i Sankådalen hvor vannet kan ha hatt avløp mot nordvest. Dette tyder på at det inne i ismassene kan ha eksistert et vannivå rundt Essand regulert av passet i Sankådalen. Passet mot Nordre Fiskåa fra Ena ligger så høyt (980 m) at det ble snart tørrlagt, og deretter trådte lavere pass i funksjon for å styre smelte vanns dreneringen fra Ena over til Essand og Djupholma. Det laveste og sist fungerende av disse passene ligger ca. 770 moh. like sør for Bustvola.

Nord for Bustvola finner vi, uavhengig av noe passpunkt, en stor esker fra Trolltjønna mot Sandtjønna, dannet da smelte vann østfra krysset vannskillet på et litt tidligere stadium enn da 770-m-passet sør for Bustvola var i funksjon. Eskeren ender i et område på ca. 3000 dekar hvor det er avsatt sand i store terrasser opp mot 820-825 moh. Terrassene er ikke undersøkt, så vi vet ikke om det kan være finere bresjøsedimenter i dem. En mindre esker øst for Remsliehøgda peker også mot Sandtjønna. Den har to tilløp, det ene fra øst som et overløp fra Ena, og det andre fra Essand i sør.

De store avsetningene ved Sandtjønna ble avsatt i en bredemt sjø i området, og tjønna er resultatet av at en isklump ble begravd av sand og har smeltet bort senere. Terrassenivået ligger for lavt til at vannet ble drenert videre over passpunktene i nord eller vest. Mest sannsynlig har vannet hatt avløp sør for Blåhammåren, på

Vukutrinnet

For ca. 13.000 år siden var isen smeltet bort fra kontinentalsokkelen, og for 12.000-10.000 år siden trakk brekanten seg innover i Trondheimsfjorden og oppover i dalene, alt mens breoverflata i indre strøk smeltet ned vertikalt slik at stadig flere fjellpartier kom opp over isdekket. For 10.800 - 10.600 år siden rykket isen fram og avsatte randmorener i fjordstrøkene (Tautra-trinnet). Det samme skjedde også for 10.400 - 10.300 år siden (Hoklingen-trinnet), for ca. 10.000 år siden (Vuku-trinnet) og for ca. 9700 år siden (Grong-Snåsa-trinnet).

Det er ikke mulig å spore de to første av disse trinnene i Sylane på grunn av at isen enda var for tykk. Syltoppen begynte kanskje å stikke opp av isen som en nunatak omtrent under Tautratrinnet, og Skardsfjella kanskje på Hoklingen-trinnets tid? Det er usikkerhet omkring en rekonstruksjon av Vukutrinnet som viser at breoverflata da kan ha ligget ca. 1200 m o.h. innen verneområdet (Selbu-Tydal boka, s. 25). Grong-Snåsa-trinnet er knapt sporbart sør for Snåsa, men det må fortsatt ha ligget noe is igjen ved Sylane. En randmorene ved N. Skardsfjellet kan være dannet under et av de to sistnevnte trinnene.

Fiskåa. De eldste smeltevanntegnene ligger 900–1000 m oh. i området ved Fiskåa. Flere lokaliteter innenfor det foreslåtte verneområdet har kvartærgeologisk verneverdi. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

eller langsmed tynn is gjennom Sankådalen og over til Skarpdalen, hvor det også lå is som kan ha styrt vannet videre forbi Finnkoisjøen på dette stadiet. Tidspunktet for denne Sandjønna-bresjøen er antagelig like etter Vukutrinnet. Dette kan på sett og vis ha vært en forløper til Ena-issjøen som noe senere ble dannet lenger øst og stakk så vidt inn på norsk side ca. 750 moh. ved Rangeldalen like nord for Trolltjønna.

Sankådalen er ikke nærmere undersøkt, men dette er det laveste av passene vest og nord for Essand (765 moh.), og derfor et sentralt område med tanke på å kunne spore dreneringen fra Sandtjønna og Stormælen. Fra før er det kjent at det ligger en ca. 1 km lang esker på østsiden av selve passpunktet i Sankådalen. Den er da dannet mens det enda var noe is i passet, men det er uvisst om det fant sted overløp etter at passet ble helt isfritt.

Samtidig som isoverflata smeltet ned ved nordenden av Esandsjøen og vannskillet mot Ena, foregikk en tilsvarende utvikling i sør ved Nedalen-Sylsjøen. Smeltevannet som rant nordover fra Sylsjødalen avlastet til slutt sitt sand- og grusmateriale sør for Fiskåa ved Pikhaugan – Esnadammen. Her fins dødislandskap med eskere, hauger, dødisgroper og grusflater. Til slutt ble isen i Esand så tynn at vannet ikke lenger kunne ledes mot nordvest gjennom Sankådalen, og da måtte dreneringen foregå gjennom de siste isrestene mot sør langs dagens avløp ved Nea.

Vurdering av kvartærgeologiske verneverdier

Flere lokaliteter har kvartærgeologisk verneverdi. De aller fleste er former som kun dannes i en stagnerende (død) is: Eskeren og terrassene ved Sandtjønna viser store og klassiske former dannet av smeltevann som kom fra Ena-dalføret under nedsmeltingen av innlandsisen. Viktige landformer for dokumentasjon av smeltevannsdreneringen er også eskere, passområde og vifteformet breelvavsetning sør for Bustvola og øst for Remsliehøgda. Stormælen er en typisk esker som sammen med terrassene ved Fiskåa gjenspeiler sterk smeltevannsdrenering. Pikhaugan – Esnadammen er et typisk dødislandskap.

Tamrein under Sylporten. Vern av det samiske, historiske kulturlandskapet vil være et svært viktig bidrag til å vedlikeholde samenes relasjoner til forfedrenes fjell, og dermed holde liv i de historiske røttene dette landskapet representerer både for dagens og morgendagens generasjoner. Foto: Ingebrigt Kirkvold.

3.4 KULTURMINNER

3.4.1 Samiske kulturminner

Utdrag fra kapittel 5 "Oppsummering og konklusjon" i rapporten "Samiske kulturminner og kulturlandskap innafor Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder":

Mangfoldet kulturminner i Sylan og Hyllingsdalen forteller om en langvarig samisk bruk av de berørte områdene og om kontinuitet av bosetting fra en økonomi med jakt, fiske og fangstbasert reindrift via tamrein-nomadisme med melkebruk til dagens mer ekstensive reindrift. Utviklingen fra et jakt- og fangstsamfunn til dagens drift har selvfølgelig vært en lang prosess med mange faktorer som har hatt betydning. Etter hvert gikk enkelte reindriftsamer bort fra reindriften, spesielt på slutten av 1800-tallet, og slo seg ned som bofaste. Her levde de av jakt, fangst og fiske samt kortere eller lengre lønnet arbeid for bøndene og andre. En del av de bofaste samene gikk senere tilbake til reindriftnæringa. Ellers var ofte de fastboende samiske husholdene sosialt og økonomisk nært knyttet til reindriftsamene gjennom utstrakt hold av sytingsrein og slektskap. Slik oppsto et sosialt og kulturelt fellesskap mellom både nomader og bofaste samer.

Det samiske kulturlandskapet har stor tidsdybde og høy grad av kontinuitet fordi bruken av landskapet i dag, på tross av nyere teknologi og redskap, ikke har endret seg så mye gjennom historien. Både i forbindelse med den tidligere fangstbaserte økonomien og ved dagens moderne reindrift må man ha forholdt seg, og fortsatt forholde seg til, landskapet med alt av hva det innebærer med strategiske analyser og taktiske disposisjoner. Man må til alle tider forholde seg til reinens trekkvaner og bevegelser i landskapet etter årstid, vær, beite og

terrengforhold. Nåtidens reingjerde plasseres i prinsippet på samme måte i terrenget som fangstanleggene for vill rein i fangstsamfunnets tid, og da som nå, bygger man ledegjerder for å styre flokken dit en vil ha den.

Vern av det samiske, historiske kulturlandskapet vil være et svært viktig bidrag til å vedlikeholde samenes relasjoner til forfedrenes fjell, og dermed holde liv i de historiske røttene dette landskapet representerer både for dagens og morgendagens generasjoner.

Alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet og dette innebærer at kulturminnene er gitt nasjonal verdi gjennom kulturminneloven. Det er ikke gjort noen dateringer av samiske kulturminner i Sylan og Hyllingsdalen, men med all sannsynlighet er de fleste av de registrerte kulturminnene innenfor de berørte områdene eldre enn 100 år og dermed automatisk fredet.

Sylan og Hyllingsdalen ligger langt sør i *Sápmi*, det samiske området, og det er derfor ekstra viktig å bevare de samiske kulturminner og kulturmiljøer som faktisk fortsatt er igjen etter blant annet omfattende vassdragsreguleringer og andre inngrep i landskapet.

I rapporten om samiske kulturminner konkluderes det med at for Sylan landskapsverneområde er det naturlig å også trekke inn resten av Sankådalen i verneplanen. Grensen for landskapsverneområdet langs med Storsanka danner i dag et kunstig skille rett gjennom det viktige basisområdet og kulturmiljøet i Sankådalen. Grensen for Sylan landskapsverneområde må derfor trekkes lengre vestover mot Sankåkleppen slik at det verdifulle samiske kulturmiljøet i Sankådalen ikke deles opp i to deler.

Samisk kulturminneråd (nåværende Sametingets miljø- og kulturvern avdeling) ga allerede i 1994 uttrykk for at *Skarpdalen* burde vernes som samisk kulturmiljø.

Skarpdalen er et stort basisområde med en stor mengde registrerte samiske kulturminner (jf. Stångberg 2001). Det er også kontinuitet i bosettingen gjennom at samene i Essand reinbeitedistrikt fortsatt har sine sommerboplasser her. Videre har Sametinget i sin høringsuttalelse til forslag om opprettelse av nasjonalpark i Skarvan og Roltdalen bedt om at Skarpdalen som et meget verdifull kulturmiljø inkluderes i verneforslaget. Slik det er nå risikerer Skarpdalen å havne midt mellom to vernede områder og det er egentlig en uheldig løsning fra samisk kulturminnesynspunkt.

Sametinget anser vern av naturområder som en mulig strategi for sikring av lokale bruksmåter av arealer både på innlandet og i kyst- og fjordområdene. Sametinget ber derfor om at dette gjenspeiler seg i fastsetting av grensene for Sylan landskapsverneområde slik at også samiske kulturminner og kulturmiljøer blir et av formålene med selve vernet.

3.4.2 Andre kulturminner

Utdrag fra kapitlet "Konklusjon" i rapporten "Kulturminner i Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder":

I rapporten er det vurdert kulturspor og deres kvaliteter i de foreslåtte landskapsvernområdene. Kultursporene som er registrert tidligere og de som ble påvist ved våre befaringer, skiller seg ikke vesentlig ut fra kulturspor vi finner i andre tilsvarende områder. Vi uttaler oss ikke i forhold til spor og påvirkning av samisk virksomhet.

Det er ikke mange funn eller påvisninger av fornminner (eldre enn 1537) i området. Disse er imidlertid automatisk fredet, og både kjente og ukjente kulturminner er beskyttet gjennom Kulturminnelovens paragraf 3, jf. paragraf 8.

Av de påviste kulturminnene og -miljøene som ikke er automatisk fredet, finnes det få som kan vurderes å være

av en slik kvalitet at de kan vurderes som fredningsverdige. De har likevel betydning for forståelsen av hvordan landskapet har vært anvendt opp gjennom tidene.

Av stående bygninger og bygninger med litt forfall så er det klart at de kan ha en bruksverdi i dag eller ved at bygningen kan komme til anvendelse senere. Andre spor i utmarka som grensemerker og steingarder som ble observert, skilte seg ikke ut som spesielt fredningsverdige som enkeltstående elementer. Disse er likevel bevaringsverdige elementer som forteller om landskapets bruk og historie.

Alle steder har "sin" historie. Viktigst for disse områdene er faktisk historiene om hendelser som foregikk i ufredsårene 1717-1719 og flyktningetrafikken i årene 1940 –1945. Men disse historiene har i liten grad satt igjen fysiske spor etter seg.

Av enkeltanlegg er det få som skiller seg ut, men bua på Storerikvollen er en av få seterbuer med ljøre som eksisterer i disse områdene og i Sør-Trøndelag generelt. Deler av denne bygningen har også en forholdsvis høy alder (slutten på 16- begynnelsen av 1700-tallet ?) slik at dette også er med på å gi den høy verneverdi.

Av andre kulturminner som må vurderes som bevaringsverdige er utbyggingssporene etter Nea-utbyggingen, og kraftlinja over til Sverige; dette er først og fremst på grunn av historien knyttet til dem.

I tillegg er de mange sporene etter Trondhjems Turistforenings virksomhet i området fram til i dag viktige vitner om turismens utvikling og konsekvenser av den økende fritidens betydning i det moderne samfunnet. Dette gjelder spesielt for Sylan.

Generelt vurderer vi det dit hen at kulturminneverdiene sikres ved et eventuelt landskapsvern etter Naturvernloven. De automatisk fredete kulturminnene er i tillegg gitt et vern gjennom Kulturminneloven.

Området ved Storerikvollen er et gammelt kulturlandskap. I bakgrunnen reiser Sylmassivet seg majestetisk.
Foto: Terje Domaas.

3.5 VERDIFULLE OMRÅDER I SYLAN

Her følger en oppsummering av de områdene som er vurdert å ha høyest verdi i forhold til formålet med vern av Syland landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat.

I "Naturfaglig statusrapport for Syland" (3-2003) er fem områder vurdert å være særlig verdifulle, av nasjonal eller regional verdi. Dette gjelder områdene:

- Bustvola – Trolltjønnå – Sandtjønnå (kvartærgeologi)
- Nedalen plantefredningsområde (botanikk)
- Områdene nord for Esandsjøen med Sankkjølen (botanikk)
- Syland (zoologi)
- Rangelødalen (zoologi)

Storsanka, og området videre nordover til Skarpdalen pekt på som det området med størst verdi.

Det ble sommeren 2003 gjennomført en utredning av **botaniske verneverdier** i Syland. Det ble registrert forekomster av til sammen 8 truede vegetasjonstyper i undersøkelsesområdet. I rapporten er 7 delområder gitt en spesiell beskrivelse med fokus på verneverdi. De 7 områdene er:

- Sankådalen med tilgrensende fjellområder
- Storerikvøllen – Sankkjølen - Bustvola
- Djupholmvika
- Remslikleppen – Essandheim
- Fiskådalen
- Sylmassivet og tilgrensende områder i lågalpin sone
- Nedalshytta - Pikhaugen

I rapporten "Kulturminner i Syland og Hyllingsdalen" er det bemerkt: "Av de påviste kulturminnene og –miljøene som ikke er automatisk fredet, finnes det få som kan vurderes å være av en slik kvalitet at de kan vurderes som fredningsverdige". Det understrekes samtidig at "det er grunn til å tro at bare en liten del av ulike kulturminnetyper er kjent, og at potensialet for nye funn må regnes som høyt". Av enkeltanlegg i Syland kommenteres spesielt en av seterbuene på Storerikvøllen som ei bu med høy verneverdi.

Når det gjelder **samiske kulturminner og kulturlandskap** er Sankådalen, på begge sider av

I rapporten "Ornitologiske registreringer i det foreslåtte verneområdet i Syland" er tre områder nord for Esandsjøen vurdert å være særlig viktige ornitologiske områder. Det gjelder:

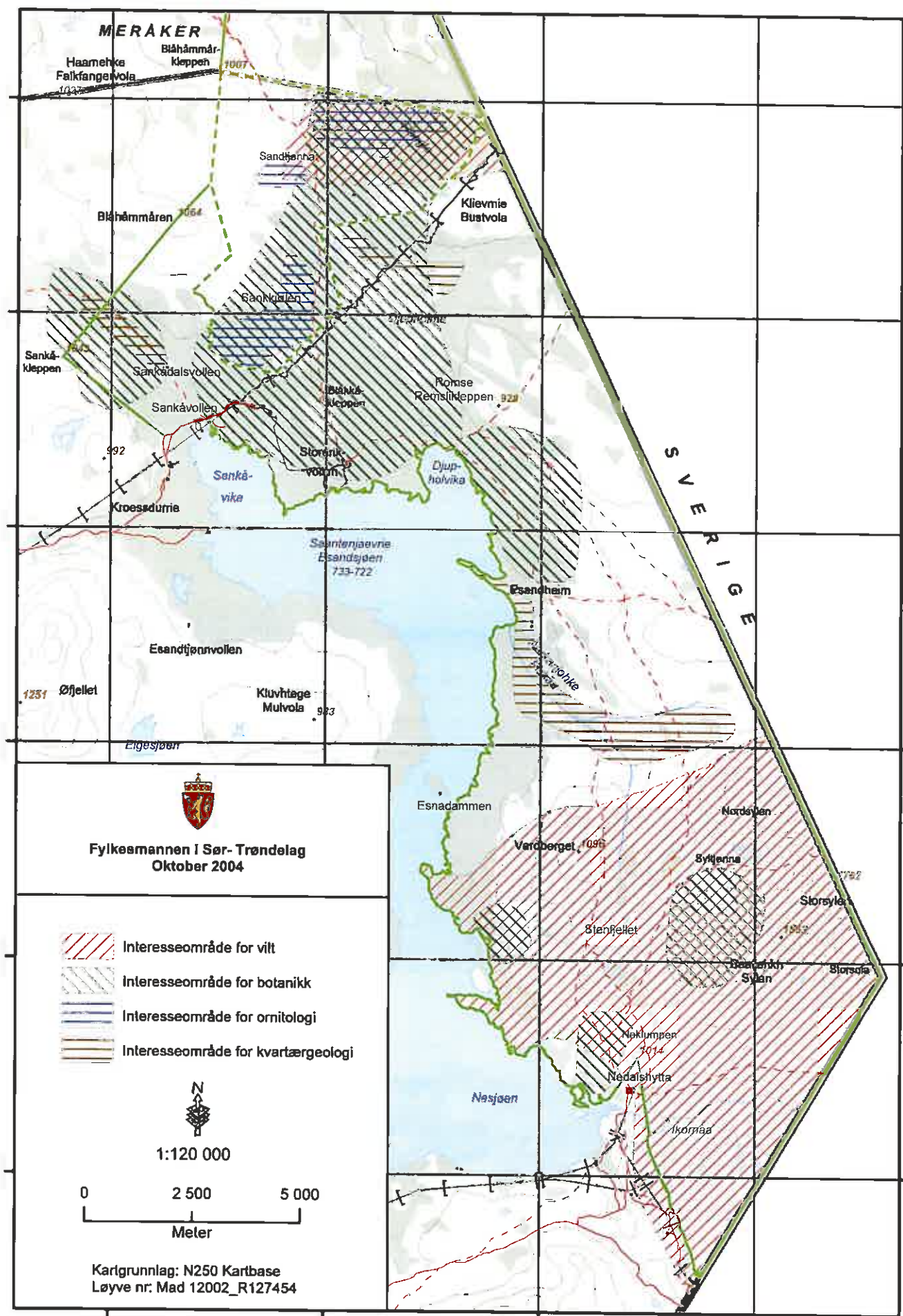
- Rangelmyra
- Sandtjønnå
- Sankkjølen

Figur 5 s. 33 viser en oversikt over de områdene som er vurdert å ha høyest verneverdi. Verdi for friluftsliv og landskapsmessig verdi er ikke synliggjort i kartskissen.

Sandtjønnå. En verdifull lokalitet, både i kvartærgeologisk og ornitologisk sammenheng. Foto: Terje Domaas.

Figur 5. Kartskisse, Områder med høy verneverdi i Sylan

3.6 VERDIER KNYTTET TIL AREALENE I SANKÅDALEN OG PÅ SANKKJØLEN

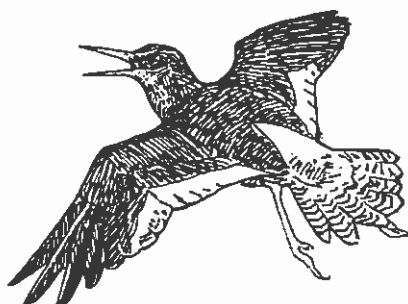
Som omtalt i kapittel 2.4, s. 13, foreslår grunneiere i referansegruppen for Sylan en reduksjon i arealene som vernes etter naturvernloven. Forslaget fra grunneiere vil innebære en reduksjon på ca 50 km² i forhold til verneforslaget fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Her følger en vurdering av verneverdien for de arealene i Sankådalen og på Sankkjølen som foreslås tatt ut i grunneiernes forslag til avgrensning.

Kartskisse 5, s 33, viser de viktigste naturfaglige verdiene som ligger til grunn for verneforslaget i Sylan. I tillegg til de verdiene som går fram av kartskissen, er formålet med vernet også å ivareta friluftsliv, landskap, kulturminner og områder for samisk kultur og næringsutnyttelse.

Områdene i Sankådalen og på Sankkjølen som forslås tatt ut i forslaget fra grunneierrepresentanter har store vernverdier, jf. "Naturfaglig statusrapport for Sylan" (3-2003) og fagrapporter utarbeidet i forbindelse med verneprosessen i Sylan.

Med en reduksjon av arealene nord i Sylan vil i tillegg arealet av inngrepsfrie naturområder innenfor verneområdet bli redusert. Dette området er også viktig for friluftslivet, og ei merka turløype gjennom Sankådalen vil bli liggende utenfor det vernede området. Dette er verdier som er en del av formålet med vern av Sylan, jf. St.meld. nr 62 (1991-92), Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge.

En reduksjon av arealet som vernes i tråd med grunneierforslaget vil medføre at areal med viktige verneverdier i Sankådalen og på deler av Sankkjølen utelates.

Verdifulle områder i Sankådalen og på Sankkjølen

- Myrområdene nord for Esandsjøen, jf. lokalitet nr 116, Sankkjølen, i "Myrundersøkelser i Sør-Trøndelag og Hedmark i forbindelse med den norske myrreservatplanen", rapport botanisk serie 1983-1
- Sankådalen med tilgrensende fjellområder, jf. delområde 6.1 i "Botaniske verneverdier i Sylan", rapport botanisk serie 2003-5
- Et svært viktig ornitologisk område på Sankkjølen, jf. lokaliteten Sankkjølen i "Ornitologiske registreringer i det foreslåtte verneområdet i Sylan, Tydal kommune", Fylkesmannen i Sør-Trøndelag nr. 4-2003
- Samiske kulturminner i Sankådalen, jf. lokaliteten Sankådalen i "Samiske kulturminner og kulturlandskap innafor Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder", Sametinget 2003
- Kwartærgeologiforekomster ved passpunktet i Sankådalen, jf. vurderinger i "Berggrunnsgeologi, kvartærgeologi og mineralressurser i den planlagte nasjonalparken for Sylan og Hyllingsdalen", NGU Rapport 2003.034

4. BRUKERINTERESSER

Dette kapitlet bygger i hovedsak på *Brukerrapport Sylan*, utgitt av Tydal kommune i forbindelse med verneplanprosessen.

4.1 GRUNNEIERE OG BRUKSBERETTIGEDE

Her følger en oversikt over eierforholdene i det foreslåtte verneområdet i Sylan:

Grunneiere	Total andel (km ²)	Andel i %
Aune privatallmenning	53	27,8
Thomas Angells Stiftelser	115	60,2
Trondhjems Turistforening	15	7,8
Trondheim Energiverk	8	4,2
Samlet areal	191	

Kilde: Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. N50-kartdata og skjermdigitaliserte allmenningsgrenser

Aune privatallmenning består av fire grunneiere. På Thomas Angells Stiftelsers eiendom er det i alt 14 bruksberettigede. 8 bruk har rett til setring på eiendommen, i tillegg omfatter bruksrettene beite, slått, fiske og fangst i ulike kombinasjoner.

Essand reinbeitedistrikt og Statnett har bruksretter til sin virksomhet innenfor Sylan-området.

4.2 EKSISTERENDE BYGG OG ANLEGG

Det er relativt få bygninger i området i dag. Det er 6 **seterbygninger / boplasser** innenfor det området som foreslås vernet. Det er Sankåvollen, Sankådalsvollen (Haugvollen), Storerikvollen (to setre), Essandheim og Pilråa.

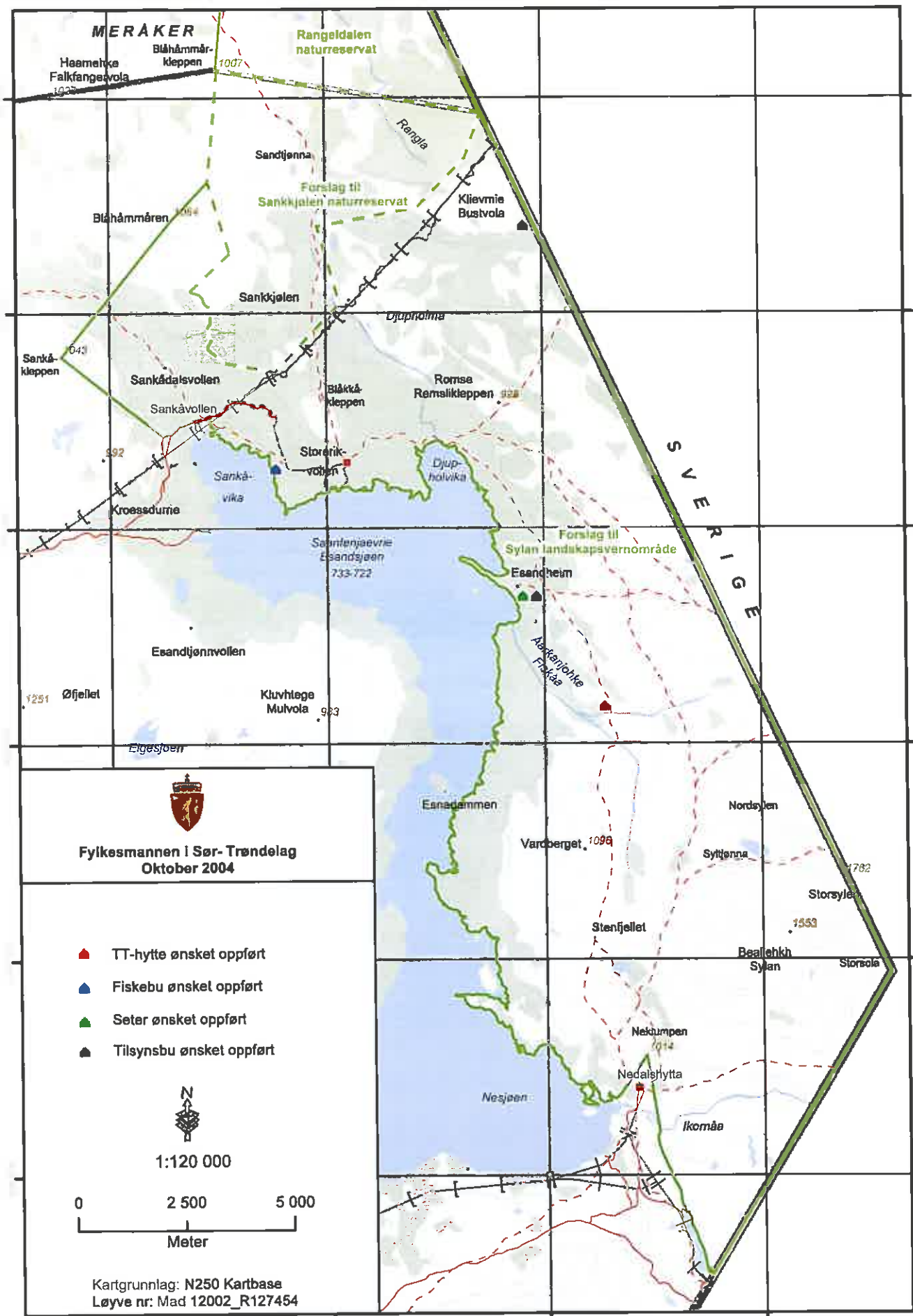
I tillegg driver Trondhjems Turistforening to **turisthytter** i Sylan, Storerikvollen og Nedalshytta. Det er også satt opp et **vindskydd** på turstien over Fiskåhøgda, inn mot grensa til Sverige.

Ut over dette er det en **fritidsbolig** som først og fremst brukes i forbindelse med jakt i området (Remsliehøgda) og ei samisk **tilsynsbu** (Bustvola). Statnett har ei **hytte** på Sankåvollen, og Trondheim Energiverk (TEV) har ei **tilsynsbu** ved Skreddersjøen på sin eiendom sør i Sylan.

Storerikvollen drives av Trondhjems Turistforening. To setre som ligger ved TT-hytta har stor kulturhistorisk verdi. Foto: Terje Domaas.

Figur 6. Kartskisse nye bygninger, jf. kapittel 4.3. Her vises kun omtrentlig plassering, som grunnlag for diskusjon i verneprosessen.

Det ligger i dag 3 **naust** ved Esandsjøen / Nesjøen i det foreslåtte verneområdet.

I forbindelse med konsesjonen for utbygging av Neavassdraget er TEV pålagt å sette opp og vedlikeholde **reingjerde** langs grensa til Sverige. Til sammen er det satt opp ca 12 km reingjerde på strekningen fra Storsola, over Sylsjødammen og til grenserøys 153. Vedlikehold gjennomføres om sommeren, men materiale kjøres ut på snøføre om vinteren.

Det er også reingjerde lenger nord i Sylan, fra Nordsylen, over Nordre Fiskåa og langs riksgrensen fra Fiskåhøgda og videre nordover forbi Rangeldalen og grensa til Nord-Trøndelag. Dette omfatter ca 20 km med reingjerde langs grensa mot Sør-Trøndelag. Länsstyrelsen i Jämtland har ansvaret for gjerdene, men vedlikeholdet gjennomføres i praksis av samebyen.

4.3 PLANLAGTE / ØNSKEDE BYGG OG ANLEGG

I forbindelse med verneprosessen i Sylan er det kommet fram planer/ønsker om flere bygninger innenfor det området som er vurdert. Dette gjelder:

- jaktbu / tilsynsbu sør for Bustvola (søknad sendt Tydal kommune).
- tilsynsbu og seterhus øst for Esandsjøen, ved Fiskåa / Pilråa (søknad sendt Tydal kommune, felles bebyggelsesplan).
- turisthytte på strekningen mellom Storerikvollen og Nedalshytta (vurderes, framtidig behov).
- fiskebu ved Blåkkåbekkens utløp i Esandsjøen, vest for Storerikvollen (vurderes i forbindelse med reiselivsaktiviteter).

Omtrentlig plassering av de aktuelle bygningene er vist i kartskisse side 37. For kommentarer til de foreslåtte bygningene, se kap. 7.2.1.3., punkt 1.3.e, side 54-55.

4.4 VASSDRAGSREGULERING

Innsjøene Esandsjøen, Nesjøen og Falksjøen er oppdemte reguleringsmagasiner for elektrisk strømproduksjon. Av disse var kun Esandsjøen opprinnelig en innsjø. Esandsjøen ble første gang oppdemt med en tredemning ved Esnas utløp av Esandsjøen i 1943. Ved oppdemminga av Nesjøen i 1968-70 ble det gjort endringer i lukepartiet slik at åpningen skulle være farbar med båt. Den gamle tredemningen ble senere delvis revet (1977). Falksjøen ble dannet ved en oppdemming som var ferdig i 1974. Nesjøen og Falksjøen er i sin helhet kunstige innsjøer. Høyeste regulerede vannstand i Esandsjøen og Nesjøen er på 733 moh. (NGO-høyde), og utgjør grensen mot det foreslåtte verneområdet fra Sankåvika i nordvest langs østsiden av magasinene til Neas utløp i Nesjøen i sør.

Trondheim Energiverk Kraft AS utfører erosjons-sikringsarbeider langs bredden av Nesjøen. I forbindelse med reguleringen av Esandsjøen er det også bygd ei bru ved utløpet av Djupholma. TEV har ansvar for vedlikeholdet av brua.

Planlagte vannkraftprosjekter

Trondheim Energiverk Kraft AS (TEV) har sendt **konsesjonssøknad** på å få overføre Finnkoisjøen til Nesjøen. TEV mener det er viktig at denne saken kan gå sin gang, og at verneplanarbeidet tar hensyn til de vedtak NVE vil fatte i saken.

Nord for Blåkkåkleppen vises driftsvegen langs høyspentlinja godt i terrenget. Kraftledningen gjennom Sylan til Sverige skal oppgraderes. Alternative trasévalg er under utredning. Foto: Terje Domaas.

TEV arbeider også med å utnytte energien som går tapt ved tapping av vann fra Sylsjøen gjennom selve Sylsjødammen. Dette er tenkt gjort ved å bygge et småkraftverk i selve tappetunnelen. For å få økonomi i prosjektet må reguleringsgrensene i Falksjøen økes fra en halv meter til to meter. Dette prosjektet vil imidlertid ikke endre høyeste regulerte vannstand (HRV) i Falksjøen.

Kraftledninger

Ei høyspentlinje skjærer gjennom det foreslåtte verneområdet fra Sankåvika i nordvest til riksgrensen like nord for Bustvola i nordøst. Kraftledningen er en sentral del av overføringsnettet mellom Norge og Sverige i Midt-Norge. Traseen for denne linja utgjør en strekning på ca. 9,5 km innenfor foreslått verneområde. En traktorveg følger traseen for denne linja fra Sankåvika til Remslilhøgda, og blir brukt av Statnett i forbindelse med vedlikehold på linja. Statnett har varslet behov for en oppgradering av kraftledningen gjennom Sylan. Melding med utkast til konsekvensutredningsprogram, bl.a. med diskusjon om alternative trasevalg, er sendt på høring høsten 2004. I forbindelse med høringen er det bedt om at hensynet til verneverdiene i Sylan tilleggs stor vekt i det videre planleggingsarbeidet.

4.5 VEGUTBYGGING OG PARKERING

Veger og parkeringsplasser i Sylan er vist i kartskisse s. 39.

Bilveger

Det er opparbeidet en grusveg fra Sankåvika til Storerikvollen, en strekning på ca 5,5 km. Vegen er stengt for allmenn trafikk med bom rett etter parkeringsplassen i Sankåvika. Det er en ny bom etter ca 2,5 km, ved Storfloin vestfor Blåkkåkleppen. Vegen har bilvegstandard til bommen ved Storfloin. Herfra har vegen standard som traktorveg fram til Storerikvollen. Innenfor foreslått verneområde har vegen en utstrekning på ca. 5 km, 2 km som bilveg og 3 km som traktoveg. Vegen brukes i forbindelse med nødvendig tilbringertjeneste til setre og hytter på Storerikvollen. Thomas Angells Stiftelser og Aune Privatallmenning bruker den første delen av vegen, langs kraftlinja, i forbindelse med oppsyn, guiding og nødvendig tilbringertjeneste.

Det er opparbeidet grusveg sør for Nesjøen, fram til Nedalshytta. Grensen for landskapsvernområdet foreslås trekt slik at vegen og parkeringsplassen ved Nedalshytta blir liggende utenfor landskapsvernområdet.

Traktorveger

Det er opparbeidet en traktorveg/driftsveg langs høgspenlinja som skjærer gjennom området i nord, fra grusvegen til Storerikvollen ved Sankåvika til riksgrensa mot Sverige. Vegen er av noe varierende kvalitet. Den er best fra Djupholma til svenskegrensa mens den er dårligst bak Blåkkåkleppen. Denne blir benyttet av Statnett i forbindelse med vedlikehold på høgspenlinja. Videre

blir den brukt av Aune privatallmenning og Thomas Angells Stiftelser til ulike formål som proviantransport, vedlikehold av hytta ved Djupholma, samt utfrakting av vilt. Vegen blir også benyttet av reindrifta for transport til bu ved Bustvola. Aune privatallmenning ønsker å ruste opp traktorvegen langs kraftlinja for å forenkle transporten til hytte ved Djupholma og bedre muligheten for transport av vilt ut av jaktterrenget.

To parallelle traktorveger er opparbeidet fra Storerikvollen ned til Esandsjøen. Den ene har en utstrekning på ca. 700 m, og går ned til et naust som ligger ved adkomsten for den gamle båtruta over Esandsjøen/Nesjøen. Den andre går ned til Blåkkåvollen (nedlagt).

En traktorveg under gjengroing går fra bomvegen til Storerikvollen, over Blåkkåkleppen og ned til Storerikvollen. Dette var en tidligere transportveg inn til Storerikvollen. Vegen vil ikke bli vedlikeholdt.

I forbindelse med oppsetting av hus på Sankådalsvollen er det transportert inn bygningsmaterialer etc. med traktor. Det er etter hvert etablert et kjørespor inn til vollen. Sporene går i et botanisk rikt område og det ligger flere samiske kulturminner i Sankådalen. Traktorsporene oppfattes som inngrep i et ellers urørt og verdifullt landskap. Det er ut fra verneverdiene i Sankådalen ikke ønskelig et det etableres en traktorveg inn til Sankådalsvollen. Terrengholdene etter kjøringen må utbedres.

Parkering

Parkeringsplass for utfart i retning Storerikvollen og Sankådalen er opparbeidet i Sankåvika. Denne benyttes av fotturister, fritidsfiskere, jegere, bærplukkere, samt av folk som skal fiske i Esandsjøen.

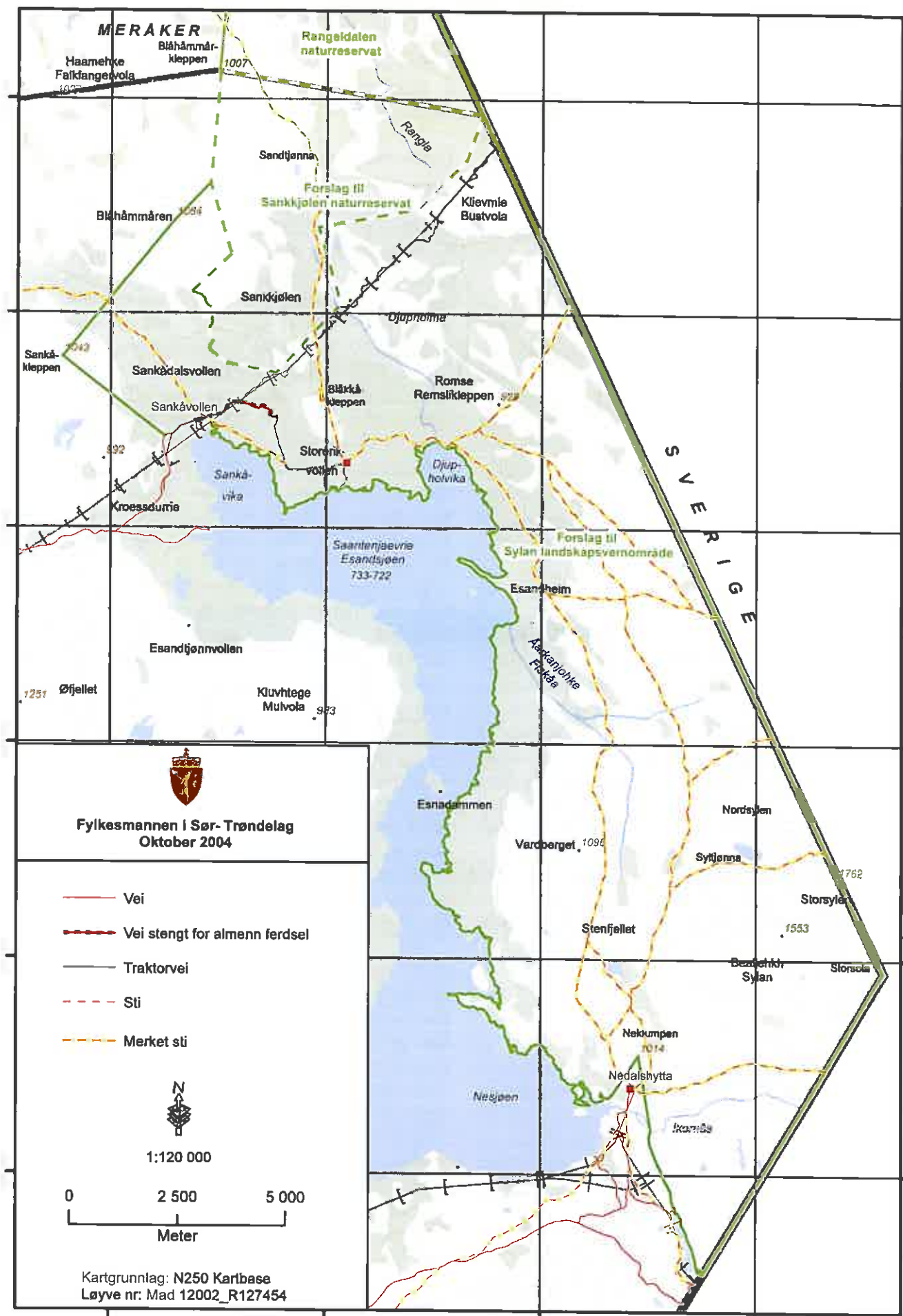
Rett nedenfor Nedalshytta er det opparbeidet en parkeringsplass. Denne benyttes mest av folk som skal gå i selve Sylmassivet, men også av dagsbesøkende til Nedalshytta, fritidsfiskere, jegere og bærplukkere. Etter justering av grensa er parkeringsplassen utenfor det foreslåtte verneområdet.

4.6 JORD- OG SKOGBRUK

Aktiv seterdrift i det foreslåtte verneområdet opphørte på slutten av 1960-tallet, og de gamle setervollene er i ferd med å gro igjen. Bortsett fra beiting brukes ikke området i dag til jordbruk. Det foreslåtte verneområdet ligger i sin helhet ovenfor verneskoggrensa, og utover beskjeden hogst til ved brukes ikke området skogbruksmessig. Ca. 16 prosent av det foreslåtte verneområdet utgjøres av skog, og med skog menes i denne sammenhengen bjørkeskog. Bjørk er en ettertraktet vedressurs, og følgelig har området et potensiale for grunneierne i forhold til vedsalg.

Beitegrunnlaget i flere norske fjellstrøk ble taksert på 1960-tallet (Husum 1963), og i den forbindelse beskrives "Esandbeitet" som en enhet. Det beskrevne beitet grenser i nord mot fjelleiendommene til Aune-gårdene, i øst mot Sverige, i sør mot elva Nea og i vest mot den daværende elva Esna og mot Esandsjøen. Beitet i dette området blir

Figur 8. Kartskisse veger og stier.

beskrevet som godt. Årsaken til at området betegnes som godt beiteland, kommer av at det bl.a. finnes plantesamfunn av blåbær-smyletypen og grasrike snøleier. Hvis området skulle bli benyttet bare som sauebeite, anslås det å kunne være plass til 4-5.000 sau i området.

Storfebeiting

Tre av fire bruk på Aune privatallmenning har storfe. I framtida, avhengig av utviklinga i landbruket, kan det være aktuelt å utnytte beiteressursene i området nord for Esandsjøen til storfebeite. Bjørkeskogen, kantene av myrene og de nedre delene i "Esandbeitet" er angitt å være egnet som beite for storfe (Husum 1963).

Sauebeiting

Åtte bruk har beiterettigheter på Thomas Angells Stiftelser sin grunn i det foreslåtte verneområdet. Fire av disse brukene har sau i dag, med til sammen ca. 600 sauer. Store deler av områdene nord for Esandsjøen har gode beiteressurser og kansies å være et av kjerneområdene i kommunen i forhold til sauebeite. Størsteparten av "Esandbeitet" egner seg godt til sauebeite (Husum 1963). En del saueiere ser på muligheten av å gjenoppta beiting i de områdene som nå ikke blir brukt i vesentlig grad. Det er bl.a. planer om å gjenoppta seterdrifta på Sankådalsvollen med tilhørende sauebeiting.

Slåttebruk

Matrikeloppgavene i 1864 bekrefter hvor viktig utmarka var for Østbybrukerne. De høstet dobbelt så mange høyllass i utmarka som på innmarka. De 8 hovedbruka med sine husmannsplasser hadde ikke mindre enn 41 setre i 1864. Uten utmarksressursene var det på den tid utenkelig å drive jordbruk. Slik var det lenge, for først etter 2. verdenskrig ble setring og slått i utmarka etter hvert oppgitt.

Fire hovedbruk med tre underbruk i Østby-grenda har slåtterett innenfor arbeidsgrensa:

Et bruk har slåtterett på en parsell øst for Nesjøen. I dag er området som ble brukt til slått neddemt. Slåtteretten ble aktivt brukt fram til på 60-tallet og retten står fremdeles ved lag.

4.7 REINDRIFT

Geografisk utstrekning

Det foreslåtte verneområdet i Sylan inngår i sin helhet i Essand reinbeitedistrikt. Arealmessig ligger reinbeitedistriktet innenfor et område som er avgrenset av Meråker- og Stjørdalsdalføret i nord, etter Leksa og Tømra til Selbusjøen i vest, og etter Nea- og Tydalsdalføret i sør til riksgrensen i øst. Distriktet ligger innen Stjørdal og Meråker kommuner i Nord-Trøndelag og Selbu og Tydal kommuner i Sør-Trøndelag, jf. figur 7, neste side.

Reinbeitedistriktet nyttes vår, sommer og høst, i tiden fra siste halvdel av april til høsten/førjulsvinteren. Da flyttes reinen sørover til vinterbeitene i Femund

reinbeitedistrikt innen Røros, Os og Engerdal kommuner i Sør-Trøndelag og Hedmark. I enkelte år kan deler av flokken gå igjen i Essand reinbeitedistrikt også om vinteren. Essand reinbeitedistrikt er et helårsdistrikt, dvs. at det kan brukes hele året. Men det er ikke så godt egnet til vinterbeite, da det er havklima og lett kan ises ned (Brandsfjell 1999).

Driftsmønster

Tradisjonelt begynner reindriftsåret i midten av april da Essand reinbeitedistrikt kommer flyttende med flokken fra Femund reinbeitedistrikt. Disse sesongbestemte flyttinger mellom sommer- og vinterbeitene kan variere litt etter vær- og føreforhold, men stort sett har samene fulgt de samme flyttveiene fra det ene året til det annet. En sentral flyttlei går langs hele det foreslåtte verneområdet på østsiden av Nesjøen og Esandsjøen til et oppsamlingsområde i traktene mellom Skarpdalen og Blåhammåren/Blåhammårkleppen. På våren flyttes flokken til Sondalen og Skrøydalen eller mot Stordals-siden, beroende på vær- og beiteforhold, da det i dette området blir tidligst bart. Der sprer flokken seg over et stort område. Deler av flokken trekker rundt Skarven, Kvern fjellet, Melshogna og Ruten, og området i og rundt Roltdalen. Andre deler av flokken blir igjen i området Sondalen/Skrøydalen. En del av flokken vil komme tilbake til området fra Torsbjørka, Stordalen, Skarpdalen og østover mot riksgrensen. I alle disse områdene foregår kalvingen. Det pågår kantgjetning under våren, dvs. at man prøver å holde reinen i disse områdene. Det er meget viktig å unngå forstyrrelser innenfor området. Kantgjetningen foregår på en slik måte at det i størst mulig grad unnvikes ferdsel i eller gjennom flokken, men man må også inn enkelte ganger for å se at det ikke er forstyrrelser av mennesker og dyr. Etter kalvingen trekker simle og kalv også ned i lavereliggende strøk, hvor de søker grønnbeite. Først i juni trekker en del av flokken sørover forbi Skarpdalen mot Øyfjellet og rundt Esandsjøen, samt i området ned mot Tydalen. Dette er et område som ofte er utilgjengelig tidligere på sesongen pga. snøforholdene.

I juli måned merkes kalvene, og hele flokken samles til den store beitehagen ved Skarpdalen. Når varmen og myggen har kommet, når været er som varmest, begynner man samlingen. En stor del av reinen samles i de høyereliggende fjellpartier, deriblant fjellområdene Fongen og Skarven. Den rein som befinner seg utenom dette området, for eksempel fra Sylan og Øyfjellområdet, samles av mannskap fra reinbeitedistriktet og drives mot Fongen. Når man har fått samlet reinen rundt Fongen og Skarven, drives den mot beitehagen og kalvene blir merket. Når kalvene er merket, slippes reinen ut på fritt område igjen, hvorefter den sprer seg over hele distriktet. Spesielt i august måned går reinen meget spredt og beiter bl.a. sopp. Om sommeren foregår det gjetning i Nedalen for å forhindre trekk sørover.

*Tamrein i Sylan. Det foreslåtte verneområdet i Sylan inngår i sin helhet i Essand reinbeitedistrikt.
Foto: Jon Østeng Hov.*

Om høsten samles reinen til førbrunstslakt ved Rødalen. Her foregår slaktingen ca. et par dagers tid. Etter samlingen drives reinen vestover om Ramsjøen mot Roltdalsområdet. Under brunsten går reinen mest mulig uforstyrret, mens det gjetes i Nedalen. Når brunsten er ferdig og bukkene slipper simleflokkene, vil en god del komme trekkende sørover. Reinen er da samlet i store flokker. Distriktet baserer i dag uttaket av slakt på kalv. Når man driver med kalveslakting er det viktig å få slakte på den tid da kalven er tyngst. Slaktingen foregår da i oktober-november enten i Spaklarslia eller Rødalen. Reinen blir gjetet, da man ikke kan flytte til vinterbeitet for tidlig, dvs. før det blir bra med snø og gode isforhold på sjøene. Etter slakten, hvis det er for tidlig å flytte på vinterbeite, flytter man igjen vestover med rein. Under denne tidsperioden før jul, er reinen i områdene Melshogna, utover mot Måltoppfjellet, i Roltdalen, Kvernfjellet, Hersjøen, Stråsjøen, Liavatnet, Skarven, Vinsmyra, Fonnfjellet og Ytteråsen. Disse områdene er spesielt fine høst- og førjulsbeiter. Reinen går veldig samlet på denne tiden, og befinner seg i disse områdene inntil flyttingen til vinterbeitene i Femund. Det hender at det samles til slakt på Stordalen før flytting til Femund. Går det igjen rein her under vinteren, er den i disse områdene.

Dette er som regel driftsåret i store trekk. På grunn av variasjoner i vær, snø og beiteforhold kan driftsmønsteret variere en del fra år til år (Brandsfjell 1999).

Figur 7. Kartskisse over Essand Reinbeitedistrikt, område 1 på kartskissen (fra hjemmesiden til Reindriftsforvaltningen, <http://www.reindriftno>)

4.8 JAKT OG FISKE

Storviltjakt

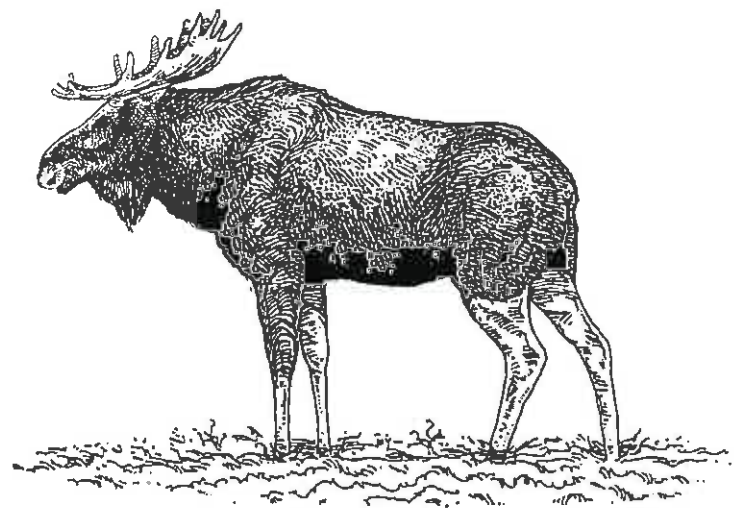
Storviltjakt i det foreslåtte verneområdet utføres i driftsplanområdet Essand – Aune øst - Østby. I dette området ble det i jaktåret 2002 felt sju elg, mens ingen hjort ble felt. Grensene for driftsplanområdet er imidlertid ikke i samsvar med det området som er foreslått vernet.

Småviltjakt

Småviltjakt i det foreslåtte verneområdet organiseres gjennom Aune privatallmenning og Thomas Angells Stiftelser. Det meste av småviltjakt er bortleid på privat basis, men det er begrenset kortsalg for allmennheten i et begrenset området i Sylmassivet på Thomas Angells Stiftelses grunn. Småviltjakt foregår stort sett etter lype og fjellrype.

Fritidsfiske

Fritidsfiske i det foreslåtte verneområdet organiseres gjennom Tydal grunneierlag, Østby-Essand grunneierlag, Auneprivatallmenning og Nesjø-Vessingsjø grunneierlag. De områdene som brukes mest er Nesjøen, Esandsjøen, Falksjøen, Skreddarsjøen og Syltjønn, og fisket foregår etter ørret, røye og lake. Til fiske i Nesjøen drives det utleie av båter og garn ved Nesjø båtutleie BA. Til fiske i Esandsjøen drives det utleie av båter og garn av medlemmer tilsluttet Østby-Essand grunneierlag. Båtutleia for fisket i Esandsjøen har utgangspunkt i Nøsteråa og Sankåvika. I forbindelse med fisket i Nesjøen og Esandsjøen er det tillatt å bruke påhengsmotor opp til 15 hk.

Om vinteren drives det isfiske på Nesjøen og Esandsjøen. To snøscootertraseer brukes til leiekjøringstransport inn til Nesjøen/Esandsjøen om vinteren, mens det er en fri snøscootertrasé fra Stugudal til Nesjøen. Ingen av disse traseene beskjærer området som er foreslått vernet.

Næringsfiske

De bruksberettigede i Østby har tilleggssinntekt av fiske for salg fra sine bruksområder.

I tillegg drives det næringsfiske med ruser i Nesjøen. Fisken fra dette rusefisket fryses ned og selges som ferskvare til privatpersoner, hoteller m.m. Dette næringsfisket er av ny dato, og utføres av lokale grunneiere i Tydal.

Det er godt å slukke tørsten. Storsola, den nest høyeste toppen på norsk side (1711 moh.), i bakgrunnen.

Foto: Jon Østeng Hov.

4.9 FRILUFTSLIV OG TURISME

Hele området som er foreslått vernet blir brukt mye i forhold til friluftsliv og turisme. Området blir brukt mest i forhold til: Ski-/fotturer med utgangspunkt fra Nedalshytta og Storerikvollen, jakt og fiske, bærplukking og rideturer.

I 1985 ble det utført en spørreundersøkelse om friluftslivet i Sylan (Cyvin & Frafjord 1988). I denne undersøkelsen fant man at aldersgruppen 30-39 år var de hyppigste brukerne av området. Flesteparten av de besøkende kom fra Trondheim og Sverige. Flesteparten av de besøkende hadde en tur pr. år, og hvor turlengden hos de fleste var på 10-20 km om sommeren, og lengre enn 20 km om vinteren. Trafikktellinger utført på Sylsjøvegen i 1985, viste at månedene juli og august hadde høyeste besøkstall med gjennomsnittlig ca 2500 passeringer med bil tur-retur pr. måned. En trafikktelling i dag ville imidlertid sannsynligvis ha gitt enda høyere tall, i og med at besøkstallene for turisthyttene har økt.

Besøkstall for Storerikvollen og Nedalshytta viser en økning fra 3770 i 1970 til 5467 i 2002.

Fot- og skiturisme

Fotturismen i området tar stort sett utgangspunkt i systemet av hytter og turtraseer som Trondhjems Turistforening (TT) driver. TT har bl.a. sommermerkede ruter mellom Nedalshytta og Storerikvollen, fra Nedalshytta mot Ekorndøra, fra Nedalshytta til toppen av Storsylen, fra Nedalshytta mot Sylsjøen, fra Nedalshytta mot Væktarhaugan, fra Storerikvollen mot Bjørneggen,

fra Storerikvollen mot Blåhammåsens fjellstasjon, fra Storerikvollen mot Ramsjøhytta og fra Nedalshytta/Storerikvollen mot Sylstasjonen.

Fordi det flere steder i Sylan er større myrområder som må krysses med sommerruter, er det for en del strekninger lagt ut planker over særlig våte og slitasjesvake partier. Dette gjelder særlig øst for Storerikvollen.

I tillegg til ordinær sommermerking, er det i Sylan også vintermerking med permanente vinterstaker mellom turisthyttene. Videre foretas supplerende kvisting langs vintermerkingen før påskesesongen.

TT mener det er viktig at det blir gitt rimelige rammebetingelser innen vernebestemmelsene for å utføre oppgavene som er knyttet til å drive systemet av hytter og ruter og øvrige aktiviteter i fjellet. Kartskisse s. 39 viser dagens turstinnett i Sylan. Nettet er en del av et felles løypenett i Norge og Sverige.

Ridning

Dyrhaug ridesenter driver guidede rideturer med islandshester i fjellområdene i og rundt Tydal, og bruker Sylan mye i sin næringsvirksomhet. Siden 1971 har familiebedriften hatt ca. 5000 besøkende gjester fra hele Europa. Bedriften legger opp mange av sine rideturer med utgangspunkt i turisthyttene Nedalshytta og Storerikvollen i det foreslåtte verneområdet. I forbindelse med ridning mellom turisthyttene brukes stort sett andre traseer enn TT's sti og løypenett. Dette bl.a. for å spare terrenget for unødig slitasje. Bedriften har ca. 70 islandshester.

Mot Sylan. Hele det foreslåtte verneområdet blir brukt mye i forhold til friluftsliv og turisme. Foto: Bjørn Rangbru.

Bedriften ser det som viktig for sin eksistens at et vern ikke legger hindringer for deres nåværende aktivitet i det foreslåtte verneområdet. De anser det som viktig at hestene får beite fritt innenfor området slik at slitasjeskader i terrenget unngås.

Aune privatallmenning har inngått egen avtale med Dyrhaug ridesenter om bruk av deres eiendom i forbindelse med ridevirksomheten.

Næringsutvikling i forhold til turisme

Stortinget har i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2003 (st.prp. nr 65 (2002-2003), "Fjellteksten") gitt signal om økt satsing på miljøtilpasset turisme i verneområdene. Åpning for en lokalt basert næringsutvikling skal gi berørte grunneiere og lokalsamfunnet muligheter for verdiskaping. En forutsetning for økt turistmessig bruk er at de natur- og kulturhistoriske verdiene som ligger til grunn for vern av områdene ivaretas. Rammene for forvaltningen av de store verneområdene skal fortsatt være restriktive i forhold til inngrep innenfor grensene for verneområdene. Det forutsettes at infrastrukturelle tekniske tiltak lokaliseres utenfor verneområdene.

Noen aktiviteter som har vært diskutert gjennom verneprosessen i Sylan er først og fremst knyttet til videreutvikling av de tradisjonelle aktivitetene som fiske og videreforedling av fisk fra Nesjøen og ulike opplevelsesturer i fjellandskapet.

Rettighetshavere ved Storerikvollen ser på muligheten om å trekke veksler på aktiviteten ved turisthytta til aktiviteten ved deres egen setervoll kloss ved. I den forbindelse vurderes å utvide aktiviteten på setervollen til å inkludere husdyr som gir opplevelsesverdier i form av en "levende setervoll".

Det er også vist interesse for å se på muligheten av å få i stand guidede ski-/fotturer i områdene nord for Esandsjøen.

Båtrute

Det har tidligere vært båtrute på Esandsjøen/Nesjøen. Det kan være aktuelt å vurdere å starte opp denne båttrafikken igjen. En slik aktivitet vil ikke få særlige konsekvenser for verdiene i landskapsvernområdet, men det kan være behov for utbedring og enkel tilrettelegging ved anløpstedene for ei eventuell båtrute.

Ridning er en populær aktivitet i Sylan, og det er drevet guidede rideturer med islandshester i fjellområdene i og rundt Tydal siden 1971. Foto: Terje Domaas.

4.10 MOTORFERDSEL

Motorferdsel i forhold til eksisterende bebyggelse

Aune privatallmenning bruker traktorvegen langs høgsentlinja til Remsliehøgda i samband med vedlikehold av eksisterende bygg der, samt til innkjøring av proviant.

Alle bruksberettigede på Østby har i utgangspunktet muligheter for å fungere som leiekjørere med snøscooter i Østby/Esand-området og vil dermed også kunne transportere seg selv til egne setervoller. Tillatelsene omfatter i dag 10 av de bruksberettigede med familie. Fire av familiene har bygninger innenfor nåværende plangrense. Leiekjørene blir også brukt til transport av proviant og isfiskere til Storerikvollen.

Sommerstid brukes traktor fram til Storerikvollen.

Motorferdsel i forhold til el-kraft

TEV bruker motoriserte kjøretøy i forbindelse med snødybdemålinger i og utenfor det foreslåtte verneområdet. Videre brukes motoriserte kjøretøy i samband med vedlikehold av reinsgjerdet i området Falksjøen-Storsola.

Ellers benyttes motoriserte kjøretøy både sommer og vinter i forbindelse med transport av utstyr og personell til vannkraftmagasinene ved Sylsjøen og Falksjøen.

Motorferdsel i forhold til reindrift

På grunn av forskjellige reguleringer av reindriften, med bl.a. tidsfrister og krav til standard for gjennomføring av ulike arbeidsoperasjoner som kalvemerking, slakterier, skillinger og tellinger, er næringen i dag stilt overfor større krav til effektivitet. Dette gjør at reindriften er avhengig av å nytte motorisert transport til gjeting, samling til kalvemerking og slaktning, samt flyttinger mellom beiteområdene. På barmark gjelder det bruk av terrenggående motorsykler og helikopter, og vinterstid snøscootere og helikopter.

Motorferdsel i forhold til jakt

Jaktlagene tilknyttet Essand - Aune - Østby driftsplanområde benytter motoriserte kjøretøy til utkjøring av felt vilt under storviltjakta. Hovedsakelig benyttes traktorvegen til Remsliehøgda under denne transporten.

Motorisert ferdsel i forhold til fiske

I forbindelse med utøvelse av isfiske i Nesjøen og Esandsjøen benyttes tre godkjente snøscootertraseer. En leiekjøreløype går fra Østby til Esandsjøen, en fra Moen via Nesjøen til Esandsjøen, mens en fri løype går fra Stugudal til Pikhaugan (Nesjøen).

Ellers kan påhengsmotor inntil 15 hk brukes på Esandsjøen og Nesjøen i forbindelse med fisket om sommeren.

Motorisert ferdsel i forhold til turisme

Vegen fra Sankåvika til Storerikvollen brukes i forbindelse med nødvendig tilbringertjeneste til setre og hytter. TT benytter motoriserte kjøretøy sommer og vinter i forbindelse med frakt til turisthyttene Nedalshytta og Storerikvollen, samt i forbindelse med merking av sommerrutene og vinterrutene i området.

4.11 BRUKERINTERESSER KNYTTET TIL AREALENE I SANKÅDALEN OG PÅ SANKKJØLEN

Som omtalt i kapittel 2.4 foreslår grunneiere i referansegruppen for Sylan en reduksjon i arealene som vernes etter naturvernloven. Forslaget fra grunneiere vil innebære en reduksjon på ca 50 km² i forhold til verneforslaget fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. I dette avsnittet oppsummeres grunneiernes interesser i det området de ønsker å ta ut av verneforslaget.

Sankådalen og på de lavestliggende delene av Sankkjølen er det en del bjørkeskog. Etter som det i dag er mer fokus på miljøvennlig fornybar energi, er også etterspørselen etter bjørkeved øket. Bjørkeskogen i det aktuelle området er attraktiv på grunn av beliggenhet i forhold til veg, lokalklimatiske forhold, bonitet og alder på bjørkeskogen. Det anses som sannsynlig at all bjørkeskog i et belte på 1,5 km fra veg vil representere verdier for grunneierne.

Slåtteretten i området blir lite utnyttet i dag, men kan være en viktig ressurs framover med tanke på bonden som landskapspleier. Vern av arealene antas av grunneierne å begrense mulighetene for utnyttelse av slåtteretten og tynning av skog som et trivselselement ved setervollene.

Aktiv seterdrift i det foreslåtte verneområdet opphørte på slutten av 1960-tallet. I dag er det større fokus på muligheten av å bruke setervollene i forbindelse med reiselivsrelaterte aktiviteter. I det aktuelle området i Sankådalen og på Sankkjølen ligger det tre setervoller: Sankåvollen (Sjursvollen), Sankådalsvollen (Haugvollen) og Storerikvollen (to bruksberettigede har bygninger her i dag). Det uttrykkes bekymring for at vern av arealene vil kunne begrense mulighetene for framtidig næringsutvikling på setervollene.

Brevet fra grunneierrepresentantene angående konsekvensene av verneforslaget følger som vedlegg.

5. MÅL, UTFORDRINGER OG STRATEGIER I FORVALTNINGEN

5.1 OVERORDNET MÅLSETTING VED OPPRETTELSE AV STØRRE VERNEOMRÅDER

Verdens naturvernunion (IUCN) har anbefalt at alle land skal verne minst 10 prosent av arealet av alle naturtyper. Når nasjonalparkplanen er gjennomført som forutsatt i St.meld. nr. 62 (1991-92), vil Norge ha oppfylt denne anbefalingen når det gjelder fjellområder.

Det er et nasjonalt resultatmål at et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner (jf. St. meld. nr. 25 (2002-2003) – Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand). Videre har et enstemmig storting sluttet seg til gjennomføringen av St. meld. nr. 62 (1991-92) – Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge, hvor Sylan er et av områdene som er med i planen.

Naturvernloven er et sentralt virkemiddel for å sikre det biologiske mangfold i naturen. Gjennom bruk av dette lovverket kan myndighetene iverksette spesielle vernetiltak for å sikre sårbar natur, sjeldne naturtyper samt plante- og dyrearter og deres leveområder.

I arbeidet med å verne store, sammenhengende naturområder i Norge har følgende motiver vært sentrale:

- Vern av villmark
- Vern av store økosystemer
- Vern av vakre og urørte landskap
- Vern av dyre- og planteliv
- Vern av naturområder for friluftsliv

Flere av våre naturtyper er unike eller sjeldne i en internasjonal sammenheng, og vi har arter av planter og dyr som kun finnes i vårt land, eller som har sin hovedforekomst her. Vern av naturområder i Norge må ses på som en del av en internasjonal innsats for å verne om arter og økosystemer.

Opprettelse av verneområder etter naturvernloven innebærer at det settes nye rammer for den virksomhet som kan tillates. Slike områder unntas i ulik grad fra vanlig økonomisk ressursutnyttning og undergis en forvaltning i samsvar med naturens egne forutsetninger og vernekvaliteter.

I forhold til verdenssamfunnet har Norge et spesielt ansvar for å verne utvalgte deler av fjord- og kystområde, marine områder, bar- og bjørkeskoger og arktiske alpine områder. Likeså er vern av de siste større områdene med tilnærmet urørt natur en stor utfordring i et Europa der slike områder ikke lenger finnes utenfor Skandinavia og Nordvest-Russland.

5.2 OVERORDNETE RETNINGSLINJER FOR FORVALTNINGEN AV STØRRE VERNEOMRÅDER

Sier vi at vi skal ta vare på naturverdiene for framtiden mener vi egentlig for evigheten. «Evigheten» er på mange måter ubegripelig for oss og uhåndterlig i planfaglig sammenheng. Mer forståelig og håndterlig er f.eks. 200 år. De siste 200 årene har utviklingen vært enorm, og de neste 200 er tilsvarende vanskelig å forutsi. Det er likevel overveiende sannsynlig at verdien av større verneområder og urørt natur vil øke i framtiden. Det er derfor viktig at en i forvaltningen av verneområdene legger til grunn en del generelle retningslinjer slik at verneområdene blir forsøkt bevart mest mulig intakt for ettertiden.

I Direktoratet for naturforvaltnings rapport «Forvaltning av nasjonalparker» (DN-rapport 1996-3) presenteres retningslinjer for forvaltningen av nasjonalparker. Retningslinjene er utarbeidet for å følge opp intensjonene i St.meld. nr. 62 (1991-92). Disse generelle og overordnede retningslinjene er også i stor grad overførbare til større landskapsvernområder. Forslaget til verneforskrift med utkast til forvaltningsplan for Sylan må ses i lys av disse retningslinjene, som lyder slik:

- * Forvaltningen av nasjonalparker må ha et langsiktig perspektiv på minst 200 år.
- * Forvaltningen av nasjonalparkene skal ta hensyn til det biologiske mangfoldet.
- * Forvaltningen av nasjonalparker må bygge på føre-var-prinsippet.
- * Nasjonalparkene må forvaltes ut i fra at natur har en egenverdi.
- * Nasjonalparkene må forvaltes i et nasjonalt og internasjonalt helhetsperspektiv.
- * Hver enkelt nasjonalpark må forvaltes helhetlig.
- * Verneverdiene må sikres ved å styre menneskelig påvirkning.
- * Fritidsaktiviteter som i liten grad påvirker naturmiljøet bør gå foran andre aktiviteter.
- * Forvaltningen skal hindre inngrep og slitasje på kulturminner.
- * Kommersiell virksomhet skal være under streng kontroll i nasjonalparkene.
- * Forvaltningen av nasjonalparkene må ta utgangspunkt i å styre/tilrettelegge, og ikke nedlegge unødvendige forbud.
- * Det skal være åpenhet i forvaltningen.
- * Forvaltningen skal ta hensyn til tradisjonell bruk så lenge det ikke går ut over verneformålet.

6. FORSLAG TIL FORSKRIFTER FOR SYLAN LANDSKAPSVERNOMRÅDE OG SANKKJØLEN NATURRESERVAT

Forslag til forskrifter for Sylan landskapsvernopråde og Sankkjølen naturreservat

Forslaget til verneforskrifter bygger på en mal utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning, tilpasset lokale problemstillinger som har kommet fram gjennom verneprosessen i Sylan.

Forskriftene er delt i følgende paragrafer: Lovhjemmel, Avgrensning, Formål, Vernebestemmelser, Generelle dispensasjonsbestemmelser, Forvaltningsplan, Skjøtsel, Forvaltningsmyndighet, Rådgivende utvalg og Ikraft-tredelse.

Vernebestemmelsene har en tredeling:

- Først nevnes hvilke tiltak og aktiviteter som ikke er tillatt i verneområdet.
- Deretter nevnes hvilke tiltak og aktiviteter det er gjort unntak for.
- I siste del nevnes de tiltak og aktiviteter som forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til.

Det er viktig at de tre delene sees i sammenheng.

I Sylan foreslås opprettet et landskapsvernopråde og et naturreservat, med et samlet areal på 191 km². Forvaltningen av de to verneområdene må sees i sammenheng, men det utarbeides to ulike verneforskrifter.

Ved utforming av både grenser for vernoprådene og i forskriftene er det i stor grad prøvd å ta hensyn til dagens aktiviteter og inngrep, for eksempel i forbindelse med friluftsliv og reiselivsaktiviteter.

Videre i dette kapitlet følger forslag til forskrifter. I kapitlene 7 og 8 følger kommentarer til de enkelte punktene i forskriftene. Kommentarene vil være utgangspunktet for utarbeiding av en forvaltningsplan for verneområdene i Sylan.

6.1 FORSKRIFT OM VERN AV SYLAN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr 63, § 5, 6 og 13, jf. §§ 21, 22 og 23 er et område i Tydal kommune i Sør-Trøndelag fylke vernet som landskapsvernopråde med plantelivsfredning ved kgl. res. av Landskapsvernoprådet har fått navnet Sylan landskapsvernopråde.

§ 1 AVGRENSNING

Landskapsvernoprådet berører følgende gnr./bnr. i Tydal kommune:

168/1, 169/1, 169/2, 169/3, 182/1, 189/3, 190/6 og 189/7.

Landskapsvernoprådet dekker et areal på 166,8 km².

Grensene for landskapsvernoprådet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1 : 50 000, datert Miljøverndepartementet

De nøyaktige grensene for landskapsvernoprådet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart skal oppbevares i Tydal kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2 FORMÅL

Formålet med opprettelsen av Sylan landskapsvernopråde er å ta vare på et egenartet og vakkert fjellområde som er relativt lite påvirket av menneskelig aktivitet, og med Sylmassivet som et sentralt høyfjellsområde omgitt av store myr- og skogområder. Det er også et formål å ta vare på et område med rikt biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og de naturlige økologiske prosessene som preger landskapet.

Videre er det et formål å verne en variert vegetasjon, med spesielt store og sammenhengende myrlandskap. Myrvegetasjonen varierer fra fattig til ekstremrik myr, og de truede myrtyper rik og intermediær skog-/krattbevokst myr, ekstremrik fastmattemyr og palsmyr har høy verdi. Sylan har også varierte skogsamfunn med spesiell verdi knyttet til kontinuitetsskog, høytliggende skogbestander av gran og en svært variert fjellvegetasjon med innslag av rike og truede vegetasjonstyper, blant annet rike våtsnøleier.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor landskapsvernoprådet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

1. Landskapet

1.1. Inngrep i landskapet

Området skal vernes mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriften punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring og ombygging av bygninger eller anlegg, andre varige eller midlertidige innretninger, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av

luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper og lignende. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Oppstillingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

1.2. Bestemmelsene i punkt 1.1 er ikke til hinder for:

- a. Vedlikehold av bygninger og andre eksisterende innretninger. Vedlikehold skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk og tilpasses landskapet.
- b. Vedlikehold av eksisterende merkede stier, skilt, bruer, klopper og løyper i henhold til forvaltningsplanen.
- c. Vedlikehold av sanketrøer og gjerder.
- d. Vedlikehold av eksisterende traktorveg til Storerikvollen og driftsveg langs kraftlinja fra Sankåvika til riksgrensen, i samsvar med forvaltningsplanen.
- e. Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Nødvendig istandsetting ved akutt utfall.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. Ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger.
- b. Gjenoppbygging av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- c. Bygging av bruer og klopper, samt omlegging av turstier og etablering og merking av nye turstier.
- d. Riving av bygninger som preger landskapets art eller karakter.
- e. Oppføring av nye bygninger som er nødvendige for jordbruk, husdyrhold og reindrift.
- f. Oppsetting av nødvendig gjerdning i forbindelse med husdyrhold eller reindrift.
- g. Oppsetting og vedlikehold av enkle kaianlegg for båttrute på Esandsjøen / Nesjøen.

2. Plantelivet

2.1. Beskyttelse av plantelivet

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt.

Følgende vegetasjonstyper er fredet mot skade og ødeleggelse unntatt det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av §§ 3 og 4:

- kulturbetinga engvegetasjon som flekkmure-sauesvingeleng, soleiehoveng og skogstorkenebb-ballblomeng
- rik og intermediær skog-/krattbevokst myr i høyereliggende strøk og ekstremrikmyr i høyereliggende strøk
- palsmyr
- rike våtsnøleier
- vegetasjon på ultrabasisk og tungmetallrik mark

2.2. Beite

Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter.

2.3. Hogst av ved

Hogst av ved til eget bruk er tillatt etter retningslinjer gitt i forvaltningsplanen. Skånsomt uttak av trevirke til bålbrekking er tillatt.

3. Dyrelivet

3.1. Jakt er tillatt etter viltlovens bestemmelser.

3.2. Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskloven.

4. Ferdsel

4.1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Ut over dette vises til forvaltningsplanen.

4.3. Sykling, kjøring med hundespann på barmark og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen.

4.4. Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

4.5. Av hensyn til naturmiljøet og kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av stier og løyper.

4.6. Reglene i punkt 4, Ferdsel, gjelder ikke nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsyns-virksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

5. Motorferdsel

5.1. Forbud mot motorferdsel

Motorferdsel er forbudt på land og i vatn, herunder start og landing med luftfartøy.

5.2. Bestemmelsen i punkt 5.1 er ikke til hinder for:

- a. Motorferdsel ved militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, rednings, brannvern-, eller oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.
- b. Uttransport av felt elg og hjort ved bruk av lett beltegående terrengkjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget.
- c. Motorferdsel på bilveg fra Sankåvika til bom før Storerikvollen for rettighetshavere i området i forbindelse med nødvendig transport av varer og utstyr og transport som er nødvendig i forbindelse med drift av turistanlegg.
- d. Bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med reindrift og vedlikehold av reingjerder i samsvar med forvaltningsplan.
- e. Bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med snømålinger.
- f. Motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på kraftlinjer og kraftanlegg. Det skal i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.

5.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. Motorferdsel i forbindelse med husdyrhold
- b. Nødvendig barmarkskjøring og bruk av helikopter i reindrift.
- c. Bruk av beltekjøretøy på vinterføre for transport av utstyr og varer til hytter, buer og setre.
- d. Transport som er nødvendig i forbindelse med drift av turistanlegg.
- e. Motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold og oppgradering/fornyning av eksisterende kraftanlegg.
- f. Øvingsvirksomhet knyttet til formål nevnt i pkt. 5.2.a.

6. Forurensning

6.1. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

6.2. Avfall skal tas med ut av området.

6.3. Unødvendig støy er forbudt.

§ 4 GENERELLE

DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon fra bestemmelsene i denne forskrift når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5 FORVALTNINGSPLAN

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

§ 6 SKJØTSEL

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet.

§ 7 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

§ 8 RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 9 IKRAFTTREDELSE

Denne forskrift trer i kraft straks. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift vedtatt ved kgl.res. av 6. juli 1917 om botanisk fredning av eiendommene Nedalen gnr, 189, bnr. 3 og gnr. 190 bnr. 6 og del av Østby gnr. 180 bnr. 1 i Tydal kommune, Sør-Trøndelag.

6.2 FORSKRIFT OM FREDNING AV SANKKJØLEN NATURRESERVAT

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr 63, § 8, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23 er et område i Tydal kommune i Sør-Trøndelag fylke fredet som naturreservat ved kgl. res. av under betegnelsen Sankkjølen naturreservat.

§ 1

Det fredete området berører følgende gnr./bnr. i Tydal kommune: 168/1, 169/1, 169/2, 169/3 og 182/1.

Naturreservatet dekker et totalareal på 24,2 km².

Grensene for naturreservatet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1 : 50 000, datert Miljøverndepartementet

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart skal oppbevares i Tydal kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2

Formålet med fredningen er å bevare et stort og intakt kjølområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Kombinasjonen av store sammenhengende myrområder med stor botanisk variasjon gir Sankkjølen høy botanisk verdi. Området er viktig for en rekke våtmarksfugler, og det er rike kvartærgeologiske avsetninger i området. Sankkjølen er urørt av større tekniske inngrep og har særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde.

§ 3

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse.
Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vann er forbudt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker og lignende, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Bålbrenning er forbudt.
5. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangement eller andre større arrangement er forbudt.
6. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.

§ 4

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten..
2. Sanking av bær og matsopp.
3. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven.
4. Jakt etter viltlovens bestemmelser, unntatt jakt på ender, vadefugl og måker som er forbudt.
5. Vanlig friluftsbuk av virke til bål, pøsepinne og lignende.
6. Vedlikehold av bygg og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
7. Tradisjonell beiting.
8. Bruk av snøscooter i reindrifta.
9. Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til forvaltningsmyndigheten før kjøring finner sted.
10. Bruk av lett terrengkjørende beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, for å frakte ut felt elg og hjort.
11. Vedlikehold av eksisterende merkede turistløyper.

§ 5

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Transport av utstyr, materialer m.v. i forbindelse med vedlikeholdsarbeid på bygg og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
2. Barmarkskjøring og bruk av helikopter i reindrift.
3. Vedhogst til eksisterende tilsynsbu i området.
4. Rydding av vegetasjon ved bu og langs mye brukte stier.
5. Etablering og merking av nye turstier, samt omlegging av turstier.
6. Nødvendig transport med beltekjøretøy på snødekt mark til tilsynsbuer i området.

§ 6

Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdsele i hele eller deler av reservatet.

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i andre særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift.

§ 10

Denne forskrift trer i kraft straks. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift vedtatt ved kgl.res. av 6. juli 1917 om botanisk fredning av eiendommene Nedalen gnr, 189, bnr. 3 og gnr. 190 bnr. 6 og del av Østby gnr. 180 bnr. 1 i Tydal kommune, Sør-Trøndelag.

7. KOMMENTARER TIL FORSLAGET TIL FORSKRIFT FOR SYLAN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

- UTKAST TIL FORVALTNINGSPLAN FOR SYLAN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

I kommentarkapitlene 7 og 8 er forslag til forskrifter (fra kapittel 6) satt inn i ramme under hvert enkelt punkt, slik at det ikke er nødvendig å gå tilbake i verneforslaget for å se innholdet i forskriften.

Her kommenteres de enkelte delene i forskriften. Dette gjøres for at høringsinstansene lettere skal kunne se og vurdere konsekvensene av forskriftsformuleringene. Disse vurderingene (kapitlene 7 og 8) vil være utgangspunktet for utarbeidingen av en forvaltningsplan for verneområdene i Sylan.

7.1 FORMÅLSPARAGRAF – FORSKRIFTENS § 2

§ 2 FORMÅL

Formålet med opprettelsen av Sylan landskapsvernopråde er å ta vare på et egenartet og vakkert fjellområde som er relativt lite påvirket av menneskelig aktivitet, og med Sylmassivet som et sentralt høg fjellsområde omgitt av store myr- og skogområder. Det er også et formål å ta vare på et område med rikt biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og de naturlige økologiske prosessene som preger landskapet.

Videre er det et formål å verne en variert vegetasjon, med spesielt store og sammenhengende myrlandskap. Myrvegetasjonen varierer fra fattig til ekstremrik myr, og de truede myrtyper rik og intermediær skog-/krattbevokst myr, ekstremrik fastmattemyr og palsmyr har høy verdi. Sylan har også varierte skogsamfunn med spesiell verdi knyttet til kontinuitetsskog, høytliggende skogbestander av gran og en svært variert fjellvegetasjon med innslag av rike og truede vegetasjonstyper, blant annet rike våtsnøleier.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernoprådet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Ordlyden i formålsparagrafen må ses i sammenheng med naturvernlovens § 5 om landskapsvernopråder, som lyder:

"For å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap kan arealer legges ut som landskapsvernopråde. I landskapsvernoprådet må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art

eller karakter. Forvaltningsmyndighet avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig."

Formålsparagrafen skal gjenspeile de sentrale verneverdiene i området og dermed hovedmotivene bak verneforslaget. Det knyttes her noen kommentarer til formuleringene som er benyttet i høringsdokumentet:

De naturfaglige kvalitetene i Sylan har vært godt kjente gjennom lang tid, og Sylan var et av de første større området som ble fredet i medhold av Lov om naturfredning av 1910. "Den botaniske naturpark" i Nedalen ble fredet 6. juni 1917. Sylan var kjent som et fjellområde med store botaniske og zoologiske verdier, og det ble allerede under fredningsbehandlingen i 1917 bemerket at man senere skulle vurdere "... at faa egnen fredet ogsaa som zoologisk naturpark".

Området er blitt brukt og utnyttet av mennesker i århundrer. Tross dette må området kunne klassifiseres som lite påvirket natur. I denne betraktningen er det lagt vekt på at de foreslåtte verneområdene er lite påvirket av større tekniske inngrep i form av f.eks. bygninger, veger, masseuttak m.v. En intensjon ved å sikre større verneområder er å ivareta store sammenhengende og inngrepsfrie økosystemer som helhet, jf. kapittel 4.

Selve Sylmassivet i sør og områdene innover mot Blåhåmmårkleppen i nord er urørte av større tekniske inngrep, og er registrert som "villmarksområder", mer enn 5 km unna tekniske inngrep. Med bakgrunn i reguleringen av Nesjøen / Esandsjøen og overføringslinja som skjærer gjennom Sylan fra Sankåvika til riksgrensa, er andre deler av fjellområdet Sylan berørt av tekniske inngrep. Reguleringen av Nesjøen / Esandsjøen påvirker imidlertid ikke kvalitetene i Sylan i særlig grad. Kun en smal sone langs strandlinja påvirkes av oppdemningen. Storparten av området framstår fortsatt som et "storslagent høg fjellsområde, et vakkert og variert landskap med spesiell flora og fauna" som lå til grunn for at området er tatt med i "St.meld. nr 62 (1991-92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder".

Blant annet gjennom rapporten "Botaniske verneverdier i Sylan" er det dokumentert at Sylan er et stort sammenhengende fjellområde som er relativt lite kulturlandskapet og urørt av tekniske inngrep. Området har stor verdi som referanseområde for lite påvirket fjellvegetasjon.

I St.meld. nr. 62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge" er Sylanes kvaliteter som friluftslivsområde bemerket. Her finnes et godt utbygd turstinnett, som omfatter områdene på begge sider av riksgrensa. Området er presentert som "antagelig verdens største sammenhengende turområde

med vintermerkede turleder". Å sikre allmennhetens mulighet for naturopplevelse og friluftsliv er et av formålene i verneforslaget for Sylan.

Samiske kulturminner er vanlige i området og reindrifta er en viktig næringsutnyttelse i verneområdet. De samiske kulturminner viser at det har vært reindrift i området i mange hundre år, med det preg dette har gitt landskapet. Det er derfor naturlig å nevne både samisk kultur og reindrifta i formålet med vernet.

7.2 VERNEBESTEMMELSER – FORSKRIFTENS § 3

7.2.1 Landskapet – forskriftens § 3 punkt 1

7.2.1.1. Forskriftens § 3 punkt 1.1.

1.1. Inngrep i landskapet

Området skal vernes mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriften punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring og ombygging av bygninger eller anlegg, andre varige eller midlertidige innretninger, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplantning, bakkeplanering, fremsføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper og lignende. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

Intensjonen som ligger i denne hovedbestemmelsen er at alle inngrep av teknisk art som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter skal unngås. Bestemmelsen er i utgangspunktet ment å skulle omfatte *alle typer tekniske inngrep*. Det er derfor i bestemmelsen nevnt *eksempler* på tiltak som ikke er tillatt ut fra hva som er realistisk at det kan oppstå ønsker eller planer om. Opplistingen er *ikke uttømmende*. Dette betyr at bestemmelsen om forbud mot alle typer tekniske inngrep også omfatter inngrepstyper som ikke er konkret nevnt i denne opplistingen og som i utgangspunktet er i strid med formålet med vernet.

7.2.1.2. Forskriftens §3 punkt 1.2.

1.2. Bestemmelsene i punkt 1.1 er ikke til hinder for:

- Vedlikehold av bygninger og andre eksisterende innretninger. Vedlikehold skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk og tilpasses landskapet.*
- Vedlikehold av eksisterende merkede stier, skilt, bruer, klopper og løyper i henhold til forvaltningsplanen.*
- Vedlikehold av sanketrøer og gjerder.*
- Vedlikehold av eksisterende traktorveg til Storerikvollen og driftsveg langs kraftlinja fra Sankåvika til riksgrensen, i samsvar med forvaltningsplanen.*
- Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Nødvendig istandsetting ved akutt utfall.*

Forskriftens § 3 punkt 1.2 omfatter tiltak som anses som kurante i forhold til å ivareta verdiene i området, og kan gjennomføres uten at det kreves melding til eller tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

1.2.a. Vedlikeholdsarbeid på bygninger vil ofte være begrunnet i opprustning av teknisk og funksjonell standard slik som tetting mot trekk, etterisolering, montering av nye vinduer m.m. Utgangspunktet for vedlikehold av seterhus, hytter, buer og naust må være at nødvendige arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk med hensyn til form, størrelse, plassering, takform/vinkel, materialbruk og fargebruk. For eldre verdifull bebyggelse i tilknytning til seterbruk og reindrift bør reparasjoner foretrekkes framfor hele utskiftninger der dette er mulig. For slik bebyggelse bør vedlikeholdsarbeiderskje i samråd med fylkeskommunens kulturavdeling.

Bestemmelsen gjelder vedlikehold av bygninger. Planer om ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger må behandles som en dispensasjonssak (jf. punkt 1.3 i forskriftens § 3).

Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan problemstillingen dukke opp hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den etter forvaltningsmyndighetens oppfatning kunne vedlikeholdes i henhold til punkt 1.2.a. I motsatt fall bør planer om restaurering av bygning på samme sted betraktes som nybygg og således behandles som en ordinær dispensasjonssak.

1.2.b. Vedlikehold av merkede turstier etc. Med utgangspunkt i de betjente turisthyttene Storerikvollen og Nedalshytta har Trondhjems Turistforening et godt utviklet rutenett i Sylan. Nordfra er det merkede turstier til Storerikvollen fra Ramsjøhytta i Tydal kommune, fra Bjørneggen i Meråker kommune og fra Blåhammarstugan og Sylstasjonen i Åre kommune i Sverige. Sørfra er det merkede turstier til Nedalshytta fra Væktarstua i Tydal kommune, fra Sylsjøen og fra Sylstasjonen i Sverige. I tillegg er det merket tursti til toppen av Storsylen og mellom de to turisthyttene.

I en forvaltningsplan må det taes utgangspunkt i en *oversikt over eksisterende merkede stier, skilt, bruer og løyper* i området. En slik oversikt må taes inn i forvaltningsplanen og vil være utgangspunktet for å vurdere videre behov for tilrettelegging.

Eksisterende rutenett kan vedlikeholdes etter den standard som gjelder for slike stier. Mange av de merkede turstiene krysser fuktige myrområder. Her er det flere steder lagt ut planker over særlig våte og slitasjesvake partier. Slik klopping kan vedlikeholdes. Broer langs stiene kan også vedlikeholdes. Eventuelle behov for ny klopping eller nye broer må omsøkes og behandles etter § 3 pkt. 1.3 c.

Ei kartskisse med dagens turstinett er vist på figur 8 s. 42 i verneforslaget.

1.2.c. I forbindelse med konsesjonen for utbygging av Neavassdraget er Trondheim Energiverk (TEV) pålagt å sette opp og vedlikeholde reingjerde langs grensa til Sverige. Til sammen har TEV ansvar for vedlikehold av ca. 12 km reingjerde fra Sylmassivet og sørover langs riksgrensen til Skardsfjella.

Nord i Sylan er det reingjerde fra Nordsylen, over Nordre Fiskåa og langs riksgrensen fra Fiskåhøgda nordover gjennom Rangeldalen og videre langs Riksgrensen. Dette omfatter ca 20 km med reingjerder. Länsstyrelsen i Jämtland har ansvaret for gjerdene, men vedlikeholdet gjennomføres i praksis av samebyen.

Nødvendig ettersyn og vedlikehold av reingjerdene tillates.

1.2.d. Ved vedlikehold av eksisterende traktorveg og kjøretraseer må det ikke skje standardheving utover dagens standard. I en forvaltningsplan for Sylan må dagens traseer registreres og beskrives (jf. kap. 4.5 s. 36 "Vegutbygging og parkering"). Ved vedlikehold må det ryddes opp, slik at landskapet ved traseene ikke forringes.

Etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag § 2 er veg i utmark som ikke er opparbeidet for kjøring med bil å anse som utmark. Traktorveger og lignende er dermed å betrakte som utmark, selv om det kan kjøres med for eksempel firehjulsdrevet jeep. For de veger som er traktorveger eller kjørespor må det derfor beskrives hva som kan aksepteres av nyttekjøring.

Bil-/traktorveg fra Sankåvika til Storerikvollen: Samlet strekning ca 5,5 km. Vegen er stengt for allmenn ferdsel med bom ved parkeringsplassen i Sankåvika. Det er en ny bom etter ca 2,5 km, vest for Blåkkåkleppen, ved Storfloin. Vegen videre inn til Storerikvollen ble lagt om i 1993-94, og er bygd som traktoveg. Vegen fra Sankåvika har i dag bilvegstandard på store deler av den 5,5 km lange strekningen. Første del av vegen, langs kraftlinja, brukes av Thomas Angells Stiftelser og av Aune privatallmenning i forbindelse med oppsyn, guiding og nødvendige transportoppdrag. Ved søknad om omleggingen av vegen ble det forutsatt at den nye traseen (ca 3 km) kun skal ha funksjon som traktorveg og kun brukes "til nødvendige transportoppdrag" til setre og turisthytte. I dette ligger det at vegen ikke skal kunne benyttes til persontrafikk. Det må utøves en streng holdning til hvilke transportoppdrag som nødvendiggjør bruk av motorkjøretøy langs vegen. Vegen kan vedlikeholdes som traktorveg for nødvendig tilbringeritjeneste til setre og turisthytte.

Driftsveg langs kraftlinja fra Sankåvika til riksgrensa: Vegen brukes i dag av Statnett for vedlikehold på høgsentlinja. Ved oppgradering av kraftlinja som omsøkt (jf. kap. 4.4) bør bygging og vedlikehold av ny overføringsledning i utgangspunktet foretas ved lufttransport. Driftsvegen bør legges ned og kjørespor i terrenget bør i størst mulig grad repareres. Hvis det fortsatt er behov for å opprettholde driftsvegen, kan den vedlikeholdes som enkelt kjørespor for transport med terrenggående kjøretøy med lavt marktrykk som for eksempel terrengmotorsykel eller beltegående terrengkjøretøy.

Det er også opparbeidet to mindre traktorveger fra Storerikvollen til Esandsjøen. Den ene er adkomst til den gamle båtruta over Esandsjøen/Nesjøen. De to vegene fungerer som adkomstveger ned til sjøen, og kan nyttes til nødvendige transportoppdrag i tilknytning til båtruta og transport som anses som nødvendig i forhold til båtbruk/fiske.

1.2.e. Det går ei kraftlinje gjennom Sylan som krysser de foreslåtte verneområdene i ei linje fra Sankåvika til riksgrensa nord for Bustvola. Det er planer om oppgradering av denne overføringslinja til Sverige, jf. kap. 4.4. s. 36. Drift og vedlikehold av eksisterende linje og nødvendig istandsetting ved akutt utfall skal tillates. Oppgradering/fornyning av kraftanlegg og kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetversnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet anses også som kurant.

7.2.1.3. Forskriftens § 3 punkt 1.3.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. Ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger.
- b. Gjenoppbygging av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- c. Bygging av bruer og klopper, samt omlegging av turstier og etablering og merking av nye turstier.
- d. Riving av bygninger som preger landskapets art eller karakter.
- e. Oppføring av nye bygninger som er nødvendige for jordbruk, husdyrhold og reindrift.
- f. Oppsetting av nødvendig gjerdning i forbindelse med husdyrhold eller reindrift.
- g. Oppsetting og vedlikehold av enkle kaianlegg for båt rute på Esandsjøen / Nesjøen.

Dette punktet omtaler tiltak som krever tillatelse av forvaltningsmyndigheten. At tiltakene er nevnt konkret under dette punktet i verneforskriften betyr at det ut fra dagens situasjon kan gis tillatelse til dokumentert nødvendige tiltak dersom visse vilkår er oppfylt. Ved vurdering av søknader taes det utgangspunkt i formålet med vernet. For de nevnte anleggstypene kan slike vilkår f.eks. være at gjennomføringen ikke kommer i konflikt med naturfaglige eller kulturvern faglige interesser, er landskapsmessig skjemmende eller på annen måte er i strid med formålet med opprettelsen av landskapsvernområdet.

Den framtidige mer detaljerte forvaltningsplanen er forutsatt å gi en rekke avklaringer på hva som kan tillates og ikke under punkt 1.3. Når forvaltningsplanen er på plass, vil derfor forvaltningen av de tema som inngår under 1.3 være mer forutsigbar.

1.3.a. Ved ombygging og utvidelse av bygninger er forholdet til byggeskikk og estetikk viktig. Slike saker må også vurderes ut fra kulturvern hensyn, da deler av bygningsmassen i området er verneverdig.

Tiltak som kan godkjennes er f. eks. å bygge uthus/ vedbu eller utedo for de som mangler det, eller mindre tilbygg til hytta.

1.3.b. I de fleste tilfeller vil **gjenoppføring** av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade være kurant. Denne bestemmelsen er imidlertid tatt med under søkepliktige tiltak for at forvaltningsmyndigheten skal kunne sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene. Dette vilkåret er innarbeidet for at forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming (eksempelvis mht. valg av størrelse, volum, takform/ vinkel, materialer og farger), samt kunne styre plasseringen dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller på annen måte i konflikt

med verneformålet. Fylkeskommunens kulturavdeling bør også ha slike saker til vurdering.

1.3.c. Det kan være aktuelt å tillate bygging av **bruer og klopper** der det vises til et særskilt behov, for eksempel i flomutsatte elver og bekker. Ved gjennomføringen av slike tiltak er materialbruk og konstruksjon viktig, samt landskapsmessig tilpasning. Kloppelegging kan være aktuelt i myr og våtmark som er særlig slitasjeutsatt.

Det kan også være behov for omlegging av stier eller etablering av nye turstier. Dette kan for eksempel være av hensyn til naturmiljøet, for å unngå slitasjesvak mark eller sårbare lokaliteter. I slike tilfeller vil det være en fordel i forhold til vernet at deler av stier omlegges.

1.3.d. Det finnes verneverdige bygninger i området, som ikke uten videre bør rives. For å kunne vurdere bygningers verdi før eventuell **riving**, må riving omsøkes. Det kan også være aktuelt å dokumentere ulike forhold omkring gammel bebyggelse, før tillatelse til riving gis.

1.3.e. I forbindelse med gjenopptagelse av setring eller i andre sammenhenger i tilknytning til gårdsdrift eller reindrift kan det være aktuelt med oppføring av nye bygninger som er nødvendige for tradisjonelle landbruksformål. Dette vil være søknadspliktige tiltak innenfor landskapsvernområdet. F.eks. utleiehytter i forbindelse med jakt/fiske i området er å regne som fritidsboliger, og faller ikke under denne bestemmelsen.

Nye bygninger vil kunne påvirke de verdiene som ligger til grunn for vernet, både ved at det foretas tekniske inngrep og ved den økte ferdselen bruken av bygningene vil kunne medføre. Generelt er det ikke adgang til oppføring av nye bygninger i verneområdene, uten i tilknytning til tradisjonell landbruksdrift. Ved eventuelle søknader må det vurderes om bygningen og framtidig bruk vil ha negativ effekt for verdiene i området. Samtidig må det vurderes om tiltaket kan ha positiv virkning i forhold til muligheten for næringsutvikling i tilknytning til verneområdene.

Nye bygninger

I forbindelse med verneplanprosessen er det framkommet planer/ønsker om nye bygninger i tilknytning til bruken av området som nå foreslås vernet etter naturvernloven (jf. kap. 4.3 "Planlagte / ønskede bygg og anlegg"). Omtrentlig plassering er angitt i figur 6 s. 37. Fylkesmannen vil på bakgrunn av høringsuttalelsene gi sin anbefaling angående nye bygninger når et verneforslag oversendes Direktoratet for naturforvaltning for videre behandling. Forskriften for Sylan vil sette rammer for hvilke bygninger som kan tillates.

Det understrekes at det i denne sammenhengen kun vurderes bygningenes konsekvenser i forhold til naturvernloven og til de verdiene som ligger til grunn for verneforslaget. En eventuell søknad om bygging skal også gies en egen behandling etter plan- og bygningsloven, med Tydal kommune som planmyndighet.

Her følger noen momenter som må vurderes i forhold til nye bygninger i Sylan:

- jaktbu / tilsynsbu sør for Bustvola, Aune privatallmenning: Behov for tilsynsbu p.g.a. stor avstand til veg. Vil bli liggende i et område uten bebyggelse i dag. Vil medføre økt motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og ved transport av proviant/utstyr. Vil kunne bidra til noe økt ferdsel.
- tilsynsbu øst for Esandsjøen, Thomas Angells Stiftelser (plassering ses i sammenheng med ønsket om seterhus for rettighetshavere): Vil bli liggende øst for Esandsjøen, i et botanisk og kvartærgeologisk verdifullt område. Ønsker å bruke bygningen i forbindelse med tilsyn og forvaltning av eiendommen. Vil medføre økt motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og ved transport av proviant/utstyr. Vil bidra til økt ferdsel. Vil gi økt sikkerhet, ved at behovet for båttransport i forbindelse med jakt reduseres.
- seterhus øst for Esandsjøen, rettighetshavere i området (plassering ses i sammenheng med ønsket om tilsynsbu fra TAS): Vil bli liggende øst for Esandsjøen, i et botanisk og kvartærgeologisk verdifullt område. Rettighetshaverne har ikke beitedyr i området. Vil medføre økt motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og ved transport av proviant/utstyr. Vil bidra til økt ferdsel.
- turisthytte: Vil bli liggende øst for Esandsjøen, i et botanisk og kvartærgeologisk verdifullt område. Vil medføre økt motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og ved transport av proviant/utstyr. Vil bidra til økt ferdsel. Vil styrke området som friluftslivsområde. Plassering må vurderes i forhold til turstinettet i Sylan og i forhold til verneverdiene.
- fiskebu ved Esandsjøen: Sees i sammenheng med muligheter for utvikling av reiselivsprodukt. Vil bli liggende nord for Esandsjøen, i et botanisk verdifullt område. Vil kunne bidra til noe økt ferdsel.

Som bemerket vil nye bygninger i landskapsvernområdet kunne ha negativ innvirkning på verneverdiene. For å redusere belastningen på området vil det kunne være nødvendig med en samordning av enkelte av de tiltakene som søkes gjennomført innenfor verneområdet. Det vil si at det gjennom en forvaltningsplan kan vurderes å gi tillatelse til enkelte av bygningene under forutsetning av at de ivaretar flere av de funksjonene som det er framkommet ønsker om gjennom verneprosessen.

1.3.g. Det er i forbindelse med verneprosessen kommet fram at det kan være aktuelt å starte opp båtrote på Nesjøen / Esandsjøen igjen. En slik aktivitet vil kunne bidra til økt ferdsel i området, men vil sannsynligvis ikke få særlige negative konsekvenser for verdiene i landskapsvernområdet. Oppsetting av enkle kaianlegg og enkel tilrettelegging ved anløpstedene vil ikke være i konflikt med formålet med vernet.

7.2.2. Forskriftens § 3 punkt 2, plantelivet

2. Plantelivet

2.1. Beskyttelse av plantelivet

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt. Følgende vegetasjonstyper er fredet mot skade og ødeleggelse unntatt det som følger av tillatt ferdsel eller tiltak i medhold av §§ 3 og 4:

- *kulturbetinga engvegetasjon som flekkmure-sauesvingeleng, soleiehoveng og skogstorkenebb-ballblomeng*
- *rik og intermediær skog-/krattbevokst myr i høyereliggende strøk og ekstremrikmyr i høyereliggende strøk*
- *palsmyr*
- *rike våtnøleier*
- *vegetasjon på ultrabasisisk og tungmetallrik mark*

2.2. Beite

Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter.

2.3. Hogst av ved

Hogst av ved til eget bruk er tillatt etter retningslinjer gitt i forvaltningsplanen. Skånsomt uttak av trevirke til bålbrekking er tillatt.

Ved etableringen av den botaniske naturparken i Sylan "Fredningen av planteliv i Nedalen av 06.07.1917" heter det under punkt 1 at "...voksende planter av ethvert slag ikke maa opprykkes, skades eller borttages." En av intensjonene ved etableringen av Sylan landskapsvernområde er en revisjon av den gamle plantelivsfredningen. For å ivareta de rike botaniske verdiene i Sylan er det ønskelig at plantelivsfredningen videreføres for de artene og vegetasjonstypene som er truede og sårbare. I forskriften er det en oppstilling av de mest truede vegetasjonstypene i Sylan. Samtidig understrekes at store, sammenhengende myrlandskap med stor variasjon er av stor verdi.

2.1 Plantelivsfredning skjer i medhold av naturvernlovens § 13. Her heter det at viltvoksende plantearter eller plantesamfunn som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne, kan fredes i hele landet eller i bestemte områder. En oversikt over de vegetasjonstypene som er truet er opplistet i § 3, pkt 2.1. "Beskyttelse av plantelivet". Plantelivsfredningen omfatter de artene som inngår i de vegetasjonstypene som er listet opp i forskriftens punkt 2.1.

Plantelivet er beskyttet mot skade og ødeleggelse. Dette tilsier at for eksempel terrengkjøring som gir stor skade på vegetasjonen vil være forbudt. Likeså vil omfattende overbeiting som sliter ned og ødelegger vegetasjonen kunne reguleres gjennom en egen forskrift. Plukking av vanlige planter til eget bruk er tillatt.

Innføring av nye plantearter er forbudt. Dette tilsier også at eventuelle innførte plantearter som finnes i

området i dag bør fjernes. Det er viktig å ivareta levende og døde stubber fra gammel gran- og furuskog. Ved hogst kan kun tillates der det er produktive skogareal.

2.2. Flere rettighetshavere har beiterett i Sylan, men kun noen få bruk har beitedyr i området i dag. Området har et potensiale for større utnytting av beiteressursen, først og fremst som sauebeite.

Tradisjonell beitebruk av området er tillatt i verneområdet, og anses som positivt i forhold til å ivareta kulturlandskapet i deler av Sylan. Ved utvidet beitebruk må det unngås slitasje i sårbare områder.

2.3. Hogst av ved til eget bruk er tillatt. Med "eget bruk" menes vanlig privat forbruk til vedfyring, ikke bruk av ved til store fyringsanlegg eller uttak for salg. Turistforeningshyttene Storerikvollen og Nedalshytta har vanlig vis hentet ved fra nærområdene til hyttene, etter avtale med grunneiere. Forbruket er relativt stort, og det vil være naturlig at dette tæes inn som et eget punkt i en forvaltningsplan for Sylan. Et forbruk på dagens nivå oppfattes ikke som problematisk i forhold til verneverdiene i området.

Det gjøres oppmerksom på at motorisert transport av ved krever særskilt dispensasjon.

7.2.3. Forskriftens § 3 punkt 3, dyrelivet

3. Dyrelivet

3.1. Jakt er tillatt etter viltlovens bestemmelser.

3.2. Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskloven.

Jakt og fiske som er i samsvar med viltloven og innlandsfiskeloven og forskrifter gitt i medhold av disse er tillatt, dvs. at bestemmelsene i landskapsvernområdet ikke legger restriksjoner på den tradisjonelle utøvelsen av disse aktivitetene.

Utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer er tillatt etter de regler som gjelder for dette. Innføring av fiskearter som er fremmede for stedet eller innføring av andre ferskvannsorganismer som vil kunne endre naturtilstanden vil ikke være tillatt.

"Tyngre" fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep er forbudt etter § 3 pkt. 1.1., eksempelvis oppdemninger, utgravinger og andre former for biotopforbedrende tiltak. Gjennomføring av slike tiltak vil stride mot det overordnede formålet om å bevare landskapet og økosystemene i mest mulig naturlig og urørt tilstand.

7.2.4. Forskriftens §3, punkt 4, ferdsel

4. Ferdsel

4.1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Ut over dette vises til forvaltningsplanen.

4.3. Sykling, kjøring med hundespenn på barmark og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen.

4.4. Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

4.5. Av hensyn til naturmiljøet og kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av stier og løyper.

4.6. Reglene i punkt 4, Ferdsel, gjelder ikke nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

7.2.4.1. Forskriftens § 3 punkt 4.1.

Retten til fri ferdsel i utmark (*Allemannsretten*) har vært og er en viktig forutsetning for den norske friluftslivstradisjonen. Denne retten skal også tilgodeses i forvaltningen av verneområder. Allemannsretten er nedfelt i friluftsloven, og gjelder innenfor områder vernet etter naturvernloven, herunder i et eventuelt Sylan landskapsvernområde, men med de begrensninger som forskriften gir. Likeledes er det i spesielle tilfeller muligheter til å begrense ferdselen når dette er nødvendig for å bevare naturmiljøet. Dette må vedtas ved en egen forskrift. Loven stiller krav til alle om hensynsfull atferd.

Hovedbestemmelsen er at all ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, er *sporløs ferdsel* et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av verneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom.

7.2.4.2. Forskriftens § 3 punkt 4.2.

Dette punkt i forskriften omhandler **ulike former for organisert bruk av landskapsvernområdet**. I bestemmelsene kreves det at mer omfattende organisert bruk av landskapsvernområdet som kan påvirke verdiene i området må ha en særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, dvs. at det må søkes for slike aktiviteter. Bestemmelsen skal ikke være til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Bakgrunnen for dette forslaget er at organisasjoner, institusjoner, lag, etablissementer m.m. i stadig større omfang utvikler organiserte turer og større arrangementer der naturopplevelse og friluftsliv står sentralt. I motsetning til det tradisjonelle friluftslivet innebærer dette et større antall mennesker på samme sted på samme tid. Det kan f.eks. gjelde organiserte fotturer og rideturer, teltleirer, treningsleirer for hundekjøring, mer spenningsbaserte aktiviteter som krever spesiell kunnskap, utstyr og tilrettelegging som den "vanlige" turvandreren ikke har eller krever.

Særlig av hensyn til "lette og ufarlige" former for organisert bruk er det innledningsvis i punkt 4.2 tatt inn at bestemmelse i denne forskrift ikke er til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og organisasjoner. Dette kan for eksempel gjelde skoleklasser på dagstur eller turer med mindre lokale grupper (under 20-30 deltakere), da en anser sannsynligheten for skade og vesentlig forstyrrelse som svært liten. Det forutsettes likevel at det i slike sammenhenger tas særlige hensyn til viktige verneverdier i Sylan. Det er i og for seg ikke det at en aktivitet er organisert og/eller kommersiell som medfører problemer i forhold til verneinteressene. Men slik virksomhet involverer som regel et større antall mennesker, og det er *besøksvolumet* som ofte er avgjørende i en slik sammenheng.

Jf. punkt 4.3 i vernebestemmelsene for Sylan er en del aktiviteter som terrengsykling, riding og kjøring med hundespann på barmark i utgangspunktet ikke tillatt. Dette er aktiviteter som har større negative konsekvenser enn andre, enten fordi de medfører konsentrert markslitasje eller fordi aktivitetene medfører forstyrrelse i områder som tidligere har vært vanskelig tilgjengelige. Det er i første rekke faren for uheldig markslitasje og forstyrrelser på dyrelivet som gjør at organiserte opplegg og større arrangementer foreslås underlagt en søknadsplikt. Dette vil gi forvaltningsmyndigheten mulighet til å styre eller begrense uønsket aktivitet, samtidig som en slik ordning vil gi en god oversikt over omfanget av planlagt og utført virksomhet. Forvaltningsmyndigheten vil også om nødvendig kunne nekte gjennomføring av større arrangementer.

I den framtidige forvaltningen av verneforskriften vil det kunne oppstå diskusjoner om hvorvidt en aktivitet er å betrakte som organisert eller ikke, og i tilfelle hvor den må sies å være organisert, hvilke problemer gjennomføring av den planlagte aktiviteten vil medføre for verneverdiene i landskapsvernområdet. Eksempler på aktiviteter som etter Fylkesmannens oppfatning kan innvirke negativt på verneverdiene, og dermed krever dispensasjon er idrettsarrangement (eks. større orienteringsløp), jaktprøver og teltleirer, alle eksempler på organiserte tiltak.

Verneforskriftens punkt 4.2. er ikke ment å skulle "ramme" mindre grupperinger som ønsker å gjennomføre en vandring eller utferd, eksempelvis et lag, en forening eller et etablissement med lokal tilknytning som ønsker å besøke et bestemt sted eller gå en spesiell rundtur i landskapsvernområdet. Dette eksemplet og eksemplene nevnt i avsnittet ovenfor kan sies å representere ytterpunktene på en bruksskala fra stor potensiell påvirkningsgrad/stort besøksvolum til minimal negativ påvirkningsmulighet/lite besøksvolum.

Det er i dag stort fokus på mulighetene for **næringsutvikling** i tilknytning til store verneområder. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2003 uttalte Regjeringen bl.a. at det skal legges til rette for økt bærekraftig turistmessig bruk av fjellområdene. Nasjonalparker og andre større verneområder representerer "juvelene" i norsk natur. En forutsetning for økt turistmessig bruk er at verdiene som ligger til grunn for vernet ikke reduseres (st.prp. nr 65 (2002-2003), "Fjellteksten").

Det er muligheter for en turistmessig bruk av områdene i Sylan innenfor rammen av natur- og kulturverdier og verneformål. Enkle tilrettelegningstiltak kan i denne sammenheng også tillates. Snøscootersafari vil ikke være aktuelt å tillate i området, selv om lov om motorferdsel i utmark og vassdrag skulle åpne for det i framtida, da motorferdselen innenfor verneområdene skal reguleres relativt strengt.

En avklaring av hvilke aktiviteter som kan skje uten søknad og hvilke som krever tillatelse må vurderes i en forvaltningsplan for Sylan.

7.2.4.3. Forskriftens § 3 punkt 4.3.

Deler av det foreslåtte verneområdet er relativt slitasjesvakt i forhold til ferdsel, særlig i myr- og våtmarksområdene. Pr. i dag har ikke sykling noen tradisjon i området, men dette er en aktivitet under utvikling også i utmarka. For å demme opp for en mulig økt bruk av sykkel i et område som fra naturens side er sårbart for en slik aktivitet, settes et forbud mot sykling utenfor de veger som er opparbeidet i området.

Organisert bruk av hest kan medføre uheldig slitasje på vegetasjonen og på etablerte stier. Det er derfor behov for å styre denne aktiviteten. I utgangspunktet tillates derfor organisert bruk av hest kun på de etablerte veger i området. På det nåværende tidspunkt er det vanskelig og heller ikke ønskelig å vise til spesielle traseer utenom vegene hvor slik virksomhet kan foregå. Dette vil derfor skje som ledd i konkrete henvendelser om organisert bruk av hest. Etter noen års forvaltningserfaring kan dette behandles mer planmessig i forhold til traseer og tidsrom i en endelig forvaltningsplan hvis dette er formålstjenlig.

Det drives i dag organisert aktivitet med rideturer i Sylan. Slik denne virksomheten er organisert og med det omfang det drives i dag, synes det ikke som om virksomheten medfører uheldig slitasje innenfor det foreslåtte verneområdet. En videreføring av driften kan anbefales. Det er ønskelig at omfang og lokalisering vurderes i forbindelse med en endelig forvaltningsplan. Hvis vern av Sylan vedtas, må videre bruk av Sylan for organiserte rideturer omsøkes.

Bruk av hest i forbindelse med gjeting og kløving i privat regi (uorganisert) er tillatt. Organiserte turer med hundespann må omsøkes etter pkt. 4.2.

7.2.4.4. Forskriftens § 3 punkt 4.4.

Bestemmelsen gir Direktoratet for naturforvaltning anledning til å forby ferdseideler av landskapsvernområdet når dette anses nødvendig av hensyn til bl.a. plante- og dyrelivet. Hovedretningslinjen vil være at regulering av den allmenne ferdsel må gjøres i minst mulig grad, og utelukkende i den hensikt å sikre at særlig verdifulle naturkvaliteter ikke ødelegges eller forringes. Hjemmelen som er gitt i naturvernlovens § 22, første ledd, viser til at dette kun kan skje når ferdseiden har en negativ påvirkning på konkrete naturverminteresser. Som eksempler på slik problematisk ferdsel kan være aktivitet og ferdsel i nærheten av hekkeplasser for truede eller sårbare fuglearter. Det kan også være aktuelt å regulere nye former for friluftslivsutøvelse som up-ski, paraglider m.m.

Vi anser ikke at det er nødvendig å foreta en slik regulering ut fra dagens ferdsel i området. Denne bestemmelsen må derfor betraktes som en "nødbestemmelse" om den framtidige ferdsel skulle vise seg å ha uheldige effekter i forhold til sårbare elementer i naturen.

7.2.5. Forskriftens § 3 punkt 5, motorferdsel

5. Motorferdsel

5.1. Forbud mot motorferdsel

Motorferdsel er forbudt på land og i vatn, herunder start og landing med luftfartøy.

5.2. Bestemmelsen i punkt 5.1 er ikke til hinder for:

- Motorferdsel ved militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, rednings-, brannvern-, eller oppsyns virksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.*
- Uttransport av felt elg og hjort ved bruk av lett beltegående terrengkjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget.*
- Motorferdsel på bilveg fra Sankåvika til bom før Storerikvollen for rettighetshavere i området i forbindelse med nødvendig transport av varer og utstyr og transport som er nødvendig i forbindelse med drift av turistanlegg.*
- Bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med reindrift og vedlikehold av reingjerder i samsvar med forvaltningsplan.*
- Bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med snømålinger.*
- Motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på kraftlinjer og kraftanlegg. Det skal i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.*

5.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Motorferdsel i forbindelse med husdyrhold*
- Nødvendig barmarkskjøring og bruk av helikopter i reindrift.*
- Bruk av beltekjøretøy på vinterføre for transport av utstyr og varer til hytter, buer og setre.*
- Transport som er nødvendig i forbindelse med drift av turistanlegg.*
- Motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold og oppgradering/fornyning av eksisterende kraftanlegg.*
- Øvingsvirksomhet knyttet til formål nevnt i pkt. 5.2.a.*

Hovedregelen er at all motorisert ferdsel til lands og til vanns i verneområdene er forbudt. Kapittel 4.5., med kartskisse s. 39, viser bilveger og parkeringsplasser i tilknytning til de foreslåtte verneområdene. Ingen av veiene i landskapsvernområdet er åpne for fri kjøring med bil.

Problemstillinger knyttet til motorferdsel kan være en utfordring i mange store verneområder. Med motorisert ferdsel menes kjøring med traktor, (terreng)bil, (terreng)motorsykkel, snøscooter, vannscooter, motorbåt, fly og helikopter, modellfly og modellbåter.

Stillhet og fravær av motordur og motoriserte kjøretøy er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Motorisert ferdsel utgjør et støyforurensningsproblem, og står i motsetning til opplevelsen av naturens egne lyder. Kjøring på barmark kan dessuten gi terrengskader som det kan ta lang tid å lege. Det er derfor et overordnet mål å holde omfanget av motorisert ferdsel i verneområder på et absolutt minimum og begrense denne til det strengt nødvendige. Det er derfor naturlig at forvaltningsmyndigheten legger opp til en strengere forvaltningspraksis for motorferdsel i verneområder enn det lov om motorferdsel i utmark og vassdrag gjør. Forslaget til bestemmelser under § 3 punkt 5 i forskriften for Sylan landskapsvernområde må ses i lys av disse overordnede retningslinjene.

7.2.5.1. Forskriftens § 3 punkt 5.1.

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag gjelder i tillegg til disse bestemmelsene. Det kan være tilfeller hvor det også må innhentes tillatelse etter lov om motorferdsel, i tillegg til en tillatelse etter verneforskriften.

Verneforskriften endrer ikke grunneiers rett til å nekte / regulere motorferdsel på egen grunn.

7.2.5.2. Forskriftens § 3 punkt 5.2.

I dette punktet presiseres en del former for motorferdsel som hovedbestemmelsen referert foran ikke er til hinder for, dvs. at kjøringen kan gjennomføres uten at det må gis melding til eller gis tillatelse fra forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet.

Lov om motorferdsel gjelder i tillegg til disse bestemmelsene. Verneforskriftene endrer ikke grunneiers rett til å nekte/regulere motorferdsel på egen grunn.

5.2.a. Her slås det fast at motorisert ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsyns- og forvaltningstjeneste er tillatt.

Det er her viktig å merke seg:

- Forsvarets ordinære øvingsvirksomhet er *ikke* å betrakte som «militær operativ virksomhet».
- Med oppsynsvirksomhet menes organisert oppsyn med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi går ikke inn under denne bestemmelsen.
- Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste krever tillatelse etter punkt 5.3.e.

Når det gjelder øvelses- og utdanningsvirksomhet skal dette fortrinnsvis skje utenfor verneområdene, men det kan i spesielle tilfeller gies tillatelse, f. eks. til trening/kjentmannskjøring i området.

5.2.b. Her slås det fast at felt elg og hjort kan tas ut med lett beltegående terrengkjøretøy som er skånsom mot markoverflata, det vil si elgtrekk eller lignende som ikke setter varige spor i terrenget.

5.2.c. Omhandler motorferdsel langs vegene i landskapsvernområdet og rammende for denne gis under. Det vil si at annen kjøring enn den som nevnes under er forbudt. Dette må ses på bakgrunn av at det er ønskelig å begrense motorferdselen i landskapsvernområdet til det som må betraktes som nyttekjøring.

Etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag § 2 er veg i utmark som ikke er opparbeidet for kjøring med bil å anse som utmark. Traktorveger og lignende er dermed å betrakte som utmark, selv om de kan kjøres med for eksempel firehjulsdrevet jeep. For de veger som er definert som traktorveger eller kjørespor må vi derfor definere hva som kan aksepteres av nyttekjøring langs dem. For nærmere konkretisering av og diskusjon om de enkelte vegtraseene vises til punkt 7.2.1.2 *Forskriftens § 3 punkt 1.2.d.* og til kapittel 4.5 "Vegutbygging og parkering".

5.2.d. Det legges i verneforslaget ikke noen begrensninger på bruk av snøscooter i reindrifta. Dette reguleres derfor av reindriftsloven. Med kjøring i reindrift menes kun kjøring som er nødvendig for selve reindriften.

TEV har ansvar for vedlikehold av reingjerder sør i Sylan, Länsstyrelsen i Jämtland har ansvaret fra Nordsylen og nordover langs riksgrensen. Utkjøring av materiell skjer på vinterføre. Behovet for vedlikehold og rutiner for gjennomføring beskrives i en forvaltningsplan for Sylan.

5.2.e. TEV har behov for snødybdemålinger i området i forhold til å bregne kraftsituasjonen. Bruk av snøscooter i forbindelse med snømålinger anses som kurant. Det bemerkes at det må taes hensyn til viltet i området ved kjøring til de ulike formålene.

7.2.5.3. Forskriftens § 3 punkt 5.3.

Dette punktet omfatter nødvendig motorisert ferdsel som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til dersom visse vilkår er oppfylt. I motsetning til kjøring nevnt under punkt 5.2. må tillatelse her på forhånd være gitt av forvaltningsmyndigheten. Dette forutsetter at søknader sendes forvaltningsmyndigheten.

5.3.a. I forbindelse med slipp og sankning av bufe kan det være behov for motorisert transport også utenfor veg. Av hensyn til faren for terrengslitasje må slik transport omsøkes, slik at det kan gis rammer for transporten som reduserer faren for uheldig terrengslitasje. Dette tilsier at det kan settes vilkår knyttet til type kjøretøy og til kjøretrase.

Denne bestemmelsen vil også gjelde utkjøring av saltsteiner for bufe. Tillatelse til kjøring til dette formålet kan påregnes gitt når det legges vekt på å begrense antall kjøreturer, og at den utføres etter samordnede planer, f.eks. for å dekke utkjøringsbehovet for hele sausankelag. Det kan for dette formålet være naturlig å benytte flerårige tillatelser.

5.3.b. Av hensyn til faren for terrengslitasje er det ønskelig at også barmarkskjøring i reindrifta har et så lite omfang som mulig. For å kunne styre denne aktiviteten i tid og rom er slik barmarkskjøring derfor søkepliktig. Dersom reinbeitedistriktet har gode planer som gir rammer for barmarkskjøringen, kan de være grunnlag for å gi tillatelse til nødvendig kjøring.

Start og landing med helikopter er svært forstyrrende for både vilt og friluftsliv. Bruk av helikopter anses imidlertid av og til som nødvendig i reindrifta og vi gir derfor åpning for det i landskapsvernområdet. Det er behov for å kunne styre denne aktiviteten slik at den blir minst mulig.

5.3.c. Det heter her at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig transport for transport av utstyr og varer til hytter, buer og setre. Denne bestemmelsen gjelder for de transportformål som ikke er knyttet til vegene i området, jf. kap. 4.5. I og med at det ikke er vinterbrøytta veger i området vil denne bestemmelsen omfatte all transport til bygninger på vinterføre. Det vil kunne være aktuelt å gi flerårige tillatelser, gjeldende i f.eks. 3 eller 5 år, for årvisse transportbehov.

Der hvor det finnes leiekjøringsordninger, kan det være aktuelt å henvise til disse når dette er hensiktsmessig.

5.3.d. Dette er i samsvar med motorferdsellovens forskrift om nødvendig transport av varer og utstyr i forbindelse med drift av turistanlegg. I Sylan gjelder dette turistforeningens hytter og eventuelt andre overnattingsvirksomheter.

7.2.6. Forskriftens § 3 punkt 6, forurensning

6. Forurensning

6.1. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

6.2. Avfall skal tas med ut av området.

6.3. Unødvendig støy er forbudt.

Det er viktig å tilstrebe å holde landskapsvernområdet mest mulig fri for søppel og avfall. Bestemmelsen understreker at besøkende skal ta med søppel og avfall ut igjen i stedet for å brenne eller gjemme det bort. Forbudet mot bruk av kjemiske midler innebærer bl.a. at kalking er forbudt. Forøvrig er det viktig å understreke at forurensningsloven også gjelder innenfor landskapsvernområdet.

7.3 FORVALTNING – FORSKRIFTENS § 4 TIL § 8

7.3.1. Forvaltning av landskapsvernområdet

Det er knyttet viktige nasjonale verdier til de større verneområdene. Naturen i disse områdene er en del av vår nasjonal arv, og representerer på mange måter det mest verdifulle i norsk natur. Forvaltningen av Sylan landskapsvernområde med tilliggende naturreservat må skje helhetlig og i sammenheng med nærliggende områder utenfor Tydal kommunes grenser.

Ansvar for forvaltning av verneforskriftene blir tillagt forvaltningsmyndigheten. Den rettslige kompetansen til forvaltningsmyndigheten blir fastlagt gjennom vernevedtaket/verneforskriftene.

Forvaltningsmyndigheten vil i første rekke ha myndighet til å dispensere fra ulike forbud i verneforskriftene og utarbeide forslag til retningslinjer for forvaltning, skjøtsel m.v. gjennom en forvaltningsplan. Øvrige arbeidsoppgaver vil være knyttet til administrasjon, budsjett, generell veiledning, informasjon, oppfølging av brudd på verneforskriften, kontakt med grunneiere og brukere av verneområdet.

Hovedutfordringen ved valg av forvaltningsmodell er å finne løsninger som både kan imøtekomme lokale ønsker om medvirkning i forvaltningen og som samtidig sikrer en utvikling som ivaretar formålet med opprettelsen av verneområdet i tråd med gjeldende forvaltning. Direktoratet for naturforvaltning er i dag delegert myndigheten til å fastsette hvem som skal forvalte verneområder etter naturvernloven.

Fylkesmannen har tradisjonelt vært tillagt forvaltningsmyndigheten for verneområder i Norge. Nå er det imidlertid gitt mulighet for kommunene om å overta forvaltningsansvaret for landskapsvernområder og naturreservater, men ikke nasjonalparker. Det vil si at Tydal kommune har anledning til å søke om forvaltningsmyndigheten i Sylan.

7.3.2. Forskriftens § 4, generelle dispensasjonsbestemmelser

§ 4 GENERELLE

DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon fra bestemmelsene i denne forskrift når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

Forvaltningsmyndigheten kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra vernereglene. Dette kan gjelde tiltak som ikke er nevnt spesielt i de andre unntaksbestemmelsene og som ikke strider mot formålet med vernet.

Bestemmelsen gjelder i første rekke bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker sammenholdt med verneinteressene.

Denne dispensasjonsbestemmelsen kan ikke anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtak. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Spesielle eller særlige tilfeller må fremstå som noe annet enn "vanlige" behov.

Et vilkår for å bruke denne bestemmelsen er at tiltaket ikke strider mot formålet med vernet, evt. legger grunnlaget for en utvikling som på sikt kan skade verneinteressene. Det er derfor normalt utelukket å gi dispensasjon etter denne bestemmelsen for oppføring av nye private hytter eller andre tiltak som kan forringe eller ødelegge verneverdier.

7.3.3. Forskriftens § 5, forvaltningsplan

§ 5 FORVALTNINGSPLAN

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

Dette høringsforslaget inneholder vurderinger og forslag til løsninger på mange forvaltningstema som må bearbeides videre om området blir vernet. Det vil derfor bli utarbeidet en mer konkret forvaltningsplan for landskapsvernområdet etter eventuelt vedtak om vern. Forvaltningsplanen vil bli jevnlig revidert. Arbeidet med forvaltningsplanen vil bli gjort i nært samarbeid med lokale myndigheter og interesser og et forslag til en forvaltningsplan skal til høring blant berørte parter.

Som en del av en framtidig forvaltningsplan kan det være aktuelt at det utarbeides en egen **skjøtselsplan** for kulturlandskapet i Sankådalen og nærområdene til turistforeningshyttene Storerikvollen og Nedalshytta.

7.3.4. Forskriftens § 6, skjøtsel

§ 6 SKJØTSEL

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet.

7.3.5. Forskriftens § 8, rådgivende utvalg

§ 8 RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet. I enkelte større verneområder er det en forsøksordning

med lokal forvaltning. Ved etablering av nye verneområder er det viktig at lokalsamfunnet trekkes mer aktivt med i forvaltningen enn det som har vært vanlig til nå. Opprettelse av rådgivende kontaktutvalg vil være et av flere tiltak i denne retning. Åpenhet og direkte kontakt med brukere, grunneiere og lokalsamfunn vil være en viktig arbeidsmetode i forvaltningen.

På denne bakgrunnen foreslår forvaltningsmyndigheten at det opprettes et rådgivende utvalg for landskapsvernområdet så raskt som mulig etter et vernevedtak.

Sammensetning, oppnevning, rolle og arbeidsoppgaver for et slikt utvalg vil kreve nøye planlegging og drøftinger i etterkant av et eventuelt vernevedtak.

Dersom det blir vedtatt å opprette et rådgivende utvalg, vil Fylkesmannen foreslå at følgende prinsipper legges til grunn:

- Utvalget bør ha en rådgivende funksjon overfor forvaltningsmyndighet i forvaltningsspørsmål, dvs. ikke være tillagt beslutningsmyndighet.
- Utvalget bør ha representasjon fra kommunen, der kommunestyret oppnevner representantene. Reinbeitedistriktet bør ha en representant i utvalget. Det kan også vurderes deltakelse fra andre lokale organisasjoner og fra grunneiere.
- Forvaltningsmyndighet bør være representert på møter i kontaktutvalget.
- Utvalgets viktigste oppgave bør være å komme med råd, utforme prinsipper og gi anbefalinger til forvaltningsmyndighet på generelt grunnlag for praktiseringen av de enkelte bestemmelser i forskriften, samt bidra aktivt i den løpende rapportering og evaluering av forvaltningsarbeidet.
- Det synes ikke å være hensiktsmessig at utvalget tar stilling til konkrete enkeltsaker som forvaltningsmyndighet får til behandling. Imidlertid bør det være mulig for at utvalget unntaksvis kan drøfte enkeltsaker, enten ved at utvalget på eget initiativ tar opp en sak til vurdering og kommer med råd, eller ved at forvaltningsmyndigheten ber om utvalgets oppfatninger og synspunkter på prinsipielt viktige saker.
- Forvaltningsmyndighet bør ha ansvaret for at utvalget blir etablert og gitt et mandat.
- Utvalget bør møtes minst én gang i året og evaluere forvaltningspraksis på grunnlag av årsmeldinger og gjennomgang av prinsipielt viktige enkeltsaker fra forvaltningsmyndighet, fra Statens naturoppsyn og fra andre som deltar i den daglige forvaltning, oppsyn og veiledning.
- Forvaltningsmyndighet bør ha ansvaret for sekretariatsfunksjonen til utvalget.

7.3.6. Forskriftens § 9, ikraftttredelse

§ 9 IKRAFTTREDELSE

Denne forskrift trer i kraft straks. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift vedtatt ved kgl.res. av 6. juli 1917 om botanisk fredning av eiendommene Nedalen gnr. 189, bnr. 3 og gnr. 190 bnr. 6 og del av Østby gnr. 180 bnr. 1 i Tydal kommune, Sør-Trøndelag.

Med den avgrensning og verneform som foreslås vil de arealer som var fredet ved plantelivsfredningen i 1917 få en ny vernestatus.

Den verneform som er foreslått vil gi et tilstrekkelig vern av plantelivet i området.

Plantefredningen fra 1917 bygger på en lov som er endret flere ganger siden verneområdet ble opprettet. Samtidig som et nytt verneområde opprettes, må derfor plantefredningen fra 1917 oppheves.

Dette var også forutsetningen fra Stortinget i 1968 da det ble gitt konsesjon for bygging av Nesjø dam.

8. KOMMENTARER TIL FORSLAGET TIL FORSKRIFT FOR SANKKJØLEN NATURRESERVAT

Naturreservat er den strengeste verneformen i naturvernloven, og kan ha bestemmelser som regulerer ulike forhold utover det som kringkjøres i landskapsvernområde. Det er særlig dyre- og plantelivet som kan reguleres mer detaljert i et reservat. For eksempel kan jakta reguleres og det er en fredning av plantelivet, herunder også forbud mot hogst. Motorferdsel reguleres også normalt strengere i et naturreservat enn i et landskapsvernområde.

Også for naturreservater gjelder at en ikke skal gjøre bestemmelsene strengere enn det de ulike verneinteressene tilsier og en skal innenfor denne ramme forsøke å imøtekomme ulike brukerinteresser. Her følger kommentarer til de foreslåtte bestemmelsene i det foreslåtte reservatet i området.

8.1 FORMÅLSPARAGRAF – FORSKRIFTENS § 2

§ 2

Formålet med fredningen er å bevare et stort og intakt kjølområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Kombinasjonen av store sammenhengende myrområder med stor botanisk variasjon gir Sankkjølen høy botanisk verdi. Området er viktig for en rekke våtmarksfugler, og det er rike kvartærgeologiske avsetninger i området. Sankkjølen er urørt av større tekniske inngrep og har særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde.

Ordlyden i formålsparagrafen må ses i sammenheng med naturvernlovens § 8 om naturreservater, som lyder:

"Område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende."

Formålsparagrafen er et forsøk på å gjenspeile de sentrale verneverdiene i området og dermed hovedmotivene bak verneforslaget. Det knyttes her noen kommentarer til formuleringene som er benyttet i høringsdokumentet:

I Sankkjølen naturreservat er hovedvekten lagt på å ivareta det sammenhengende myrlandskapet nord for Esandsjøen og innover til Rangeldalen. Ved Sandtjønna og i Rangeldalen ligger våtmarksområder av stor ornitologisk interesse. Ved Sandtjønna finnes store kvartærgeologiske avsetninger som tidligere er vurdert i forbindelse med verneplan for kvartærgeologi. Rangeldalen har store vernekvaliteter knyttet til både botanikk og zoologi, og det er etablert et naturreservat i Rangeldalen nord for fylkesgrensa til Nord-Trøndelag for å ivareta det store og intakte fjellmyrlandskapet.

8.2 VERNEBESTEMMELSER – FORSKRIFTENS § 3

§ 3

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse.

Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.

2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vann er forbudt.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker og lignende, opplag av båter, framføring av lufiledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.

4. Bålbrenning er forbudt.

5. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangement eller andre større arrangement er forbudt.

6. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.

8.2.1. Forskriftens § 3 punkt 1, vegetasjon

For naturreservatet heter at vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse og at det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra naturreservatet. Dette innebærer en totalfredning av vegetasjonen som bl.a. innebærer at all plukking av planter er forbudt i naturreservatet.

8.2.2. Forskriftens § 3, punkt 2, dyrelivet

I utgangspunktet er alt dyreliv i naturreservatet totalfredet, også mot jakt og fiske. Denne bestemmelsen gjelder alle virveldyr i reservatet, det vil si fisk, amfibier, krypdyr, fugler og pattedyr. Hvilke åpninger som gjøres for jakt og fiske framgår av § 4, punkt 3.

8.2.3. Forskriftens § 3, punkt 3, forbud mot tekniske inngrep

Denne bestemmelsen har omtrent samme oppbygging som § 3, punkt 1.1 i landskapsvernområdet, men er strengere. I landskapsvernområdet er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller

karakter forbudt, mens i reservatet er alle nye tekniske inngrep i praksis forbudt, uavhengig av effekten på landskapets art eller karakter. Jf. dog de åpninger som er i §§ 4 og 5.

8.2.4. Forskriftens § 3, punkt 4, forbud mot motorferdsel

Det er i utgangspunktet et forbud mot all motorisert ferdsel i naturreservatet, men § 4 og 5 gir en del åpninger for nærmere definert nyttekjøring. Dette tilsier at motorferdsel i naturreservatet normalt håndteres vesentlig strengere enn etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag.

8.3 FORSKRIFTENS § 4, HVA BESTEMMELSENE IKKE ER TIL HINDER FOR

§ 4

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten..
2. Sanking av bær og matsopp.
3. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven.
4. Jakt etter villlovens bestemmelser, unntatt jakt på ender, vadefugl og måker som er forbudt.
5. Vanlig friluftsbredning av virke til bål, pølsepinner og lignende.
6. Vedlikehold av bygg og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
7. Tradisjonell beiting.
8. Bruk av snøscooter i reindrifta.
9. Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til forvaltningsmyndigheten før kjøring finner sted.
10. Bruk av lett terrengkjørende beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, for å frakte ut felt elg og hjort.
11. Vedlikehold av eksisterende merkede turistløyper.

I forskriftens § 4 er det angitt hvilke aktiviteter som bestemmelsene i § 3 ikke er til hinder for. Disse åpninger er gitt for aktiviteter som enten er av en slik samfunnsnytte at de ikke bør forbys i naturreservatet, eller som ikke anses å innvirke nevneverdig negativt på formålet med vernet.

8.3.1. Forskriftens § 4, punkt 3, jakt og fiske.

Fisket i naturreservatet skal skje i samsvar med lov om laksefisk og innlandsfisk.

I Sankkjølen naturreservat er det et viktig formål å ta vare på et rikt fugleliv. Det som er særegent her er det rike fuglelivet knyttet til vann og våtmarker. Det er tatt inn at jakt er tillatt, unntatt jakt på våtmarksfugl. Dette tilsier at alle jaktbare arter av ender, måkefugler og vadere er fredet hele året i naturreservatet.

8.3.2. Forskriftens § 4, punkt 4, vedlikehold av bygg og anlegg

Bygg som finnes i reservatet på vernetidspunktet kan vedlikeholdes slik at dagens standard opprettholdes. Ei samisk tilsynsbu mellom Sandtjønna og Bustvola er enestekjentebygning innenfor det foreslåtte naturreservatet i dag.

Nødvendig vedlikehold av eksisterende bygninger anses som kurant.

8.3.3. Andre forhold under forskriftenes § 4

Bestemmelsene er ikke til hinder for tradisjonell beiting. Med dette menes vanlig utmarksbeiting med storfe, sau og tamrein.

Eventuelt eksisterende gjerder knyttet til denne virksomheten kan også vedlikeholdes. Det er ikke ønskelig med nye gjerder i reservatet og heller ikke andre tekniske inngrep knyttet til beitebruk.

Kjøring i forbindelse med uttransport av sjuke/skadede dyr kan være aktuelt og skal bare skje når det av dyrevernmessige hensyn er helt nødvendig. Det må brukes kjøretøy som ikke medfører fare for vesentlig terrengskade, noe som normalt utelukker bruk av traktor, unntatt langs eksisterende traktorveger eller kjørespor. Lettere beltekjøretøy eller bred-dekket terrengmotorsykel e.l. med lavt marktrykk skal brukes.

For uttransport av felt storvilt gjelder reglene for landskapsvernområdet, som medfører at både elgtrekk, terrengmotorsykel og traktor kan brukes.

Vedlikehold av eksisterende merkede turstier anses som kurant. I Sylan er det helårsmerking av enkelte turstier.

8.4 FORSKRIFTENS § 5, HVA SOM KAN TILLATES ETTER SØKNAD

§ 5

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Transport av utstyr, materialer m.v. i forbindelse med vedlikeholdsarbeid på bygg og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
2. Barmarkskjøring og bruk av helikopter i reindrift.
3. Vedhogst til eksisterende tilsynsbu i området.
4. Rydding av vegetasjon ved bu og langs mye brukte stier.
5. Etablering og merking av nye turstier, samt omlegging av turstier.
6. Nødvendig transport med beltekjøretøy på snødekt mark til tilsynsbuer i området.

8.4.1. Forskriftenes § 5 punkt 1, nødvendig motorferdsel

Det kan oppstå særskilte behov for motorisert ferdsel knyttet til vedlikehold av bygg i naturreservatet, som det etter søknad kan gis tillatelse til. Her vil det bli lagt vekt på at transporten må skje på en slik måte at varige spor i marka unngås og at det for øvrig blir tatt hensyn til naturmiljøet.

Det kan også være behov for transport knyttet til tradisjonell beiting, utover bruk av snøscooter i reindrifta. Dette kan for eksempel være behov for utkjøring av gjerdematerialer. Også her vil det bli lagt vekt på at kjøringen ikke må gi varige spor i marka og at det tas tilbørlig hensyn til naturmiljøet for øvrig. Det kan være aktuelt å benytte flerårige tillatelser.

8.4.2. Forskriftens § 5 punkt 2, Barmarkskjøring og bruk av helikopter i reindrift

Av hensyn til faren for terrengslitasje er det ønskelig at også barmarkskjøring i reindrifta har et så lite omfang som mulig. For å kunne styre denne aktiviteten i tid og rom er slik barmarkskjøring derfor søkepliktig. Dersom reinbeitedistriktet har gode planer som gir rammer for barmarkskjøringen, kan dette også samtidig være en ramme som kan gjelde i naturreservatet. Det kan være aktuelt å benytte flerårige tillatelser slik at dette er forutsigbart for dem det angår.

Lavtflyging med helikopter er svært forstyrrende for både vilt og friluftsliv. Bruk av helikopter anses imidlertid av og til som nødvendig i reindrifta og vi gir derfor åpning for det i landskapsvernområdet. Det er behov for å kunne styre denne aktiviteten slik at den blir minst mulig.

8.4.3. Forskriftens § 5 punkt 3, vedhogst til eksisterende tilsynsbu i reservatet

Der det er aktuelt, kan det gis tillatelse til vedhogst til eksisterende tilsynsbu i reservatet i form av plukkhogst i nærheten av bua, eller på en slik måte at et område omkring hytta holdes åpent.

8.4.4. Forskriftens § 5 punkt 4, rydding av vegetasjon

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til rydding av vegetasjon ved tilsynsbu, samt langs eksisterende stier. Dette gjør det mulig å gjennomføre rydding av skog og kratt for å holde et nærområde til bygninger og stier åpent. Det kan her være aktuelt å sette vilkår i forhold til hvordan slik rydding skal skje, for eksempel kan det være aktuelt å kreve en viss grad av gjensetting på visse arealer og å angi nærmere hvilket areal som skal kunne ryddes.

8.4.5. Forskriftens § 5 punkt 5, etablering og merking av nye turstier

Det kan være aktuelt å vurdere omlegging av turstier gjennom naturreservatet. Intensjonen er at den samme praksisen skal gjelde her som i landskapsvernområdet, jf. bestemmelsenes § 3 punkt 1.3.c.

8.4.6. Forskriftens § 5 punkt 6, transport til bygninger

Det ligger ei samisk tilsynsbu innenfor grensene av naturreservatet. Det er i tillegg ønske fra Aune privatallmenning om oppsetting av jakt-/tilsynsbu sør for Bustvola, i foreslåtte landskapsvernområde. Behovet for ny bu vil bli vurdert i forbindelse med det endelige verneforslaget. Eventuell transport til denne bua vil måtte krysse grensene for naturreservatet. Nødvendig transport i forbindelse med vedlikehold og frakt av utstyr gjennom området anses som kurant.

8.4.7. Forskriftens § 6 - § 10

§ 6

Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdsele i hele eller deler av reservatet.

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i andre særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmereretningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift.

§ 10

Denne forskrift trer i kraft straks. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift vedtatt ved kgl.res. av 6. juli 1917 om botanisk fredning av eiendommene Nedalen gnr. 189, bnr. 3 og gnr. 190 bnr. 6 og del av Østby gnr. 180 bnr. 1 i Tydal kommune, Sør-Trøndelag.

9 OPPSYN

Stortingsmelding nr. 62 (1991-92), "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge", slår fast at det skal etableres et velkvalifisert feltapparat i nasjonalparker og andre større verneområder.

Ot. Prp. Nr 30 (1995-96) signaliserte behov for sterkere styring og koordinering av oppsynsvirksomheten, og fokuserte blant annet på at oppsynet i nasjonalparker og store verneområder bør være heltidsansatt personell med høy kompetanse. Lov om statlig naturoppsyn vedtatt i 1996 åpnet for etablering av Statens naturoppsyn (SNO) fra 1997. SNO ble gitt hovedansvaret for oppsynoppgaver av nasjonal karakter, bl.a. oppsynet i nasjonalparker.

SNO har det overordnede ansvaret for statlig naturoppsyn i alle verneområder, og er tillagt myndighet etter naturvernloven, viltloven, friluftsløven, motorferdselloven, laks- og innlandsfiskloven, kulturminneloven og deler av forurensningsloven. Det statlige naturoppsynet skal arbeide med forebygging av miljøkriminalitet, tilsyns- og kontrolloppgaver, informasjon og veiledning, og kan drive med skjøtsel, registrering og dokumentasjon.

Hovedoppgavene for et framtidig statlig naturoppsyn i området kan skisseres som følger:

- Holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området.
- Holde tilsyn/oversikt over status for natur- og kulturverdiene i området, med spesiell vekt på sårbare og truede arter.
- Rettledning og informasjon til brukere/besøkende.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriften og annet regelverk.
- Føre tilsyn og utføre eventuell skjøtsel og vedlikehold i verneområdet, herunder informasjons- og oppmerkingsmateriell.

Oppsynsbehovet i et eventuelt Sylan landskapsvernområde er ikke endelig vurdert, men bør sees i sammenheng med at det er foreslått opprettet en egen SNO-stilling i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Der det er naturlig vil det legges vekt på å få til et godt samarbeid med eksisterende lokalt oppsyn for å sikre god lokal forankring og gode samarbeidsrelasjoner. Erfaringsmessig vil SNO kjøpe tjenester av lokale oppsynsordninger eller engasjere lokalt personell, der dette er aktuelt.

*Store, sammenhengende myrlandskap med stor variasjon gir områdene nord for Esandsjøen høy botanisk verdi.
Foto: Terje Domaas.*

LITTERATUR

Direktoratet for naturforvaltning. 1999. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. DN-rapport 1999-3: 1-162.

Direktoratet for naturforvaltning og Statens kartverk. 1998. Inngrepsfrie naturområder i Tydal kommune. Kart. Statens Kartverk, Aust Agder.

Frisén, R., Grundsten, C., Löfgren, R. & Rasmusson, G. 1989. Nationalparksplan för Sverige. Naturvårdsverket, Stockholm. 126 s.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. 2003. Naturfaglig statusrapport for Sylan. Rapport 3-2003. 48 s.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. 2003. Ornitologiske registreringer i det foreslåtte verneområdet i Sylan, Tydal kommune. Rapport 4-2003. 20 s.

Grenne, T. & Sveian, H. 2003. Berggrunnsgeologi, kvartærgeologi og mineralressurser i den planlagte nasjonalparken for Sylan og Hyllingsdalen. Norges geologiske undersøkelse. NGU-rapport 2003.034.

Kommunal- og arbeidsdepartementet. 1968. Tilråding om unntak fra fredningen av den botaniske naturparken i Nedalen og Sylane. Kommunal- og arbeidsdepartementet. 2 s.

Miljøverndepartementet, St. meld. Nr. 62 (1991-92). 1992. Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge.

Moen, A. 1983a. Myrundersøkelser i Sør-Trøndelag og Hedmark i forbindelse med den norske myrreservatplanen. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Bot. Ser. 1983-4: 1-138.

Moen, A. 1983b. Myrundersøkelser i Nord-Trøndelag i forbindelse med den norske myrreservatplanen. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Bot. Ser. 1983-1: 1-160.

Moen, A. og Lyngstad, A. 2003. Botaniske verdier i Sylan. NTNU, Vitenskapsmuseet, Rapport botanisk serie 2003-5. 40 s.

Myklebust, M. 1996. Truede arter i Sør-Trøndelag. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen rapport 1996-4: 1-136

Nord-Varhaug, O. 1985. Sylane. En historisk og naturvernmessig vurdering av Esand-Sylane-Nedalsområdet. Forslag til opprettelse av et kombinert naturreservat og landskapsvernområde. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen rapport 1985-2: 1-23, 2 kart.

Norges Offentlige Utredninger. 1986. Ny landsplan for nasjonalparker Miljøverndepartementet. NOU 1986, 13: 1-103.

Sametinget. 2004. Samiske kulturminner og kulturlandskap innafor Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder. 20 s.

Sør-Trøndelag fylkeskommune. 2003. Kulturminner i Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder. 34 s.

Tydal kommune. 2003. Brukerrapport Sylan. 26 s.

Brev fra grunneierrepresentanter i referansegruppen for Sylan, tatt med som vedlegg etter ønske fra referansegruppen.

Sylen landskapsvernområde – Thomas Angells Stiftelsers (T.A.S) og østbybrukernes holdning til konsekvenser av fylkesmannens forslag til avgrensning

For T.A.S og østbybrukerne vil en avgrensning vest for Storerikvollen få negative konsekvenser både av økonomisk og administrativ art med tanke på fornuftig ressursutnytting.

Landskapsvern gir etter dagens lovgivning ikke rett til erstatning. Derfor mener vi at staten bør være kritisk til valg av arealer, og veie verne- og miljøkvalitetene opp mot tapet som grunneier og bruksberettigede blir påført. Vi snakker om en vederlagsfri råderettsinnskrenking som tilsier at en i hvert fall ikke bør ta mer arealer enn høyst nødvendig. Østbybrukere, som kun har en bruksrett i området, føler det som ekstra belastende med et generelt tap av sjølråderett i setertraktene.

Vi ser for oss klare begrensninger og skranker for framtidig utnyttelse av ressursene på eiendommen, ved et eventuelt vern, spesielt vest for Storerikvollen og i Sankådalen.

I den sammenheng vil begrensningene vedr. drift av bjørkeskog få de største økonomiske konsekvensene. Som en direkte følge av forskriftsforslaget, §3 pkt. 2.3, med henvisning til forvaltningsplanen, legges hinder for kommersiell drift av bjørka i og med at det åpnes for veddrift kun til eget bruk. Motorisert transport av ved krever særskilt dispensasjon. Selv om vi er vant til at det kreves tillatelser fra det offentlige for enkelte motorferdselsoppdrag, ser vi for oss at det blir en ytterligere byråkratisering når det ser ut til å komme vernebestemmelser for våre sentralt brukte områder. Leiekjørere i Tydal blir for eksempel ikke avkrevd kjørebok for transport av utstyr og bagasje inn i området.

Fram til i dag har fokuset på drift av skog stort sett vært konsentrert rundt barskog. Etter hvert som søkelyset er rettet mot miljøvennlig fornybar energi, blir bjørk langt mer interessant for framtiden. Bjørkeskogen som står i det foreslåtte (fylkesmannens forslag) verneområdet

fremstår som noe av den beste drivbare skogen i området. Dette på grunn av beliggenhet i forhold til veg, lokalklimatiske forhold, bonitet og alder på bjørkeskogen. Alle muligheter skulle ligge til rette for en forsvarlig bærekraftig og stedstilpasset drift av denne skogen. Vi regner derfor med at alt som står i belte nærmere 1,5 km fra veg representerer store verdier for oss.

Vi ser det også på vernet som kompliserende for utnyttelse av slåttretten (rydde skog i slåtteigene) og tynning av skog som et trivselselement ved setervollene. Slåttressursen blir lite utnyttet i dag, men kan være en viktig ressurs framover med tanke på bonden som landskapspleier som ettervert har kommet mer og mer i fokus. Vi mener også at gjerdehold for beitebruk i et vernet område kan bli vanskeliggjort av vernebestemmelsene.

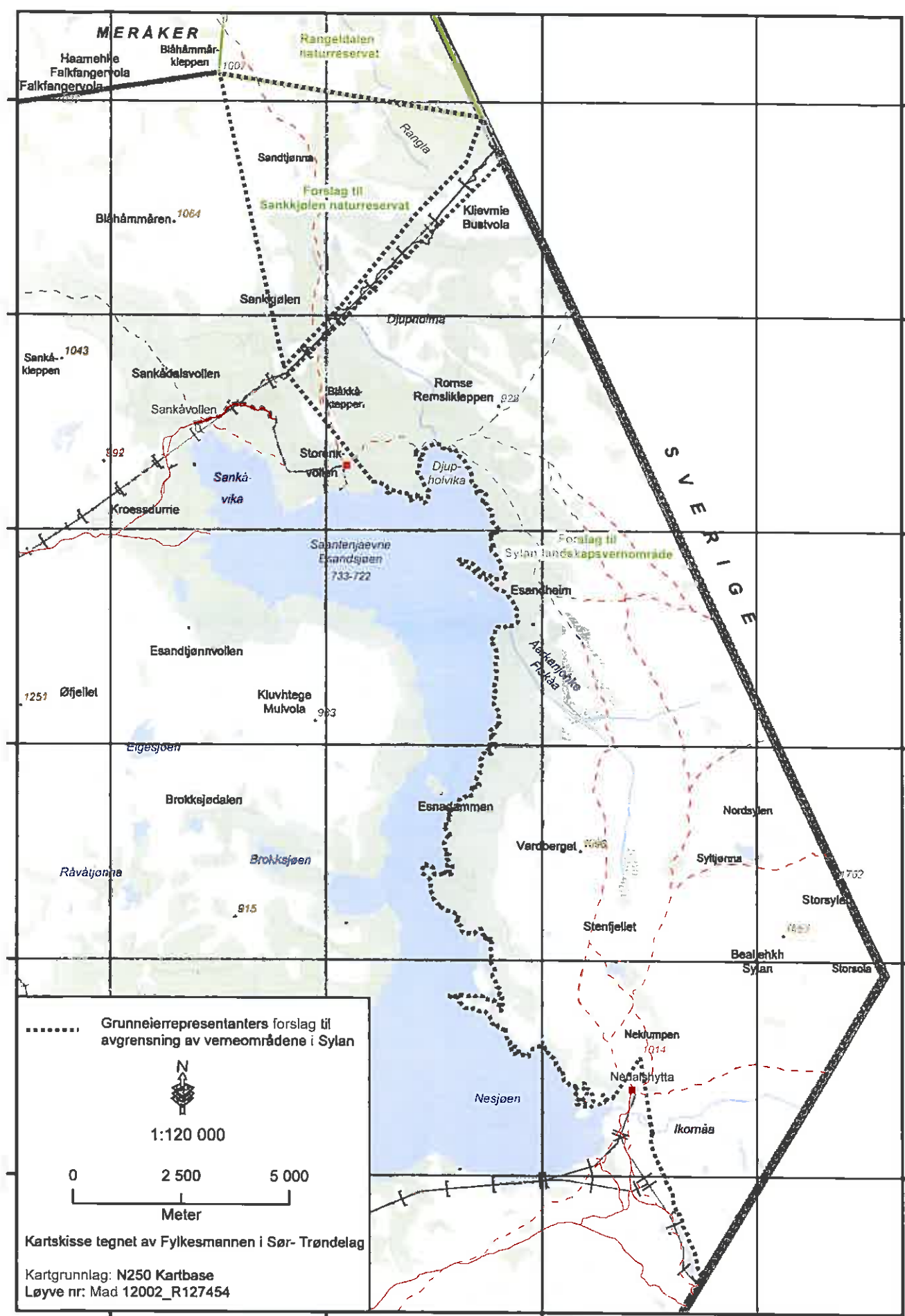
Siden vi i dag stadig leter etter flere måter å utnytte ressursene til et gardsbruk på, vil en eventuell begrensning av bruk av setervollene i forbindelse med turisme være svært uheldig. Vi ser det også som vanskelig å få til etablering av driftshus/næringshus i forbindelse med næringsutvikling. Selv om det foreligger få konkrete planer i dag, vil vernet begrense mange av mulighetene framover. Her er det igjen Sankådalen og Storerikvollen som utgjør de viktigste ressursene for oss.

Videre vil fylkesmannens forslag innebære klare begrensninger for framtidig næringsutvikling i området i forhold til utnyttelse av fiskeressursene i Esandsjøen.

Mulighetene for engang i framtiden å tilrettelegge, utvikle nye produkter i forbindelse med utnytting av fiskeressursene m.m., vil bli sterkt begrenset. Eksempelvis vil opplegg som overnattings-/fiskebuer, båtbygg, camping, og i den sammenheng vegadkomst ned til sjøen, bli svært vanskelig å få gjennomslag for. Konkrete planer kan ikke fremlegges i dag, men framtidige generasjoner vil, etter forslaget, bli avskåret fra disse mulighetene.

Vi ser også for oss konfliktsituasjoner i forbindelse med ferdsel i området. Området fra Sankåvika til Storerikvollen har den merkbart største belastningen i hele Esandtraktene.

En avgrensning øst for Storerikvollen vil langt på veg eliminere disse aktuelle konfliktspørsmålene: Alle parter vil etter vår mening være best tjent med en slik avgrensning i framtida.

Kartvedlegg: Kartskisse som viser Fylkesmannens forslag til Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat (jf. Figur 2, s. 12).

